

UNIVERZITET U SARAJEVU

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

ODSJEK POLITOLOGIJA MEĐUNARODNI ODNOŠI I DIPLOMATIJA

**ULOGA RUSKE FEDERACIJE U MIROVNIM OPERACIJAMA
MEĐUNARODNE ZAJEDNICE**

-MASTER RAD-

Kandidat/kinja: Ajna Sarajlić

Mentor: prof. dr. Nerzuk Ćurak

Broj indexa: 1084/II-PiR

Sarajevo, septembar 2021. godine

UNIVERZITET U SARAJEVU

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

ODSJEK POLITOLOGIJA MEĐUNARODNI ODNOSI I DIPLOMATIJA

**ULOGA RUSKE FEDERACIJE U MIROVNIM OPERACIJAMA
MEĐUNARODNE ZAJEDNICE**

-MASTER RAD-

Kandidat/kinja: Ajna Sarajlić

Mentor: prof. dr. Nerzuk Ćurak

Broj indexa: 1084/II-PiR

Sarajevo, septembar 2021. godine

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	5
UVOD	6
1. TEORIJSKO - METODOLOŠKI DIO RADA	8
<i>1.1. Problem istraživanja.....</i>	8
<i>1.2. Predmet istraživanja.....</i>	8
<i>1.3. Ciljevi istraživanja.....</i>	9
<i>1.4. Sistem hipoteza</i>	10
<i>1.4.1. Generalna hipoteza istraživanja</i>	10
<i>1.4.2. Posebne hipoteze istraživanja</i>	10
<i>1.5. Način istraživanja.....</i>	11
<i>1.6. Kategorijalno - pojmovni sistem.....</i>	11
2. NASTANAK I RAZVOJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE	14
<i>2.1. Trijumf hegemonije do nastanka multipolarnog svijeta</i>	14
<i>2.2. Međunarodna zajednica kao produkt liberalne konstelacije svijeta</i>	18
3. DEFINIRANJE I PODJELA MIROVNIH OPERACIJA	22
<i>3.1. Evolucija mirovnih operacija</i>	22
<i>3.2. Modificirani karakter mirovnih operacija.....</i>	27
4. RUSKI POGLEDI NA POIMANJE MIROVNIH OPERACIJA.....	31
<i>4.1. Politička filozofija ruskog mirovorstva</i>	31
<i>4.2. Neo- imperijalizam ili put ka miru?</i>	35
<i>4.3. Ruski pogledi na dominantno - Zapadni svjetski poredak.....</i>	37
<i>4.3.1. Sistem UN-a</i>	38
<i>4.3.2. NATO</i>	39
<i>4.3.3. EU</i>	40
<i>4.4. Ruske privatne vojne kompanije</i>	42

<i>4.5. Budućnost mirovnih operacija.....</i>	44
5. RUSKA FEDERACIJA U MIROVNIM OPERACIJAMA UJEDINJENIH NACIJA.....	45
(MINURSO, MINURCAT, MINUSTAH, UNOCI, MONUC- MONUSCO, UNMIL, UNMIT, UNMISS)	45
<i> 5.1. Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari (MINURSO).....</i>	47
<i> 5.2. Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH)</i>	48
<i> 5.3. Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL)</i>	48
<i> 5.4. Misija Ujedinjenih nacija u Srednjoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT)</i>	49
<i> 5.5. Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC-MONUSCO).....</i>	50
<i> 5.6. UN integrirana misija na Istočnom Timoru (UNMIT)</i>	51
<i> 5.7. Operacija Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače (UNOCI)</i>	51
<i> 5.8. Misija Ujedinjenih nacija u Južnom Sudanu (UNMISS)</i>	52
<i> 5.9. Studija slučaja Kosovo (UNMIK)</i>	53
<i> 5.10. Uloga i stavovi Ruske Federacije u Ujedinjenim nacijama</i>	56
6. KRIZNI MENADŽMENT NA RUSKI NAČIN.....	59
<i> 6.1. Studija slučaja Gruzija (Abhazija i Južna Osetija)</i>	59
<i> 6.2. Studija slučaja Ukrajina (Donbas regija-Donjeck i Luhansk)</i>	63
7. MIROVNI POTHVATI RUSKE FEDERACIJE U 21. STOLJEĆU	67
<i> 7.1. Izgradnja mira kroz veliko licitiranje Rusije i međunarodne zajednice u Siriji.....</i>	67
<i> 7.2. Medijacija u slučaju Nagorno-Karabaha.....</i>	72
8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	79
LITERATURA	83

SKRAĆENICE

DPKO - (Odjel za mirovne operacije Ujedinjenih nacija)

EU - (Europska unija)

IRL - (Interno raseljena lica)

MINRUSO - (Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari)

MINURCAT - (Misija Ujedinjenih nacija u Srednjoafričkoj Republici i Čadu)

MINUSTAH - (Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju)

MONUC - (Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo)

MZ - (Međunarodna zajednica)

NATO - (Sjevernoatlanski vojni Savez)

NK - (Nagorno-Karabah)

OSCE - (Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju)

R2P - (Odgovornost za zaštitu)

SSSR - (Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika)

UN - (Ujedinjene nacije)

UNMIK - (Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu)

UNMIL - (Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji)

UNMISS - (Misija Ujedinjenih nacija u Južnom Sudanu)

UNMIT - (UN integrirana misija na Istočnom Timoru)

UNOCI - (Operacija Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače)

ZND - (Zajednica Nezavisnih Država)

UVOD

Ruska Federacija najveća je država u Euroazijskom prostoru, jedna od najznačajnijih regionalnih sila i članica Organizacije Ujedinjenih nacija od njenog osnivanja. Ipak, stavljanje mirovnog djelovanja sa aktivnostima Rusije u oblasti mirotvorstva u isti kontekst čini se kao veliki izazov. Promijenjena karakterizacija svjetske politike i pojava novih ratova uticali su na to da se i svjetske sile ponašaju u skladu sa novom geopolitičkom realnošću. Izgradnja i očuvanje mira, koje je i dan danas neshvatljivo bez primata liberalnih idealova Zapada, ne ostaje imuno na krucijalan uticaj Ruske Federacije u mirovnim procesima. Međunarodna zajednica kao dosta nedefinisan pojam ima tendenciju da ostavlja status Rusije po strani, posmatrajući je kao dijametralnu suprotnost u pristupima pri izgradnji mira. Nakon raspada Sovjetskog saveza, nova Rusija je započela put ka definiranju vlastitog mirotvorstva koje se po svojim temeljnim odrednicama razlikuje od zapadnjačkih vizija izgradnje mirnog svijeta.

Svijet se nakon nestanka bipolarne konstrukcije svjetovne moći pronašao u vodstvu oblikovanom prema zapadnim idealima funkcioniranja društva. Samim tim, pojava novih ratova zasnovanih na etničkim i nacionalnim netrpeljivostima razarala je društva uprkos istančanim mirovnim naporima međunarodnih organizacija. Mirovne operacije UN-a postale su sinonim za jedinu ispravnu verziju izgradnje mira koja bi podrazumijevala otpočinjanje multidimenzionalnih mirovnih operacija s ciljem ne samo zaustavljanja sukoba, nego i kompletne transformacije političkog društva na ratom obuhvaćenom prostoru. Vizija mira Ruske Federacije razlikuje se od zapadnjačke u mnogim segmentima. Ovaj rad pružit će uvid u eksterne geopolitičke promjene koje su doveli do trijumfa multipolarnosti i kakve je to implikacije imalo na status i reafirmaciju Rusije kao nove regionalne i eventualne svjetske sile. Primarni fokus bit će na ruskim pristupima izgradnji i očuvanju mira, usko definiranim shvatanjima međunarodnog prava, i akcentiranju nacionalne sigurnosti koja je glavni sastojak njene strategije vanjske politike. Pored vlastitog kriznog menadžmenta i „mirovnog“ djelovanja u regiji, posebna pažnja bit će usmjerena na ruske stavove u UN-u, pogotovo ako se uzme u obzir neiscrpan element moći koji proizilazi iz činjenice da je Rusija stalna članica Vijeća sigurnosti UN-a. Iako je promijenjena priroda ratova uzročno posljedično uticala na promijenjenu prirodu mira, pojedine zapadnjačke taktike pri izgradnji mira ocijenjene su kao neuspjele i logistički neodgovarajuće u pojedinim slučajevima mirovne medijacije u konfliktnim zonama. Rusija, kroz svoje naglašavanje prednosti državno -

centričnog i suverenog prava država u konfliktu, razilazila se sa Zapadom kada je riječ o mehanizmima upotrebe sile.

Recentni ruski uspjesi pri izgradnji mira u državama poput Sirije ili oblasti Nagorno - Karabah, pružili su novu perspektivu u oblasti uspostave mira, ali i donijeli zabrinjavajuća pitanja o uspjehu upotrebe tvrde moći u mirovnim operacijama. Uloga Ruske Federacije u mirovnim operacijama međunarodne zajednice najjasnije se može tumačiti kroz izražene ruske stavove u Vijeću sigurnosti UN-a koje se odnose na dinamiku odvijanja mirovnih operacija sponzorisanih od strane UN-a. Rusija, koja neiscrpno pokušava redefinisati svoju globalnu ulogu, polako se oslanja na djelovanje putem mirovnih metoda. Neasertivnost Zapada u post - konfliktnoj izgradnji mira djelimično uzrokovana sindromom „sveprisutnosti“, ostavila je vakuum koji popunjavaju nove sile poput Kine i Rusije. Rusija je pružila rapidan mirovni aranžman na Nagorno - Karabahu, iako je isti bio bez trajnih političkih rješenja. Nadalje, nakon burnih ratnih dešavanja na Bliskom istoku, sirijska vlada uz rusko sponzorstvo se pronašla blizu konačnog trijumfa. Uspjeh se bilježi i u upotrebi ruskih privatnih vojnih kompanija koje danas nude manje institucionalizirana partnerstva i bilježe relativne uspjehe u vojnim akcijama.

Ovaj rad pružit će odgovore na temeljna pitanja razlikovanja ruskih i zapadnih pristupa u kreaciji mira. Da li se Rusija zaista afirmira kao nova sila koja upotrebom tvrde moći i nekonvencionalnih taktika u izgradnji mira izaziva Zapad? Da li su ruska mirovna rješenja održiva i da li nude istinsku izgradnju pozitivnog mira? Može li se takva izgradnja mira odvajati od ruskih nacionalnih interesa ili je pak ruska globalna mirovna strategija dio geostrateškog plana izgradnje globalne dominacije? I naposlijetku, koji motivi se nalaze iza ruske angažiranosti u mirovnim operacijama?

Bivši predsjednik SAD-a, Dwight D. Eisenhower rekao je da “ iako sila može zaštititi u hitnim slučajevima, samo pravda, pravičnost, obzir i saradnja mogu konačno dovesti ljude do zore vječnog mira“. Ruska percepcija izgradnje mira čini upravo suprotno, posmatrajući mir kao posljednju stanicu vršenja tvrde moći.

1. TEORIJSKO - METODOLOŠKI DIO RADA

1.1. Problem istraživanja

Prema mišljenjima mirovnih stručnjaka, čini se da svijet nikada nije bio „mировно окарактерисан“ kao u posljednjim dekadama. Eksterna okolina političkih subjekata i međunarodna komuna doprinijele su mirnom rješavanju sukoba i uspostavi mirnodopske klime na kriznim, ali i strateški bitnim područjima svijeta. Kao regionalna i svjetska sila, Ruska Federacija zauzima značajnu, ali i izazovnu poziciju kada je riječ o uspostavi, očuvanju i unapređenju mira kao i mirovnim operacijama. Svijet kakvim ga danas poznajemo, a ujedno i svjetska politika u oblasti uspostave i izgradnje mira, oblikovani su prema dominantno zapadnim vizijama funkcionalisanja kako unutrašnje tako i vanjske politike. U mnogim zonama konflikta neizostavna je bila uloga UN-a i zapadnih saveznika koji su prevashodno uticali na spriječavanje sukoba, uspostavu i očuvanje mira, nametanje mira, i posljeratnu izgradnju mira. Uloga Rusije u ovim procesima počela se kristalizati nakon teškog perioda oslabljenosti ruske snage poslije raspada Sovjetskog Saveza, ali i erozije svjetskog ugleda nakon sprovođenja partikularnih operacija od ličnog značaja. Definiranje operacija kao mirovnih u kontekstu ruskog djelovanja iznimno je izazovno uzevši u obzir bipolarni stav i karakter Rusije pri angažiranju u operacijama uspostave mira ili pak artikulisanja svog interesa. Posljednji napori Rusije u kontekstu uspostave mira i križnog menadžmenta na primjerima Sirije i Armensko-Azerbejdžanskog sukoba pružaju novu perspektivu u razmatranju ruskih pristupa u mirovnim operacijama.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada odnosi se na uticaj Ruske Federacije u promovisanju mira odnosno učešću u mirovnim operacijama, kao i medijaciji u pojedinim zonama konflikta. Kada govorimo o ulozi Ruske Federacije u mirovnim operacijama, naglasak će biti na ruskom stavu unutar onih operacija koje su sponzorisane od strane međunarodne zajednice i koje obuhvataju zapadnjačko poimanje mira. Sa druge strane, fokus će biti i na onim operacijama koje su u svojoj srži zaista imale mirovni karakter, ali se postavlja pitanje da li se takve operacije predvođene Rusijom uklapaju u međunarodno prihvaćene standarde izgradnje i očuvanja mira. Glavno pitanje koje se postavlja jeste koje su to temeljne razlike u shvatanju mira kada je riječ o ruskim i zapadnjačkim mirovnim taktikama i procedurama. S jedne strane objasniti će se reaffirmisanje uloge Ruske Federacije na međunarodnoj sceni, elementi eksterne geopolitičke okoline koji su tome pogodovali, a potom i ruska uključenost u tokove zapadnjačkog mirotvorstva. Sa druge

strane, sa posebnim naglasom na nacionalni interes, sigurnost i uticaj, akcent će biti na ruskim mirovnim projektima koje izlaze izvan okvira mirovnih akcija međunarodne zajednice. Uzveši u obzir da će se navedeni primjeri mirotvorstva objašnjavati kroz studije slučaja, glavno pitanje koje se postavlja jeste da li svojim „mirotvorstvom“ Ruska Federacija nastoji stvoriti novi globalni imidž aktivnog agenta za uspostavu neke nove vrste mira ili pak kao moderna imperijalna sila vođena nacionalnim potencijalima.

Vremensko određenje predmeta istraživanja – Obuhvatati će period od 1990-tih godina, odnosno od prvih ruskih angažmana i napora u izgradnji i očuvanju mira do 2021. godine.

Prostorno određenje predmeta istraživanja – Prostor na kojem će se voditi istraživanje obuhvata one regije u kojima je identificirano rusko prisustvo u mirovnim ili partikularnim operacijama s ciljem uspostave mira. Stoga, odabrani prostori su regija Kavkaza (Nagorno Karabah), Istočne Europe (Gruzija i Ukrajina), Balkana (Kosovo), Afrike i Bliskog Istoka (Sirija).

Disciplinarno određenje predmeta istraživanja – Istraživanje je interdisciplinarno i vršiti će se u kontekstu međunarodnih odnosa i mirovnih studija.

1.3. Ciljevi istraživanja

Esencijalna bit ovog master rada odnosi se na tumačenje ruskih vizija i pothvata u oblasti uspostave mira, ali i odnos, kao i ulogu koju Ruska Federacija razvija prema mirovnim angažmanima. Shodno tome, ciljevi istraživanja konceptualizirani su i kao naučni, i kao društveni.

Naučni ciljevi istraživanja

Naučni ciljevi istraživanja, odnosno oni koji teže naučnim saznanjima u sklopu ovog rada odnose se na izučavanje uloge Ruske Federacije u mirovnim operacijama međunarodne zajednice, uz osrvt na ruske vizije i djelovanja u oblasti uspostave i izgradnje mira. Shodno tome, cilj istraživanja biti će da se na osnovu adekvatne literature definira konkretan pogled Rusije na mirovne operacije koje je sprovela kako u okviru i uz podršku međunarodne zajednice, tako i izvan nje. Suštinski, cilj ujedno jeste ustanoviti istinski karakter „mirovnih operacija“ koje je sprovodila Rusija i pokušati ih smjestiti u kontekst mirovnih pothvata. U tom smislu naglasak će

biti na artikulisanju prisutnih diverziteta kada je riječ o ruskim naspram zapadnih motiva koji se nalaze iza involviranja u određene mirovne operacije.

Društveni ciljevi istraživanja

Društveni ciljevi istraživanja odnosit će se na dobijanje jasnijeg uvida u ruske mirovne manevre koji bi kasnije mogli poslužiti kao baza za daljnje diskusije i analize. U tom kontekstu, identifikacija osnovnih metoda i logike mirovnog djelovanja Ruske Federacije glavni je motiv za ovo istraživanje. Nadalje, zbog djelimično komparativnog karaktera ovog rada u oblasti koja nije dovoljno definisana na takav način, ovaj rad može biti korišten u edukativne svrhe i kao takav poslužiti istraživačima, studentima, ali i društvu u cjelini. Nапослјетку, vitalno je naglasiti potrebu za neprestanim izučavanjem ove teme koja bi mogla dati nove poglede na izučavanje i razjašnjavanje uspostave mira od strane onih zemalja čije mirovne vizije nisu nastale pod dominantno zapadnim uticajima.

1.4. Sistem hipoteza

1.4.1. Generalna hipoteza istraživanja

Uloga Ruske Federacije u mirovnim operacijama međunarodne zajednice očituje se kroz njihov vlastiti nacionalni, regionalni, geopolitički, i geostrateški interes koji nije u podudarnosti sa ustaljenim zapadnjačkim vrijednostima i normama koje se primjenjuju pri otpočinjanju mirovnih operacija.

1.4.2. Posebne hipoteze istraživanja

1. Ruska Federacija pristupa mirovnim operacijama u skladu sa svojim nacionalnim, regionalnim i globalnim interesima.
2. Tumačenja mirotvorstva Ruske Federacije se dominantno razlikuju od zapadnjačkih definicija uspostave i konstrukcije mira u konfliktnim zonama.
3. Ruska Federacija bi u budućnosti mogla postati vodeća sila kada je riječ o principima koji se koriste za uspješno rješavanje sukoba i kao takva stvoriti novi položaj u međunarodnoj politici.
4. U uspostavi mirovnih operacija u Ukrajini i Gruziji, Rusija je nastojala afirmisati svoj predominantni karakter s ciljem ispunjavanja partikularnih ciljeva kroz dominaciju u internoj politici „satelitskih zemalja“.

5. Unutar angažmana u mirovnim operacijama UN-a, Rusija je postupala vođena vlastitim, a ne globalnim principima pri provedbi mira.
6. Ruska Federacija je kroz svoj angažman u mirovnim operacijama UN-a znatno doprinosila izgradnji mira u državama u kojima su misije bile aktivne.

1.5. Način istraživanja

Za ovo istraživanje koristiti će se kvalitativne metode i tehnike istraživanja:

Metoda pribavljanja podataka podrazumijevat će **analizu sadržaja** dokumenata i relevantnih publikacija, knjiga, izvještaja, i članaka koji se bave temama povezanosti Rusije i njenog učešća u mirovnim operacijama. Stoga, posebna pažnja će se obratiti na zvanične informacije o mirovnim operacijama dostupne od strane UN-a, kao i zvanične informacije o ruskom mirovnom angažmanu pružene od strane državnih institucija uključujući Ministarstvo odbrane i sigurnosti Ruske Federacije.

Od opštenaučnih metoda primijenit će se **komparativna metoda** u smislu usporedbe osnovnih značajki mirovnih operacija Ruske Federacije pod okriljem međunarodne zajednice i onih izvan međunarodnog konteksta, sprovedenih pod svojim vlastitim definicijama mirovnog djelovanja i nacionalnog interesa.

Društvena opravdanost ovog istraživanja proizlazi iz potrebe naglašavanja i potencijalnog reafirmisanja funkcije Ruske Federacije u doprinosima izgradnje mira kroz ili izvan djelovanja u širem zajedničkom međunarodnom diskursu. Temelj društvene opravdanosti istraživanja nalazi se u prisutnim primjerima ruskog mirovorstva u posljednjim godinama.

1.6. Kategorijalno - pojmovni sistem

Ključni pojmovi koji čine okosnicu i temelj ovog master rada detaljno su interpretirani i analizirani u analitičkim dijelovima rada. Oni pojmovi koji čine teorijsku osnovu istraživanja su:

1. **Mirovne operacije** - Mirovne operacije kao takve nisu striktno definisane kroz sistem UN-a, međutim pristutne su mnoge teorije i kvalifikacije istih. Suy (1982) ih definira kao „akcije ili mјere koje uključuju upotrebu multinacionalnih oružanih snaga pod kontrolom Ujedinjenih nacija u svrhu održanja mira sprječavanjem izbijanja oružanog sukoba ili uspostavljanja mira,

u situacijama (unutrašnjih ili međunarodnih) nemira, na temelju pristanka ili zahtjeva svih stranaka i bez upotrebe oružja, osim u samoobrani“.

2. **Ruska Federacija** – Rusija, oficijalno Ruska Federacija država je koja se nalazi na istoku Europe i sjeveru Azije. Kao ovakva državno-pravna tvorevina postoji od 1991., odnosno od raspada Sovjetskog Saveza u kojem je ona bila vodeća i najveća sila. Danas predstavlja jednu od najvećih regionalnih i svjetskih sila, kao i dominantnu figuru unutar Zajednice Nezavisnih Država, Organizacije Ugovora o zajedničkoj sigurnosti, Šangajske organizacije za saradnju, G8, UN-a, BRICS-a, i mnogih drugih međunarodnih i regionalnih organizacija i foruma. U smislu političkog uređenja, Ruska Federacija je federativna republika sa polupredsjedničkim sistemom vlasti. Defarges (2008) se u definiranju Ruske Federacije osvrće na pad SSSR-a, 1991. godine, postavljajući pitanje da li Rusija i dalje može postojati a da nije carstvo. U tom smislu, postavlja se pitanje da li Rusija može promjenom svoje filozofije dosegnuti neki novi modernistički oblik imperijalne sile.
3. **Međunarodna zajednica** – Čini centralni pojam u međunarodnim odnosima koji je u pojedinim segmentima među mnogim autorima sporan. Ibler (1971, prema Pugh, 2004), tvrdi da „svaki studij medunarodnih odnosa mora započeti studijem medunarodne zajednice“ i da „međunarodna zajednica kao cjelina i cjelokupnost odnosa koji čine mora prema tome da bude polazna tačka izučavanja nauke koja se bavi međunarodnim odnosima“. Bivši generalni sekretar UN-a Kofi Annan međunarodnu zajednicu definira kao „univerzalistički koncept koji predstavlja podjeljenu viziju, boljeg svijeta za sve ljudi i izrazu toga u međunarodnom pravu, međunarodnim institucijama, nesebičnim humanitarnim akcijama“ (Annan, 2002, prema Turčalo, 2009).
4. **Mir** - U danjašnje vrijeme česte su diferencijacije pojma mir na dvije osnovne grupacije: pozitivni i negativni mir. Shodno tim tumačenjima, Galtung (1964) definira negativni mir kao odustvo nasilja. S druge strane, pozitivni mir ispunjen je pozitivnim sadržajem poput obnavljanja odnosa, stvaranja socijalnih sistema koji služe potrebama cijele populacije i konstruktivnog rješavanja sukoba. Defarges (2008) pojам mira posmatra u geopolitičkom smislu objašnjavajući da mir prolazi dubinsku evoluciju i pridonosi razjašњavanju promjena

u međunarodnom sistemu, odnosno prijelaza iz džungle u rano međuklasično društvo. Također navodi da je mir u klasičnim međunarodnim odnosima predah između dvaju oružanih sukoba. On definira i zapadnjački mir koji nadilazi klasični mir koji zahtijeva ispunjenje triju uvjeta: narodi i države trebaju se pomiriti s onim što jesu, uz pomoć mreže međusobnih sporazuma; potrebna je dinamika obogaćivanja; te konačno, potrebni su određeni načini upravljanja sukobima ili sređivanja sukoba.

5. **Nacionalni interes** – Morgenthau (1985) vidi nacionalni interes kao zaštitu fizičkog, političkog i kulturnog identiteta od zadiranja drugih nacionalnih država čiji je osnovni cilj preživljavanje. Pojam nacionalni interes se definira prema ekonomskim, vojnim, ideološkim, rasnim, kulturnim kriterijima, kriterijima sile, morala i legitimite. Nadalje se te kategorije posmatraju kroz elemente stepena važnosti za državu, stalnosti, trajnosti, općenitosti, i prostorne elemente interesa. Shodno navedenoj diferencijaciji, Frankel (1970) nacionalne interese dijeli na vitalne i sekundarne. Stoga se u tom kontekstu primarnim nacionalnim interesima jedne države smatraju oni usko povezani sa nacionalnim opstankom, zaštitom fizičke, političke, etničke, religijske, kultune i druge egzistencije. (Cvrtila, 1995)
6. **Balans moći** - Za definiranje pojma balans moći postoje različita tumačenja i kvalifikacije. Morgenthau (1985) navodi da ukoliko se pojam balans moći koristi bez kvalifikacija, onda se on odnosi na stvarno stanje stvari u kojem se moć raspoređuje među nacijama s približnom jednakosti. Palmer i Perkins (1954) definiraju osnovne karakteristike balansa moći: on predstavlja neku vrstu ravnoteže u odnosima moći, privremen je i nestabilan, aktivno se teži da se on ostvari, favorizira status quo, najveći test balansa moći jeste rat, on nije sprava za uspostavu mira, moćne države su glavni akteri u balansiranju moći, bitan uslov njegovog postojanja jeste prisustvo više aktera sa simbolima moći, i u njegovoj bazi se nalazi nacionalni interes.
7. **Očuvanje mira** - Iako je pojam očuvanje mira prevashodno artikulisan 50-tih godina, međunarodni menadžment političkog nasilja ima daleko dužu historiju. Umnogome je ovaj

pojam usko vezan za Ujedinjene nacije kako u skolastičnom, tako i u pragmatičnom smislu. Prema UN-u, očuvanje mira definira se kao jedan od najučinkovitijih alata kojima UN može pomoći u tranziciji od sukoba ka miru. Pojam očuvanje mira tumači se i kroz modernističke teorije prema kojima se ono smatra oblicima kontrole nereda usmjerenih protiv neposlušnih dijelova svijeta radi održavanja liberalnog mira (Pugh, 2007). Diehl (1994) definira očuvanje mira kao nametanje neutralnih i lako naoružanih interpozicijskih snaga nakon prestanka oružanih neprijateljstava i dozvola države na čijem su teritoriju te snage raspoređene, kako bi se obeshrabrilo obnavljanje vojnog sukoba i promovisalo okruženje u kojem se temeljni spor može riješiti.

2. NASTANAK I RAZVOJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE

2.1. Trijumf hegemonije do nastanka multipolarnog svijeta

Krauthammer (1990) u članku „The Unipolar Moment“ objašnjava faktore koji su uticali na to da se konstelacija svjetske moći nakon pada Sovjetskog Saveza akrtikuliše kao unipolarni trenutak. Autor ovog članka ukazuje na to da je svijet unipolaran, ali nagovještava da će kroz predstojeće dekade multipolarnost zasigurno doći. Upravo tada su Sjedinjene Američke Države svoju nadmoć crpile iz vojne, ekonomске, diplomatske i političke prevlasti koja ih je profilirala kao najmoćnije svjetske igrače. Međutim, dati su neki nagovještaji postepenog uvođenja tzv. pseudomultilateralima iza kojeg se i tada nalazila odlučujuća moć unilateralne akcije, ali i postepenog slabljenja američke unipolarne moći uvjetovane „imperijalnim rastezanjem“. Ikenberry, Mastanduno i Wohlforth (2008) definišu unipolarnost kao „sistem u kojem jedna država ima značajno više mogućnosti od bilo koje druge; odnosno sistem u kojem sigurnost hegemonu ne može biti narušena od strane drugih“.

Pored pada komunizma i raspada Sovjetskog Saveza, pojava nove strateške okoline bivala je uvjetovana proliferacijom oružja za masovno uništenje. S druge strane, novi nedržavni akteri izazivali su sigurnosne strukture kroz upotrebu nekonvencionalnih prijetnji svjetskom miru. Tada je američka snaga hegemonija čvrsto postavila svoje temelje djelovanja u borbi protiv terorizma. SAD time postaju nepirokosnovena svjetska velesila etabilirajući se kao hegemon koji može odabrati da ide svojim putem u odlučujućim koracima pri izgradnji mira. U takvoj svjetskoj konstelaciji, izdvajaju se tri ključna faktora: nastanak UN-a, razvoj kapitalističke ekonomiske

politike, i razvoj liberalne demokratije. Ujedno, formiranjem međunarodnih organizacija poput UN-a, MMF-a, i Svjetske Banke, sklapali su se temelji za posljeratnu političku i ekonomsku obnovu. Razlog postojanja zapadne sigurnosne politike jeste prevelika cijena ratovanja, pogotovo u uslovima nove realnosti. Zaista, u unipolarnom svijetu dominirala su načela svjetske politike koja su primarno bila artikulisana od strane SAD-a, poput politike neoliberalizma, deregulisane svjetske ekonomije i geografije, i shvatanja da je liberalna demokratija jedini dugoročni i održivi vid demokratskog uređenja jedne države. Ono što je bitno shvatiti jeste da se u samoj srži američke vanjske politike nalazila nacionalna sigurnost koja je u predstojećem periodu doživjela transformaciju. Od crvene/sovjetske prijetnje, novi izazovi globalizacije doveli su u centar pozornosti prijetnju od novonastalih nedržavnih aktera u vidu teoričkih formacija. Samim time, i američko shvatanje prijetnje poprimilo je novi eksterni karakter sa duboko težim identificiranjem skrivenih internih prijetnji od strane istih aktera.

Ikenberry, Mastaduno i Wohlfoth (2008) opisuju unipolarni sistem kao onaj u kojem samo jedna država ispunjava sljedeće kriterije: „(1) zapovijeda velikim udjelom resursa ili mogućnostima koje države mogu koristiti za ispunjenje svojih ciljeva i (2) to se ističe u svim sastavnim elementima državne snage (veličina stanovništva, teritorija, obdarenost resursima, ekomska i vojna moć te organizacijsko - intelektualna kompetencija)“. Unipolarnost se nametala kao logičan slijed događaja prema mišljenju realista, budući da je anarhično društvo trebalo stabilizirajući silu u vidu hegemonu da bi se poštivala ustaljena univerzalna pravila funkcionisanja međunarodne zajednice. Ujedno takva mišljenja predstavljaju oslonac teoriji hegemonske stabilnosti. Realisti tvrde da se sa rastom moći hegemonu povećavaju i interesi ostalih aktera diljem svijeta, tako da u svojoj potrazi za mjestom na globalnoj sceni u pojedinim slučajevima koriste slične tehnike za uspostavu moći kao i hegemon. Iako se te tehnike mogu i razlikovati, njihov krajnji cilj ostaje isti. Značajna promjena u vanjskoj politici SAD-a postala je primjetna nakon 9/11. Tada se snažno ispoljavala želja da se međunarodni sistem promijeni, a ne očuva što je vidljivo iz tri elementa koja definira Jervis (2008). To su: (1) međunarodni sistem mora biti transformisan, opasno je zadržati ga u istom obliku, (2) vitalni instrument u ophođenju prema prijetnjama je prevencija, odnosno, preventivni rat, i (3) mir i saradnja će doći onda kada sve ključne države postanu demokratske. Jervis (2008) navodi da je „hegemonov komšiluk čitav svijet“. Osvrćući se na ovaku interpretaciju, SAD su dugo vremena diktiralne glavne postulate ne samo svjetske ekonomije, nego i oblik, karakter, i način odvijanja post - konfliktne izgradnje

mira. Tome treba dodati i soft diplomacy metode, kao i rastući uticaj američke kulture na oblikovanje društveno-kulturoloških obrazaca diljem planete. Layne (1993) objašnjava da postoje i druge sile sa značajnim i mnogobrojnim resursima vojne, ekonomске i druge vrste moći, ali da su SAD u datom trenutku uživale prednost u svim navedenim sferama, što ih je naposlijetku i dovelo do svjetske liderske funkcije. Neizostavna je i uloga SAD-a u međunarodnim organizacijama poput Ujedinjenih nacija, a samim tim i u prilagođavanju novog karaktera mirovnih operacija eksternim prijetnjama. I zaista, u 21. stoljeću, procesi izgradnje mira i uspostave pravila globalne mirovne igre i demokratije oblikovani su prema vizijama hegemonija.

Prema nekim mišljenjima, takav vid američkog ponašanja okarakterisan je kao imperijalni. Međutim, pogrešno bi bilo izjednačavati ulogu hegemonija 21. stoljeća sa vladajućim carstvima prošlosti, iz razloga što unipolarnost podrazumijeva postojanje mnogih pravno jednakih nacija-država što carstvo odbija. U tom smislu, postavlja se pitanje šta je to doprinijelo gradualnom padu uticaja SAD-a u hegemonском upravljanju međunarodne zajednice. Odgovor je dvoznačan i obuhvata kako interne, tako i eksterne elemente. Layne (2012) opisuje interne probleme sa kojima su se SAD nosile, poput „prevelike potrošnje i nedovoljne uštede; stalnih deficitova trgovine i tekućeg računa; hroničnog državnog budžetskog deficit-a, rastućeg državnog duga; i deindustrializacije”. Reakcije drugih aktera/država u svijetu gdje jedan centar ima potpunu dominaciju počele su usvajati karakteristike soft balansiranja poput upotrebe međunarodnih instrumenata, ili stupanjem u ekonomski ili drugi razvojne alijanse što je poboljšavalo njihovu poziciju unutar svjetske politike. Zapravo je rastući regionalizam bio jedan od odgovora na globalizaciju i dominaciju zapadnih politika koje su uzimane kao univerzalne.

Prema mišljenju Marthe Finnemore (2009), jedan od ključnih problema jeste legitimacija akcija hegemonija. Doista, životni vijek hegemonija je kroz mnoge historijske primjere zavisio od mnogih promjena u prirodi svjetske politike poput pojave nekih novih struja ali i od interne političke situacije unutar dominantne države- hegemonija. Kao jedan od historijskih primjera slabljenja moći hegemonija ističe se preraširenost/preprisutnost djelovanja. Američki unipolarni trenutak nije jedini koji se pojavio u historiji balansa moći. U 17. stoljeću dominantna svjetska sila bila je Francuska, baš kao što je Velika Britanija apiks svoje moći dostigla u 19. stoljeću. U oba slučaja, moć hegemonija je bila izazvana od strane novonastalih sila poput Velike Britanije i Austrije u 16. stoljeću, a potom i od strane Njemačke, Japana, i SAD-a u 19. stoljeću. U ovom slučaju,

komparacija hegemonija novog doba i carstava prošlosti je moguća iz razloga što je u oba slučaja moć dominantnog počela slabiti zbog novoformirane moći nekada inferiornoga.

Kada je svijet dobio jednu jedinstvenu silu koja je balansirala svjetski poredak, i dalje su bile prisutne teorije da će nove prijetnje proizvesti nove koncepte sigurnosti, a napisljetu i modifikaciju polariteta svjetske politike. Pored mišljenja Krauthamerra, pojedini naučnici dijelili su isto mišljenje da je unipolarni trenutak samo jedna tranzicijska faza u prelasku iz bipolarnosti u multipolarnost. Posen (2009) se tako osvrće na izvještaj Američkog Nacionalnog obavještajnog vijeća „Global Trends 2025: A Transformed World“ smatrajući da će svijet sa više centara moći gradualno doći. Ostali autori poput Jervis (2008), Layne (2012), Wohlforth (2008) također smatraju da je unipolarni trenutak samo privremeni prijelaz iz bipolarnosti u multipolarnost.

Kada govorimo o multipolarnom svijetu, može se primjetiti relativno jednaka ili pretežno jednaka distribucija mogućnosti dominantnih aktera, sa tri ili više prisutna aktera. Shodno tome, Posen (2009) navodi nekoliko predviđanja za državno ponašanje u multipolarnom svijetu: „natjecanje za moć će se nastaviti, obrasci natjecanja sličiti će igrama malih ulaganja, države će pronalaziti načine da odmjeravaju svoje moći bez ratovanja, neki akteri će ojačavati svoju relativnu poziciju usvajajući politike koje će oslabiti druge, i geografija će mnogo više značiti“. Ono što obilježava aktuelnu svjetsku politiku i balans moći jeste upravo smanjenje uticaja SAD-a i degradacija reputacije hegemonija. Razlozi se mogu pronaći u rastućem ekonomskom uticaju drugih zemalja poput Kine, Indije, Rusije, Južne Koreje, Japana. Prema Posenu (2009), multipolarnost je kompleksna, fleksibilna, puna opcija što ekspanzioniste vodi u potragu za drugim mogućnostima ispoljavanja svog uticaja. Layne (2012) govori o kraju unipolarnog momenta kroz geopolitičku tranziciju SAD-a definirajući globalizirajuću svjetsku politiku SAD-a kao „unipolarni izlaz“. Dva su razloga navedena kada je riječ o povlačenju SAD-a sa uloge hegemonija. To su: (1) pojava novih sila i smjena u centru globalne ekonomske moći sa Zapada na Aziju, i (2) interna ekonomska kriza hegemonija. S tim u vezi, teoretičari pada američke hegemonije akcentirali su strukturalnu slabost američke ekonomije kao jedan od pokretača tog pada. SAD su se pronašle u sukobu ekonomskog prosperiteta i želje za geopolitičkom dominacijom. Samim time može se reći da su se pronašle u problemu preprisutnosti u internim politikama mnogih nestabilnih i konfliktnih država.

Wohlforth (2009) opisuje multipolarnost kao „ravnu hijerarhiju u kojoj niti jedno stanje nije jednoznačno broj jedan“. „U takvom okruženju, teorija predviđa nestalnost statusa jedne zemlje kao i pritisak da se takva sigurnosna dilema riješi na način koji je napozitivniji za tu zemlju. U tom smislu, sve su države revizionističke i da nepostojanja ustaljene hijerarhije daje poticaje državama da je napisljetu i uspostave“. Dominantna pretpostavka propasti unipolarizma počivala je na premisi da će ostale potencijalne svjetske sile vremenom povećavati svoje ambicije sukladno sa svojim ekonomskim ili vojnim rastom. Na taj način njihov ultimativni prioritet biti će unaprijeđenje svog globalnog položaja.

Dokazi upućuju na to da je najbrže rastuća svjetska ekonomija Kina krenula koracima koji polako ali sigurno ostavljaju SAD u pozadini. Pored Kine, svoj neprikosnoveni razvoj doživljavaju i ostali azijski divovi poput Japana i Južne Koreje, te time uvećavaju zone svog uticaja i etabiliraju se kao ekonomski hegemoni. Ne samo u slučaju Kine, širenje svog ekonomskog uticaja doživljavaju i Evropska unija, Rusija, i Turska, kako regionalno tako i globalno. Kineski i ruski diskurs o unipolarizmu dugo je kritikovao ulogu SAD-a, smatrajući da multipolarnost postaje objektivna geopolitička stvarnost. Kina je sa Pekinškim konsenzusom izazvala američki koncept slobodnog tržišta i liberalne demokratije, dok je ideja multipolarnosti u Rusiji oživjela ekonomskim rastom. Kina se dugo vremena pribavala novog američkog svjetskog poretku, međutim uticaj ekonomske transformacije na položaj ove sile donekle je promijenio kineske strategije u utrci za globalnom hegemonijom ili pak multipolarnošću. Prema Makonckyev i Morosov (2011) „U vanjskopolitičkoj doktrini, koju je predsjednik Putin potpisao u junu 2000. godine, stoji da će Rusija težiti postizanju multipolarnog sistema međunarodnih odnosa koji zaista odražava raznolikost modernog svijeta sa svojim velikim brojem interesa“.

2.2. Međunarodna zajednica kao produkt liberalne konstelacije svijeta

Međunarodna zajednica je postala fraza koja je u znatnoj mjeri zastupljena u geopolitičkom diskursu. Ona se često može čuti u govorima visokih državnih zvaničnika, predstavnika međunarodnih organizacija, ali i u svakodnevnom političkom govoru. Temeljno pitanje koje se postavlja je to šta zapravo međunarodna zajednica predstavlja? Ko ili šta se može podrazumijevati pod terminom međunarodna zajednica? Da li je ona isključivo personifikacija vrijednosti i normi Zapada ili predstavlja globalno društvo u cjelini? Ko može govoriti i djelovati u ime međunarodne zajednice?

Dvojba koja predstavlja predmet rasprave kada je riječ o prirodi i karakteru MZ počiva na sljedećim pitanjima. Da li je MZ nastala kao proizvod zapadnih politika upravljanja društvom, državom i širim političkim zajednicama? Da li MZ personificira određenu civilizaciju, sistem vrijednosti ili zapadni način života? Da li je ona jedan zaseban entitet ili zapravo mnoštvo entiteta? Da li je to jedan svijet ili mnoštvo različitih svjetova povezanih kroz ideju kosmopolitizma?

Da bi se razumjela bit međunarodne zajednice, potrebno je početi od njenih primarnih aktera, odnosno onih entiteta koji sačinjavaju osnovne strukture odnosa unutar međunarodne zajednice. Kroz ovo poglavlje ponudit će se različiti pogledi na značaj i definiranje međunarodne zajednice. Država kao produkt određene zajednice koja je počivala na zajedničkim obilježjima njenih pripadnika smatrana je jedinom i najvažnijom početnom tačkom u raspravama o međunarodnim odnosima. U sličnom tonu, MZ formirana je kao rezultat zajedničkih normi, pravila, i obaveza šireg opsega državnih jedinica. Takav pristup u razumijevanju međunarodne zajednice donekle oslikava suštinu obrazaca ponašanja, te se uklapa u realistička posmatranja međunarodnih odnosa. Da bi se razumjela MZ, potrebno je poći od države s obzirom na to da je i sama država nastala iz određene zajednice.

Historijat razvitka međunarodne zajednice datira od 1648. godine, odnosno, od Vestfalskog mirovnog sporazuma kojim se završio Tridesetogodišnji rat u Europi i dao presudni element formiranju nezavisnih, suverenih i modernih nacija-država. U takvoj političkoj strukturi suverene države postale su glavni akteri u međunarodnim odnosima, koncepcija koja je dugo vremena smatrana za dominantan način observiranja svjetske politike. Kroz prizmu realizma, država je osnovna jedinica i pokretač uzajamnih odnosa sa drugim akterima međunarodne politike. Lyons i Mastanduno (1995) smatraju da se takav sistem temelji na: (1) odnosu snaga u kojem bi se spriječio uspon preovladavajuće sile/države, (2) kodifikacija pravila ponašanja putem međunarodnog prava, (3) sazivanje međunarodnih konferencija radi rješavanja vodećih svjetskih problema, te (4) unaprijeđenje diplomatske prakse. Kroz kodifikaciju ovih postulata, nastajali su temelji za formiranje međunarodnog društva u kojem je svaka država bila obvezana poštivati niz normi, pravila, i obaveza. Uzevši u obzir historijske periode i shvatanja međunarodne zajednice i društva, prisutna su četiri povijesna perioda: kraj 16. i početak 17. stoljeća, formiranje Lige naroda 1919., nastanak Ujedinjenih nacija, te shvatanja međunarodne zajednice u sadašnjem periodu. Buduće ideje prožete kroz stvaranje Lige naroda za zadatak su imale osiguranje kreacije

sigurnog međunarodnog prostora. Takav sistem za zadatak je imao osiguranje mira u svijetu uz istodobno formiranje međunarodnog sistema sigurnosti i rješavanje globalnih problema zajedničkim naporima. Nakon neuspjeha ove međunarodne organizacije da ispunи svoje glavne vizije, osnivaju se 1945. Ujedinjene nacije sa dosta sličnim ali i proširenim ciljevima.

Definiranje međunarodne zajednice može se posmatrati kroz dvije perspektive: (1) međunarodna zajednica kao državno-centrična zajednica i (2) zajednica zasnovana isključivo na ljudima i ljudskim vrijednostima. Bado (2011) govori o međunarodnoj zajednici kroz realističku (državno-centričnu) i liberalnu koncepciju prema kojoj je međunarodna zajednica zapravo zajednica svih ljudi bez obzira na to gdje se nalazili. Ibler se osvrće na značaj međunarodne zajednice kao centralnog pojma u međunarodnim odnosima. Prema zapadnim doktrinama, „međunarodna zajednica zasniva se na sistemu suverenih država, čiji su osnovni elementi: nacionalizam, suverenost i sila kao „sposobnost države da ostvari i očuva svoje nacionalne interese“ (Vražalić, 1968). Autori poput Simma i Paulusa (1998) smatraju da je međunarodna zajednica cjelokupni međunarodni sistem sačinjen od raznovrsnih aktera i njihovih odnosa, objašnjavajući da MZ nema samo unutrašnji već i vanjski karakter. Kroz ovakvo definisanje MZ, naglašava se problematika razjašnjavanja šta ili ko se nalazi spolja a šta unutra.

Kada govorimo o najzastupljenijim konceptima MZ, izdvajaju se: realistička tradicija-hobbesijanski pristup, kantijanska tradicija- univerzalistički pristup, i grocijanski-internacionalistički pristup. U slučaju Hobbesovog pristupa glavni akteri u MZ su države i one diktiraju filozofiju međunarodnih odnosa. Ono što dominira u takvim odnosima jeste politika sile i neprestano takmičenje glavnih aktera za dominantan položaj na globalnoj sceni. Takvo društvo je anarhično bez vrhovne vlasti, a čovjek se u njemu vodi željom za moći i prevlasti nad drugima. S druge strane, kantijanska tradicija vidi MZ kao zajednicu čovječanstva zasnovanu na vrijednostima jednakosti, dostojanstva, i slobode. Ono što je prisutno u ovom tumačenju međunarodne zajednice jeste element globalne pravde koji treba biti usađen kao nužna vrijednost svakog društva, ali i individue. Grocijanska tradicija se ne fokusira na individuu kao što je to slučaj u kantijanskoj tradiciji, nego na državu ali priznaje postojanje i ostalih krucijalnih aktera u MZ. U tom kontekstu suradnja između država je moguća u globalnoj politici. Pored navedenih teorijskih oblasti, potrebno je spomenuti neorealizam, neoliberalizam, konstruktivizam i institucionalizam. Svaka od ovih teorija gleda na MZ kroz svoja tumačenja i ujedno se u tome može pronaći odgovor na pitanje zašto je definisanje MZ kompleksno. U neorelizmu svijet je

anarhičan, a svaka država fokusirana je na jačanje vlastite pozicije u svjetskoj politici. Suprotno neorealizmu, neoliberalizam smatra da država nije glavna sila u međunarodnim, te se osvrće na bistvovanje mnogih aktera u cijelokupnom procesu. Konstruktivizam sa druge strane vidi da su upravo države i koalicije a samim tim i MZ nositelji određenih ideja i vrijednosti. Institucionalizam ključnu ulogu vidi u važnosti uspostave sistema institucija.

U moderno doba, pojam međunarodne zajednice je u velikoj mjeri izjednačen sa ulogom Ujedinjenih nacija i ostalih međunarodnih organizacija. Pored toga, unipolarna konstrukcija balansa moći krajem 20. stoljeća i dominacija SAD-a u diktiranju prihvatljivog svjetskog ponašanja uticala je na to da se međunarodna zajednica izjednačava isključivo sa američkim i zapadnjačkim vizijama svijeta. O značaju UN-a u međunarodnoj zajednici govore i zvanični dokumenti u kojima UN govori u ime međunarodne zajednice. Pored toga, u obraćanjima visokih zvaničnika kako UN-a tako i predstavnika vodećih svjetskih sila kao centralni pojam pojavljuje se međunarodna zajednica. Tako je bivši Generalni sekretar UN-a Kofi Annan 2002. godine rekao: "Međunarodna zajednica postoji. Ona ima adresu. Ima svoja dostignuća. I sve više razvija savjest". U sličnom tonu je američki predsjednik George Bush 2005. godine nakon razgovora sa britanskim premijerom Tonyjem Blairom o povećanju pomoći Africi izjavio: „Pozivamo međunarodnu zajednicu da nam se pridruži u zalaganju većih resursa za humanitarne potrebe u Africi“. Ruski predsjednik Vladimir Putin je nakon razgovora o saradnji Ruske Federacije i EU u UN-u izjavio: „Rusija i kolege iz EU podjednako su zainteresirani za jačanje uloge međunarodne zajednice i rješavanje gorućih savremenih problema ... Očekujemo da će Organizacija Ujedinjenih Nacija ostati ključna karika u tom procesu“ (Sokolova 2005).

S tim u vezi, potrebno je navesti osnovne namjere i ciljeve OUN-a kako bi se dao osvrt na njihov doprinos međunarodnoj zajednici. Bado (2011) navodi četiri osnovna cilja:

1. Održavanje međunarodnog mira i sigurnosti, i u tu svrhu: poduzimanje efikasnih kolektivnih mjera za spriječavanje i uklanjanje prijetnji miru, i za suzbijanje akata agresije ili drugih kršenja mira, i postizanje miroljubivim sredstvima, u skladu sa načelima pravde i međunarodnog prava, prilagođavanje ili rješavanje međunarodnih sporova ili situacija koje bi mogle dovesti do kršenja mira;

2. Razvijanje prijateljskih odnosa među narodima zasnovanih na poštivanju principa jednakih prava i samoopredjeljenja naroda, i preuzimanje drugih odgovarajućih mjera za jačanje univerzalnog mira;
3. Ostvarivanje međunarodne saradnje u rješavanju međunarodnih problema ekonomskog, socijalnog, kulturnog ili humanitarnog karaktera, te u promicanju i poticanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve bez obzira na rasu, spol, jezik ili religiju; i
4. Biti centar za usklađivanje djelovanja nacija u postizanju ovih zajedničkih ciljeva.

Modificirani karakter međunarodne politke ubrzan procesima globalizacije dao je suprotnu tvrdnju onoj koju su usvajali realisti. Doista, sa pojmom nedržavnih aktera globalna sigurnost pronašla se pred mnogim izazovima suvremenog doba. Nedržavni akteri otežavali su rad državnih struktura i samim time potvrdili nastavak erozije državne uloge u uspostavljanju svjetske politike. Iako je MZ definisana kroz uzročno-posljedični odnos modernih država, danas je gotovo nezamislivo posmatrati međunarodne organizacije i MZ kao dva odvojena entiteta. U izgradnji MZ ulogu imaju i transnacionalne vjerske zajednice, ali i individue. Uzimajući u obzir same elemente nastanka MZ i njenu historijsku evoluciju, tvrdnja da je MZ produkt Zapada i zapadnih vrijednosti ima svoja opravdana utemeljenja.

3. DEFINIRANJE I PODJELA MIROVNIH OPERACIJA

Sljedeće poglavlje uvodi nas u aktuelna definiranja mirovnih operacija kako u uslovima trenutne političke i globalne scene, tako i sa osvrtom na prijašnja tumačenja. Ono što je bitno naglasiti jeste da iako su mirovne operacije kao kompleksan proizvod međunarodne zajednice svoj procvat ostvarile 80-tih godina dvadesetog stoljeća, njihovo prisustvo seže daleko u prošlost. Stoga, pored važne uloge UN-a potrebno se osvrnuti na ostale prisutne teorije u definiranju mirovnih operacija uvezši u obzir činjenicu da ne postoji jedinstvena opšte prihvaćena definicija. Da bi se razumio opseg onih trenutno najzastupljenijih koncepata mirovnih operacija, potrebno ih je staviti u kontekst novih percepcija sigurnosti koje su proizašle iz redefinisane uloge globalnih prijetnji.

3.1. Evolucija mirovnih operacija

Mirovne operacije nisu produkt isključivo 20-og stoljeća. Njihovo porijeklo i elementi nastanka mogu se pronaći daleko u prošlosti datirajući još od devetnaestog stoljeća u kojem su velike sile nastojale efektivnije upravljati konfliktima. Smatra se da je takva uloga velikih sila bila evidentna

i kroz djelovanja Rimskog carstva kroz etabiliranje ideje da provedba zakona treba ići preko političkih granica, i da svi ljudi trebaju biti povezani univerzalnim pravom (*ius gentium*) (Buzan i Little, 2001). Preteča modernog UN sistema za upravljanje konfliktima i izgradnju mira može se pronaći u 1815. godini, odnosno, kroz uspostavu Koncerta Europe kroz koji se nastojalo upravljati potencijalnim konfliktima velikih sila. Nakon tog perioda neizostavno je spomenuti i kreiranje Lige naroda 1919. godine u svrhu spriječavanja izbjeganja ratova velikih dimenzija i osiguranja mirnodopske globalne klime.

Očuvanje mira kao determinirajući pojam svjetske politike i mirovnih studija svoj nastanak i razvoj doživljava koncem 40-tih godina uz nastanak Organizacije Ujedinjenih nacija kao vodeće svjetske institucije u oblasti mirovnog djelovanja. Iako se pojam očuvanje mira nije primarno pojavljivao kao takav u osnivačkim dokumentima organizacije, evidentno je da je očuvanje mira praktički bio jedan od kamena temeljaca za uspostavu i rad UN-a. OUN je od svojih najranijih dana bila uključena u potporu miru u „obliku nekoersivnog alata, uglavnom civilnih i vojnih promatračkih misija“ (Jeffers, 2006). Broj mirovnih operacija u periodu od osnivanja UN-a do kraja 80-tih godina je bio neznatan, da bi svoj rapidni rast dosegao okončanjem Hladnog rata, padom Sovjetskog Saveza ali i pojavom novih ratova. Mirovne operacije odnosno mirovna djelovanja u globalu postala su i potreba širih narodno-globalnih masa koje su kao produkt informacijskog društva zahtijevale urgentnu reakciju međunarodnih organizacija u zonama konflikta. Procvat broja mirovnih operacija uzročno-posljedično je bio vezan za etabiliranje SAD-a kao vodeće internacionalne i vojne sile pogotovo nakon trijumfa 1991. godine u Iraku. S tim u vezi, potrebno je napraviti kratki osvrt na dokument „Agenda za mir“ iz 1992. godine. Boutros-Ghali (1996) piše o Hladnom ratu kao o “neizmjernoj ideološkoj barijeri koja je desetljećima rađala nepovjerenje i neprijateljstvo”, i uspoređuje pad SSSR-a s naletom dekolonizacije koji je nazočio uspostavi UN-a. Upravo se kroz ovaj sveobuhvatni dokument napravio uvod u novu političku klimu 21. stoljeća kroz nastanak novih ratova i mnogobrojne nove koncepte prijetnji i izazova. Takvo razdoblje postalo je sinonim za uvođenje novih oblika organizovanog nasilnog ljudskog djelovanja poput etničkog čišćenja, dok su civili u isto vrijeme postajali nova meta inter- državnog previranja. Razvoj informacijske tehnologije pretežito je doprinosio u globaliziranju izdvojenih i udaljenih sukoba koji su svojim nehumanim karakterom uticali na urgentno djelovanje međunarodnih aktera. Još jedan novi pojam uveden je u diskurs novih ratova, a to su bile enormne i užurbane izbjegličke krize koje su prijetile destabilizaciji

regionala. Shodno ovim čimbenicima, mirovne operacije su također ušle u novu fazu svog djelovanja.

Boutros-Ghali je 1992. godine napisao članak o tome kako bi se međunarodna zajednica mogla bolje nositi sa novim svjetskim prijetnjama. Preporuke koje su proizašle iz publikacije poseban naglasak stavljuju na potrebu civilnog sudjelovanja u mirovnim operacijama, ali i brže reakcije kada je riječ o bilo kojoj vrsti ugrožavanja međunarodnog mira i sigurnosti. Autor odlazi korak dalje, sugerirajući da bi jedinice za „provodenje mira“ mogle biti potrebne za one situacije u kojima stranke potpisuju prekid vatre, ali ga ne poštiju. Naposlijetku se navodi da bi prisustvo takvih jedinica trebalo biti ostvareno u pojedinim situacijama, čak i bez pristanka dviju sukobljenih strana uz potencijalnu upotrebu sile da bi se osiguralo poštivanje prekida vatre. Ovakva nova formuliranja mirovnog djelovanja potaknula su novi smjer odvijanja mirovnih operacija UN-a, što je kasnije postalo vidljivo na primjerima sukoba u Bosni i Hercegovini i Somaliji. Drugi pomak kada je riječ o razvoju mirovnih operacija UN-a jeste promjena karaktera istih. Kroz naredni period višedimenzionalne mirovne operacije postale su svakodnevница kroz nove uvedene aktivnosti na polju izgradnje mira. Dopuna Agende za mir iz 1995. godine dotiče se ove činjenice u stavku 53., priznajući da se ekonomski, socijalne, humanitarne i ljudskopravne aktivnosti „možda u početku moraju povjeriti ili barem koordinirati multifunkcionalnom mirovnom operacijom“, ali treba što prije predati relevantnim programima i uredima UN-a. Weiss i Kalbacher (2013) potenciraju značaj preventivne diplomacije koji je artikulisan kroz Agendu za mir gdje se podržava da se „Ujedinjene nacije od kulture reakcije okrenu kulturi prevencije“.

Kroz proces definiranja mirovnih operacija prisutna su oprečna mišljenja koja je potrebno posmatrati u kontekstu vremena u kojem se realiziraju, ali i zavisno od dominantnih aktera koji preuzimaju primat u vođenju takvih operacija. Iako se u pristupu pri identificiranju i karakterizaciji mirovnih operacija mišljenja autora razlikuju, prisutan je nivo saglasnosti kada se govori o njihovim sličnostima i principima djelovanja. U ovom dijelu master rada razmotriti će se prisutne teorije u klasifikaciji mirovnih operacija.

Definicija koja će se koristiti u ovom slučaju formulisana je od strane Međunarodnog instituta za istraživanje mira u Stockholm (SIPRI).

Vodeći se njihovim definiranjima mirovne operacije imaju sljedeće ciljeve:

- Olakšati provedbu mirovnog sporazuma;
- Podržati mirovni proces;
- Pomoći u prevenciji sukoba i/ili naporima za izgradnju mira.

S druge strane, Odjel za mirovne operacije UN-a (DPKO) identificira pojam održavanje mira kao jednu od pet aktivnosti sigurnosti i mira. Diehl, Druckman i Wall (1998) imenuju dvanaest različitih tipova operacija za prezervaciju mira, koje polaze od onih tradicionalnih pa sve do izvršavanja sankcija. S obzirom na manjak definicija koje su pružene od strane UN-a, mnogi analitičari odlaze u prošlost osvrćući se na neke prvobitne oblike mirovnih operacija koje bi nadalje mogle poslužiti kao polazna tačka za definiranje istih. Međunarodna mirovna akademija 1984. godine daje posebnu definiciju mirovnih operacija gdje one podrazumijevaju „prevenciju, obuzdavanje, moderiranje i prekid neprijateljstava između ili unutar država, posredstvom mirne intervencije treće strane koja je organizirana i usmjerena internu, koristeći multinacionalne snage vojnika, policije i civila za obnavljanje i održavanje mira“.

Autori poput Bellamy i Williams (2004) dijele mirovne operacije/djelovanja na sedam tipova: *preventivna raspoređivanja, tradicionalno održavanje mira, šire održavanje mira, provođenje mira, asistiranje u tranzicijama, tranzisionalne administracije (prijelazne uprave) i operacije za podršku izgradnji mira.*

Prvi tip predstavljaju preventivna raspoređivanja koja se sprovode uz saglasnost države domaćina. U ovom tipu mirovnih napora, mirovne snage se raspoređuju kako bi se spriječilo izbijanje nasilnog sukoba i bilo kakve konkretne prijetnje civilnom stanovništvu. S druge strane, tradicionalno održavanje mira obuhvata one operacije namijenjene podršci pri kreiranju mira između država stvaranjem političkog prostora potrebnog za ratoborne države da pregovaraju o političkoj nagodbi. Poput prvog tipa operacija, potrebna je saglasnost zaraćenih strana, ali se one dešavaju u periodu između sporazuma o prekidu vatre i zaključenja političke nagodbe. Kao ad hoc odgovor na razbijanje prekida vatre ili političkih dogovora, nastali su pothvati namjenjeni širem održavanju mira. Ove su operacije namijenjene ispunjavanju ciljeva tradicionalnog održavanja mira, kao i određenih dodatnih zadataka u kontekstu trajnih sukoba. Četvrti tip mirovnog djelovanja odnosi se na provođenje mira. Ova nastojanja uspostave i očuvanja mira najbliža su manifestacija uloge kolektivne sigurnosti koja je predviđena kroz Povelju UN. Krajnji

cilj ovih operacija jeste nametanje volje Vijeća sigurnosti UN-a stranama u određenom sukobu. Peti oblik mirovnih operacija/djelovanja obuhvata asistiranje u tranzicijama kroz višedimenzionalne napore u smislu raspoređivanja vojnog, policijskog i/ili civilnog osoblja kako bi se pomoglo zaraćenim stranama u sprovodenju mirovnih sporazuma i izgradnji i očuvanju mira. Oni se obično odvijaju nakon što su postignuti i prekid vatre i politička nagodba. Ulogu medijatora u procesu igraju treće, odnosno posredničke strane, a mirovnjaci se raspoređuju po zaključenju mirovnog sporazuma.

Poput asistiranja u tranzicijama, prijelazne uprave također imaju više dimenzija i pokreću se nakon neke vrste mirovnog sporazuma, ali se razlikuju po preuzimanju suverene vlasti nad određenim teritorijom. Osnovne oblasti djelovanja prijelaznih uprava ne obuhvataju samo standardne mirovne napore poput održavanja mira, zaštite civila, provođenja mirovnih sporazuma. One dakako imaju ovlasti donositi i provoditi zakone, vršiti kontrolu nad raznim segmentima ekonomije, teritorija, medija, imovinskih zakona, vođenja škola, bolnica, komunikacija, puteva ali i upravljanja pravosudnim sistemom.

Posljednji oblik mirovnih operacija su one za podršku izgradnji mira sa primarnom težnjom ka uspostavi post- vestfalskog mira. U njihovoј suštini jeste uspostava liberalnog demokratskog sistema unutar društva i države. Ove operacije kombinuju vojne snage sa zadacima provođenja mira ali i civilnu komponentu koja često uključuje civilnu upravu, humanitarne agencije i policijske i pravosudne službenike.

Neizostavno je pomenuti i klasifikaciju mirovnih operacija koja je formulisana od strane Ujedinjenih nacija. U toj klasifikaciji pominju se tri vrste mirovnih operacija: klasične, multifunkcionalne i višenacionalne/ multikulturalne mirovne operacije.

Klasične mirovne operacije imaju funkcije nadzora nad zaraćenim stranama nakon prekida vatre, prije samog uspostavljanja/potpisivanja mirovnog sporazuma. U tim slučajevima ulogu medijatora mogu imati UN ali i neke druge međunarodne organizacije ili treće/medijatorske države. Multifunkcionalne mirovne operacije po samom svom nazivu sugeriraju da se poduzimaju ne samo u svrhu uspostave, nego i izgradnje i prezervacije mira. One često podrazumijevaju kombinaciju civilnih i vojnih funkcija te su samim tim složenije od prvog tipa mirovnih operacija. Višenacionalne i multikulturalne mirovne operacije uveliko se oslanjaju na prisustvo vojske koja je komponirana od mirovnih snaga koje dolaze iz više zemalja svijeta.

Kada se osvrnemo na generacije mirovnog djelovanja, možemo zaključiti da se one dijele na četiri generacije čiji karakter je bio uslovjen prirodom i karakterom međunarodnih odnosa i globalne politike. Te generacije su: očuvanje mira, izgradnja mira, provođenje mira i regionalna partnerstva.

Autori poput Bellamy, Williams i Griffin (2004) diskutuju o Vestfalskom i post - Vestfalskom shvatanju uloge mirovnih operacija. Prema Vestfalijanskom shvatanju mirovnih operacija, njihova primarna funkcija jeste pomoći mirnom rješavanju sporova između država. Prema tom shvatanju, državni odnosi se ne tiču mirovnih snaga sve dok se države pridržavaju vestfalskih normi poput poštivanja suvereniteta i integriteta druge države i neuplitanja u domaće poslove. Post - vestfalski koncept mira sugerira da mirni odnosi između država zahtijevaju liberalne demokratske režime i društva u državama. Iz ove perspektive, prijetnje međunarodnom miru i sigurnosti nisu ograničene na djela agresije između država, već također mogu rezultirati nasilnim sukobima i neliberalnim upravljanjem unutar država.

3.2. Modificirani karakter mirovnih operacija

21. stoljeće unijelo je u prirodu međunarodnih odnosa i globalne politike mnoge promjene koje su relativno izmijenile karakter mirovnih operacija. Relacije između mnogobrojnih, ali i novonastalih aktera oslikavaju daleko dublje odnose koje je potrebno razumjeti u kontekstu procesa globalizacije. Sa samom erozijom državnih granica kako u pravnom tako i u praktičnom smislu, pitanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta nisu se pronašli samo u pozitivnim uslovima globalizacije. Naprotiv, novo stoljeće koliko god da je pokazalo slabljenje države, temeljno je učvrstilo položaj novih aktera koji su naposlijetku preuzeli primat u balasiranju moći u međunarodnim odnosima. Da bi se razumio modificirani karakter mirovnih operacija, prije svega potrebno se osvrnuti na promijenjenu prirodu ratova. Stoga ovo poglavlje je potrebo započeti riječima britanskog vojnog teoretičara Basil Liddell Harta: „ako želiš mir, razumi rat“.

Rat kao organizirana forma ljudskog nasilja kroz zapadna tumačenja su refleksija racionalne odluke koja proizilazi iz određene političke svrhe. Ratovi koji su vođeni nakon 16. stoljeća (nakon Tridesetogodišnjeg rata), odnosno nakon rađanja nacionalne države okarakterisani su kao moderni ratovi. Glavna obilježja tog perioda podrazumijevaju snažnu državnu ulogu i status, naučnu i industrijsku revoluciju, nastanak mnogih ideologija, moć nacionalizma te mobilizaciju velikih vojnih stuktura. Clausewitz (1832) i Gray (1996) prave distinkciju između prirode i

karaktera rata gdje je potrebno razumjeti da upravo karakter rata zavisi od spoljnih faktora baš kao i karakter mira. Velika prekretnica u karakteru ratova dešava se 90-tih godina 20-og stoljeća. Prvenstveno napredak američke superiorne vojne tehnologije, ostavio je druge svjetske aktere po strani i uveo svijet u novu fazu ratovanja poznatu kao post - moderni rat. Informacijsko društvo, rast uloge medija u ratnom izvještavanju, ulazak novih nedržavnih i nezavisnih aktera, ali i novi brutalniji oblik novih ratova, uveo je svijet u novo stoljeće. Novi ratovi grupisali su se oko desintegracije država kao što je bilo u slučaju raspada Sovjetskog Saveza i Savezne Socijalističke Republike Jugoslavije. Mnogi od novih konflikata bazirani su ne na ideološkoj kako je to ranije bio slučaj, nego na etničkoj, nacionalnoj, i religijskoj podlozi.

Upravo u tom kontekstu potrebno je posmatrati njihov promijenjeni karakter koji je zavisio ne samo od internih političko - društvenih previranja nego i međunarodno – eksterne - regionalne okoline. Uloga države je oslabljena, stavljajući naglasak na privatni, para - militarni element i organizirani kriminal. I sama koncepcija borca/vojnika dobila je novi post - modernistički opus, obuhvatajući civile, djecu i žene kao vojno osoblje. Može se zaključiti da je asimetrični karakter rata uticao na asimetriju u mirovnim operacijama koje se ujedno dešava u kontekstu promijenjene svjetske politike. U observiranju novih ratova, da se primijetiti da akteri profitiraju više od uzastopnog i neprekidnog nasilja nego od izričite pobjede u sukobu odnosno uspostave mira. Tim prije, ujedno se otežava i rad mirovnih snaga koje u pojedinim regijama sukoba ostaju pozadinski posmatrači. Ovakvi oblici ratovanja mogu se staviti u suprotnu tezu onoj koju je ustanovio Charles Tilly – „rat je stvorio državu i država je stvorila rat“ (1985). Novi globalizirani ratovi sprječavaju nastanak države, a samim tim postavlja se pitanje kako mirovne snage mogu održavati mir tamo gdje on suštinski i ne postoji. Kao produkt takvih ratova, nastajale su mnoge političke jedinice i subjekti sa fragmentiranim političkim identitetima, a interna situacija u takvim državama zahtjevala je prisustvo humanitarnih i međunarodnih protagonisti.

Primjetna je i drugačija koncepcija kada je riječ o tumačenjima mira u kontekstu starog i novog vremena. Stoga, kroz stara tumačenja održavanje mira definisano je kao top - down među - državni proces. U novo vrijeme takvi pogledi su odbačeni zato što je dominantni politički subjekt u pojedinim kofliktima bio nedržavna tvorevina sa karakteristikama organizovanog kriminala, političkog ekstremizma, i terorizma. Weiss i Kalbacher (2013) navode da su izvori ovakvih nestabilnosti bili također uzrokovani finansiranjem takvog nasilja, odnosno da su time profitirale

ratne ekonomije. U skladu sa datim uslovima, nametanje mirovnih operacija bio je ključni odgovor UN na aktuelnu međunarodnu nestabilnost.

Newman (2004) navodi pet elemenata novih ratova:

- Novi ratovi su unutardržavni, a ne međudržavni ratovi.
- Novi ratovi odvijaju se u kontekstu propasti države i društvene preobrazbe vođene globalizacijom i liberalnim ekonomskim snagama.
- U novim su ratovima etničke i vjerske razlike važnije od političke ideologije.
- U novim ratovima civilne žrtve i prisilno raseljavanje dramatično se povećavaju. To je prije svega zato što se namjerno ciljaju civili.
- U novim ratovima, slom državne vlasti zamagljuje razliku između privatnih boraca.

Polazeći od navedenih asumpcija, može se napraviti komparacija sa novim karakterom mirovnih operacija. Prvenstveno u slučaju novih ratova primjetno je veće prisustvo međunarodnih i humanitarnih organizacija na terenu koje djeluju sa više nacionalnim mirovnim snagama. One nacionalne države koje su učestvovali u ratovima sa novim karakternim i prirodnim odrednicama, pronašle su se u drugačijim post - konfliktim situacijama od onih država koje su ratovale u prethodnim stoljećima. Takva situacija ogleda se ne samo u ekonomskim nestabilnostima nego i u čitavom slomu prijašnjih režima koji je ostavio slobodan vakuum moći mnogim nacionalnim političkim akterima. U takvim situacijama, međunarodne organizacije koje su prije imale zadatku isključive uspostave mira, sada su spektar svog djelovanja proširile i na očuvanje uspostavljenog mira kroz mnoge zadatke logističke podrške. Još jedna otežavajuća okolnost mirovnjaka u 21. stoljeću bila je održati mir tamo gdje on zapravo i ne postoji u praktičnom smislu, iako je međunarodno - pravno uspostavljen.

Kao što je bio slučaj sa prelaskom sa modernog na post - moderni i nove ratove, u aspektu mirovnih operacija vidna je prekretnica sa klasičnih mirovnih operacija na multifunkcionalne, višenacionalne, i multikulturalne mirovne operacije. Razlog te smjene je objašnjen kroz novi karakter rata i hibridne potrebe koje su novonastale države imale u vidu izgradnje države. Proces izgradnje države podrazumijeva je udruženi, multilateralni i dugoročni napor aktera međunarodne zajednice inspirisan internim strukturalnim promjenama. Unilateralna i bilateralna djelovanja u domenu izgradnje države u post - konfliktnim društvima ostali su odrednica

modernog rata. Kompletna rekonstrukcija globalnih prijetnji i koncepata sigurnosti imala je odraza na novo shvatanje rata ali i mira. U tom kontekstu može se zaključiti da je taj proces uzročno posljedično determiniran. Shodno tome, došo je i do razvoja novog koncepta sigurnosti kao plod sigurnosnih izazova 21. stoljeća. U središtu tog koncepta nalazi se ljudska sigurnost gdje se u središte izgradnje mira upravo stavlja ekomska, društvena, kulturološka, ekološka, i druge vrste unaprijeđenja ljudske sigurnosti. U tom segmentu potpuno je logično zaključiti da se cjelokupni koncept globalne sigurnosti promijenio uvjetovan drugačijom klimom ratova, ali i mirovnih odgovora na novonastale „anomalije“ u vojno – političko - globalnim odnosima. Iz priloženog bi se dalo naslutiti da se u nova poimanja „savremenog“ mira uklapa definicija pozitivnog a ne negativnog mira, odnosno, da mir ne može i ne treba biti zamišljen kao puko odsustvo rata. Uzimajući u obzir dešavanja 90-tih i poteškoće pri uvođenju mirovno - državnih konstelacija da se diskutovati da je takva uspostava mira daleko složenija od mirovnih pregovora odozgo prema dolje. Weiss i Kalbacher (2013) navode da postkonfliktne mirovne misije „imaju za cilj da pomognu zemljama da prebrode prijelaz od nasilja ka miru i spriječe ponavljanje rata“. S tim u vezi osnovne funkcije mirovnih misija su: sakupljanje oružja, nadgledanje izbora, pomoć pri obnavljanju vladinih institucija, reformu sudstva, obuku policijskih snaga, i nadgledanje ljudskih prava. Danas su mirovna djelovanja uslovljena kombinatorikom tradicionalnih sredstava za uspostavu mira putem diplomacije i mirovnih sporazuma, kao i kohezivnom akcijom međunarodnih aktera sa zadatkom uspostave permanentnog mira. UN su nastale i egzistiraju kao tradicionalni mehanizam za uspostavu mira, međutim, ključno pitanje koje se postavlja jeste mogu li se prilagoditi novim izazovima u smislu promicanja nove vrste mira.

Ipak, potrebno se osvrnuti i na ulogu Ruske Federacije pri uspostavi i očuvanju mira na relativno skorom sukobu u regiji Nagorno - Karabah. Na tom primjeru očigledna je razlika u pristupu mirovnim djelovanjima upravo u kontekstu unilateralne versus multilateralne izgradnje mira. Uprkos činjenici da je nova svjetska klima pogodnija za multilateralna/međunarodno udružena djelovanja u procesima state - buildinga, ovakvi angažmani poput onoga u slučaju Ruske Federacije u regiji Nagorno - Karabaha otvaraju nove poglede na budućnost mirovnih operacija.

4. RUSKI POGLEDI NA POIMANJE MIROVNIH OPERACIJA

4.1. Politička filozofija ruskog mirotvorstva

Potencijalni regionalni hegemon, Ruska Federacija, značajna je svjetska sila koja neminovno svojim akcijama utiče na dinamiku svjetskog očuvanja mira. Njene vizije i doktrine mirotvorstva oblikovane su u teškom razdoblju nakon raspada Sovjetskog Saveza i reafirmacije svoje regionalne uloge. Njeni prioriteti pri pristupu očuvanju mira mogu biti svrstani pod primarni uticaj nacionalne sigurnosti. Lewis (2021) sugerise da Rusija nije imala razrađenu doktrinu održavanja mira u godinama nakon raspada Sovjetskog Saveza. Nagli rastanak u pogledu na mirovno djelovanje između Rusije i Zapada nastupio je nakon neslaganja oko situacije u Čečeniji 1994. i na Kosovu 1999. godine. Ulazak u novo stoljeće bio je obilježen do tada najizraženijim neslaganjima oko mirovnih strategija. To je vidljivo kroz više faktora: (1) rusko odbacivanje vizije humanitarne intervencije, Blairovu doktrinu, koja je legitimisala upotrebu sile bez odobrenja UN-a ukoliko se radi o teškoj povredi ljudskih prava, (2) rusko osporavanje norme „odgovornosti za zaštitu“ (R2P), i (3) rusko odbijanje liberalnih pristupa rješavanju konfliktova koji podrazumijevaju pluralizam.

Jedan od glavnih argumenata Rusije koji se odnosio na kritiku zapadne uspostave mira podrazumijevao je neuspjeh i dodatnu eskalaciju političkih previranja prilikom liberalne izgradnje mira. Ovakav model izgradnje mira obuhvata postojanje prisustvo međunarodnih organizacija. Kao protutežu ovom modelu, Rusija je zagovarala „autoritarnu izgradnju mira“ i djelovanje putem prisilnih oblika diplomatskih pregovora. Bratersky (2018) definiše nekoliko primjera na kojima počiva neslaganje Zapada i Rusije kada je riječ o principima modernog očuvanja mira: (1) neslaganja oko toga u kojoj mjeri međunarodna zajednica ima pravo zauzeti stranu na osnovu vlastitog tumačenja sukoba a ne na osnovu međunarodnih pravnih normi, (2) tumačenje principa „odgovornosti za zaštitu“, i (3) neslaganja oko neposrednog cilja mirovnih napora. Pri definiranju ciljeva mirovnih napora, kao najočigledniji primjer uzima se Sirija gdje se s jedne strane nalaze nastojanja promocije zaštite ljudskih prava i demokratske obnove države nasuprot očuvanja mira putem učvršćivanja pozicije vladajućeg. Sličnog mišljenja je i Jeffers koja opisuje da je „Rusija rutinski koristila velike količine sile, često je bila na strani jedne strane u sukobu i nije promicala mir koji bi mogao dovesti do političkog rješenja“ (2006).

Lewis (2021) navodi da je „jedan od najznačajnijih instrumenata Rusije u njenom strateškom alatu bila njena sposobnost da koristi diplomaciju za ostvarivanje svojih geopolitičkih mogućnosti

u regionalnim sukobima“. U 21. stoljeću primjetan je značajan ruski angažman pri uspostavi mira u mnogim državama u kojima je došlo do eskalacije konflikta poput Sirije, Nagorno - Karabaha, i Libije. Lewis objašnjava da je ovakav pristup upravljanju sukobima definisan kao oblik prisilne diplomatijske politike, odnosno, miješanje tvrde moći i diplomatskog znanja. Benefiti koje Rusija crpi iz redefinisanog pristupa upravljanju konfliktima daju joj mogućnost reaffirmacije kao nove sile u uspostavi mira, čak i ako ta uspostava mira podrazumijeva upotrebu tvrde moći. U isto vrijeme diplomacija konflikta na određeni način daje pozitivan impetus ciljevima ruske vanjske politike.

Rusija sada kroz mirovno i vojno djelovanje ima šansu širiti svoj uticaj u regijama koje percipira kao strateški značajne. S druge strane, rusko bistvovanje u zonama konflikta daje im prednost u odnosu na relativno skoro zapadno povlačenje i/ili stagniranje uticaja u pojedinim zonama konflikta. Danas se ruski autoritarni model izgradnje mira afirmiše kao alternativa zapadno - liberalnoj izgradnji mira. Pojedini ruski analitičari mišljenja su da je Rusiji potrebna nova ideja za sprovedbu svoje vanjske politike, a da bi ona mogla počivati upravo na novim oblicima mirotvorstva. Konture novog ruskog modela vidljive su kroz mirovno/vojne operacije u Siriji, Libiji, Afganistanu, Centralnoafričkoj Republici, Nagorno - Karabahu, i na Bliskom istoku. Lewis definira novu rusku ulogu kao ulogu sigurnosnog garanta koji je spremam rasporediti čvrstu silu na selektivan i oprezan način i to „aktivnom, višekanalnom diplomacijom, poslovnim dogovorima, nišom ekonomskom ponudom, sigurnosnom pomoći i prodajom oružja, te personaliziranim mrežama odnosa koje su omogućile brze odgovore i fleksibilnost odlučivanja“. Bratersky (2018) iznosi tvrdnju da je očuvanje mira na ruski način utemeljeno na filozofiji multipolarnog svijeta a ne na ideoškim principima. Rusija je mirovnim angažmanom pronašla razlog za opravdavanje svoje regionalne i globalne uloge. Promijenjena priroda eksternog okruženja država i negativni učinci globalizacije u vidu pojave novih ratova etničkog karaktera uticali su na to da su autoritarne strategije izgradnje mira zaista bile djelotvorne. To u suštini ne bi značilo da su ruske vizije očuvanja i uspostave mira dugoročno djelotvorne – one ne stavljuju transformaciju društva i države u prvi plan nego se fokusiraju na rapidno zaustavljanje oružanog sukoba i strogo nadgledanje mirovnih i vojnih akcija. Macfarlane i Schnabel (1995) nagovještavaju da je prisustvo mirovnih/vojnih snaga Rusije u bliskom inostranstvu samo sredstvo za kontrolu da se sukob ne prelije na ostale bivše sovjetske republike i na taj način ne destabilizira ruska moć i sigurnost njenih granica. Jeffers (2006) se oslanja na teoriju da su najvažnije kritike ruskog mirotvorstva oslonjene na pristrasnost ruskih snaga koje su bile

stacionirane u zonama sukoba. Pri tome je važno obratiti pažnju na sukobe u Gruziji, Transnistriji, Nagorno - Karabahu, Tadžikistanu i Ukrajini.

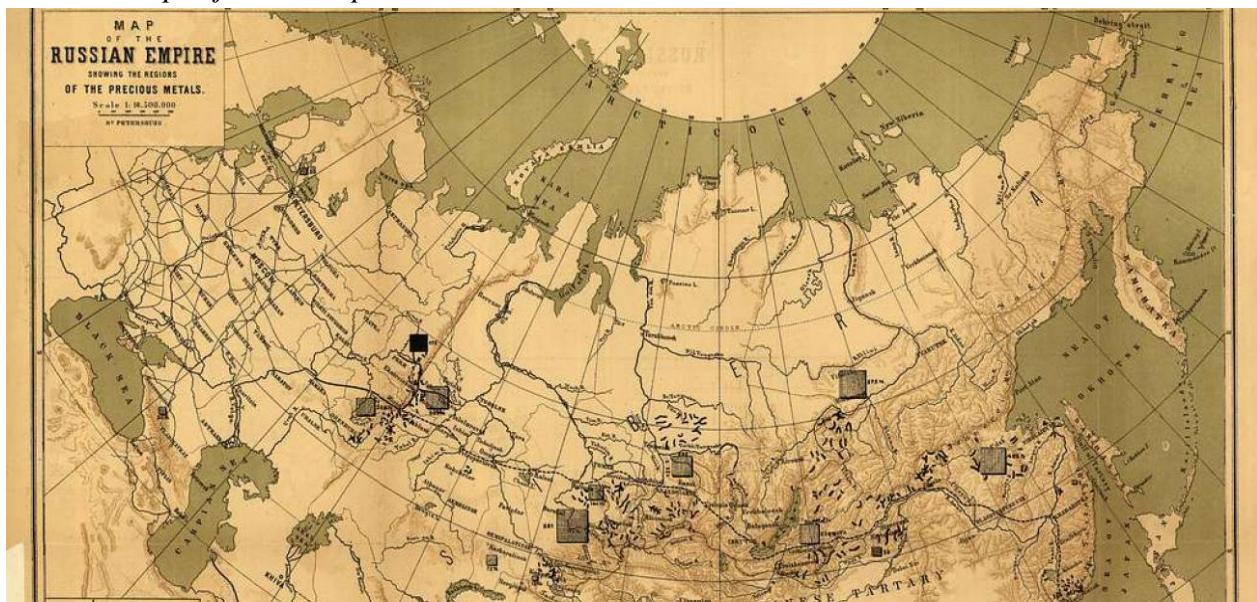
Lewis (2021) upućuje na deset principa upravljanja sukobima upotrebljivanim od strane Ruske Federacije: (1) cilj je zaustaviti borbu ali ne i transformirati društva, (2) jedina garancija stabilnosti jeste jaka država, (3) moćne, angažirane države bolji su posrednici od slabih, neutralnih država, (4) mirovni pregovori su za moćnike, (5) vojne aktivnosti i mirovni pregovori usko su povezani, (6) za efikasno stvaranje mira potrebna je kontrola informacija, (7) cilj opravdava sredstva, (8) humanitarna i razvojna pomoć političko je sredstvo, (9) svi sukobi imaju regionalnu dimenziju, i (10) Zapad je dio problema, a ne dio rješenja. Bratersky objašnjava da je stav Rusije o očuvanju mira definiran kroz etatizam i nacionalizam. Razilaženje u pogledima na očuvanje mira svakako je evidentno na primjeru ruskog „bliskog inostranstva“, odnosno država koje su nekada bile sastavni dio Sovjetskog Saveza. Za Rusiju je od ključnog nacionalnog interesa zadržavati svoje prisustvo na tim teritorijama, a tome u prilog ide i činjenica da se određeni postotak etničkih Rusa nalazi na tim prostorima. Miješanje u unutrašnju politiku satelitskih zemalja i manipulacija prema prirodne resurse za Zapad je klasični primjer ruskog neoimperijalizma.

Za Rusiju je očuvanje mira na njenim granicama osnovni prioritet nacionalne sigurnosti. Macfarlane i Schnabel su još 1995. godine zagovarali ideju da je krinka za stvaranje velike Rusije skrivena kroz mehanizme očuvanja mira u „bliskom inostranstvu“. Ujedno je na taj način iznova dokazan disparitet sa Zapadom u pogledu na legitimitet intervencije u unutrašnje poslove druge države. Dok se Rusija temeljno protivila miješanju zapadnih sila u izgradnju demokratije u trećim zemljama, svoje miješanje u unutrašnju politiku drugih država opravdavala je nacionalnom sigurnošću i „legitimnim“ pravom. Pri tome na umu treba imati jedan od glavnih prioriteta ruske vanjske politike iz kojeg proizilazi to „legitimno pravo“ - „zaštita prava, sloboda, dostojanstva i blagostanja [svih] Rusa“. Jeffers (2006) nudi procjenu pet faktora koji su uticali na rusko mirotvorstvo sa posebnim osvrtom na bivše države (članice) Sovjetskog Saveza. Pri evaluaciji tih faktora neizostavno je pomenuti Putnamovu „igru na dva nivoa“ kojom se daje tačan uvid u isprepletenost unutrašnje i vanjske politike a samim tim i njihov uticaj na oblikovanje mirovnih strategija.

Prvi faktor predstavlja vladine nesuglasice oko uspostave nove vanjske politike nakon kraha Sovjetskog Saveza. U centru previranja nalazili su se internacionalisti s jedne i euroazijci/državnici sa druge. Nakon burnih događaja 90-tih godina u „bliskom inostranstvu“ i rasta potrebe suvremene Rusije za kontrolom u regiji, internacionalisti su polako gubili svoj primat pri oblikovanju vanjske politike. To je poslužilo državnocentričnim strujama da asertivnije koriste svoje strategije intervencije u politike susjednih država. Drugi faktor se odnosi na unutrašnje/domaće pritiske usmjerene ka zaštiti etničkih Rusa koji žive van granica njene teritorije. Ubrzo su se strategije zaštite etničkih Rusa uklopile u izradu sistema vanjske politike Ruske Federacije. Treći faktor odnosi se na manjak iskustva Rusije pri mirovnom djelovanju. Jeffers opisuje da se „tokom sovjetskog perioda, ruska riječ mirotvorstvo (doslovno stvaranje mira) tumačila kao dominacija u prvom svjetu nad manje razvijenim državama, buržoaska, klasistička djelatnost“ (2006). Upravo takva koncepcija mira pružala je Rusiji samoproklamovani legitimitet da „mirovno“ djeluje u susjednim državama. Četvrti faktor podrazumijeva kapacitete za održavanje mira odnosno vojne resurse i sposobnosti Ruske Federacije. Ono što je uticalo na eventualnu rusku uključenost u sukob (medijaciju) jeste upravo stanje vojnog osoblja i resursa. U momentima kada je bivala suočena sa manjkom vojnih i finansijskih resursa, Rusija se odlučivala na umjerenije uloge pri mirovnim angažmanima. Peti faktor upućuje na nesuglasice između međunarodne zajednice i Rusije kada je riječ o načinima i metodama mirovnog djelovanja.

Najnoviji Koncept ruske vanjske politike definira da su „međunarodni odnosi u procesu tranzicije, čija je suština stvaranje policentričnog sistema međunarodnih odnosa“. U takvim uslovima za svrshishodno očuvanje mira prema ruskim vizijama, unilateralne akcije pogotovo one koje se tiču prekomjerne upotrebe sile trebaju biti prevaziđene. Macfarlane i Schnabel (1995) osvrnuli su se na stavove ruskog političara Andreja Kozyreva, zaključujući da „ruski kreatori politike spremno priznaju vezu između mirovnih aktivnosti i državnih interesa“.

4.2. Neo-imperijalizam ili put ka miru?

Slika 1. Historijska mapa Ruskog carstva (Izvor: Library of Congress)

Da li je rusko angažiranje u mirovnim djelovanjima sinonim za uspostavu modernog carstva koje će postepeno širiti ruske političke interese? U kojoj mjeri se ruska tvrda moć može primijeniti u situacijama kada je potrebno rapidno smirivanje eventualnih ratnih događaja? Da li je moguć put ka miru uz Rusiju kao medijatora ili je to samo krinka za ruski regionalni poredak?

Ova pitanja dovode u sumnju iskrenost ruskih mirovnih operacija ali ujedno upućuju na dvostrukе standarde koje Rusija primjenjuje u pogledu na vlastite mirovne i one operacije predvođene zapadom. Ruski filozofi 20. stoljeća poput Solovjeva i Fedorova afirmisali su ideje ruske dominacije svjetom primarno djelujući kroz kohezivne faktore religije. Danas, takve ideje se ne čine zamrlim, pogotovo uz reafirmaciju ruske regionalne uloge. Prema riječima Vladislava Surkova, arhitekte putinizma, „nezamislivo je da se država veličine, civilizacije i istorije Rusije jednostavno može pridružiti redovima srednjih sila poput Velike Britanije i Francuske kao podređenog elementa u postojećem svijetu“ (Grashkin, 2019). Kushnir (2016) podsjeća na riječi britanskog historičara Arnolda Toynbeea koji je definirao Rusiju kao „stalnu državu vizantijskog tipa, bez obzira na vremensku epohu i politički režim koji je nad njom vladao“. Kao takva ona crpi konstantni legitimitet za svoje vanjskopolitičke radnje bez obzira na osudu spoljnog svijeta ili čak njihovo protivljenje. Mnogi naučnici su zbog takve prirode ruske države, neovisno o tome da li se radi o carstvu ili državi, pronalazili razloge za dubinsko neslaganje sa zapadom.

„Neoimperijalistički ciljevi ruske politike prema Ukrajini posljednjih godina dobili su doktrinarni temelj - koncept pravoslavne civilizacijske zajednice - Ruski mir ... Ovaj model potvrđuje nekompatibilnost Ukrajine sa zapadnim institucijama, vrijednostima i standardima“ (Wawrzonек, 2014).

Goble (2017) odlazi u prošlost, tačnije, u period raspada Sovjetskog Saveza nakon kojeg je bivši sovjetski prostor bio suočen sa smanjenjem broja etničkih Rusa koji su naseljavali područje izvan nove Rusije. Postepene težnje bivših sovjetskih zemalja ka priključenju zapadnim blokovima odavale su jasan signal Rusiji da je potrebna reafirmacija nekadašnje uloge hegemonija na tom području. Grashkin (2019) objašnjava da su „moderni imperijalistički motivi Ruske Federacije često integrirani u ideju da je Rusija revizionistička sila koja se ponaša u skladu sa svojim tradicionalnim interesima nacionalne sigurnosti“. Autor navodi da se moć ruskog uticaja ispreplitala kroz upotrebu tvrdih i mekih instrumenata moći u slučaju Ukrajine gdje je Rusija strateški uticala na ukrajinsku politiku. Ruski revizionizam predviđao je i Zbigniew Brzezinski 1994. godine kada se osvrnuo na rusko odbijanje priznavanja Ukrajine kao nezavisne države.

Prvenstveno se manipulativni odnos Rusije prema Ukrajini ispoljavao kroz malverzacije oko ruskog gasa. Postojanje Ukrajine kao nezavisne države najveći je udarac za Rusku Federaciju, stoga je posebno važno osmotriti Ukrajinu kao glavni objekt ruskih imperijalističkih težnji. Van Herpen (2017) definiše ruske prijetnje Ukrajini iznimno opasnim ukoliko se uzme u obzir „nedavno uvođenje imena „Malorossiya“ (Mala Rusija), starog carskog naziva za Ukrajinu, od strane separatističkog vođe Aleksandra Zaharčenka“. Bistvovanje na granici između Istoka i Zapada za Ukrajinu je iznimno opasno pogotovo ako Rusija nastavi sa svojom kombinacijom meke i tvrde moći u cilju manipulacije ukrajinskom politikom ali i sigurnošću. Grashkin navodi da je prekid tranzita gasa od strane Gazproma „klasičan agresivni oblik energetske diplomacije“. U Ukrajini je proruska politika svoj procvat doživljela dolaskom Viktora Janukoviča na vlast i odbijanjem trgovinskog sporazuma sa EU. Nakon Euromajdanske revolucije u Ukrajini 2013. godine, Rusija je bila svjesna da ne smije dopustiti potpadanje Ukrajine pod zapadne sfere uticaja. S tim u vezi, tvrdi oblici kontrole nad ukrajinskom politikom poprimili su najekstremniji oblik aneksijom Krima 2014. godine. I druge većinske rusko naseljene ukrajinske regije poput Donbasa dobijale su pozitivan podsticaj za vlastitu samostalnost i destabilizaciju Ukrajine. Rusija je pak opravdavala svoje vojne i logističke potpore separatistima kroz njihovo legitimno nacionalno pravo. Ispoljavanje svojih imperijalističkih težnji Rusija je uspješno ostvarivala kroz

manipulaciju Ukrajinom, a kombinacijom mekih instrumenata moći poput psihološkog rata i kampanje dezinformacija dokazala je da djelimično posjeduje još jedan element hegemoniske moći. Van Herpen je u svojoj knjizi „Putinovi ratovi - Uspon novog ruskog imperijalizma“, predviđao masivnu upotrebu nasilja ukoliko bi došlo do dublje integracije Ukrajine u EU, pogotovo u onim dijelovima zemlje u kojima je naseljena većinska ruska populacija. Ruske strategije očuvanja sigurnosti svog „bliskog inostranstva“ zasnivaju se na zaštiti ruskih državljana koji žive van granica svoje matične države. Iz tog postulata se izvlači „legitimno“ pravo intervencije u susjednim državama što čini regiju ovisnom o obrascima ruskog ponašanja.

Goble također definira da je Rusiji preostao samo jedan element koji definira moć hegemonija a to je jako vojno prisustvo u satelitskim zemljama. Pri tome treba imati na umu zemlje Kavkaza poput Gruzije, Azerbejdžana, Armenije, i Moldavije ali i Centralne Azije poput Tadžikistana i Kirgistana, gdje su ruske vojne trupe učvrstile svoje pozicije. Bjelorusija je posljednja država koja je u potpunosti ovisna o russkim političkim uticajima, dijelom zbog prirodnih resursa ali i zbog podrške vladajućem autokratskom režimu koji crpi svoju snagu iz ruske legitimacije. Sve se više čini da je jedini način da Rusija zadrži moć i status u regiji putem tvrde, a ne meke moći, te se samim tim predviđa učestalija upotreba vojnih resursa. Nisu rijetki primjeri u kojima je Rusija nastojala razviti nove tehnike uspostave hegemonске moći, a koje bi čak mogle biti u velikoj mjeri posuđene od Zapada. Tako da je očigledna sve učestalija uspostava trgovinskih i sigurnosnih blokova ali i obnova sakralnih objekata u ratom uništenim područjima. Kao bitan kohezionalni faktor, religija je pronašla posebno mjesto u ruskoj strategiji uspostave neo-imperijalističkog ponašanja, na primjer u odnosu sa Grčkom. U opasnosti od širenja ruskog imperijalizma nalaze se i baltičke zemlje – Latvija, Litvanija, i Estonija koje posjeduju udjele ruskog stanovništva. Ukoliko se uzme u obzir legitimitet ruskog djelovanja u drugim državama gdje je naseljeno njeno stanovništvo, onda je mogućnost uplitanja u internu politiku tih zemalja dosta velika. Prema mišljenju Van Herpena, takav scenarij malo je vjerovatno moguć zbog činjenice da su baltičke zemlje članice NATO saveza a i da Rusiji nisu potrebne dodatne zapadne sankcije. Međutim, i aneksiju Krima bilo je teško predvidjeti u takvim razmjerima.

4.3. Ruski pogledi na dominantno - Zapadni svjetski poredak

Zapadni svjetski poredak termin je koji može opisati dinamiku svjetske politike od uspostave američke hegemonije pa sve do danas. Veoma kompleksan kada se stavi u okvire globalizacije i rastućeg regionalizma, zapadni svjetski poredak zasniva se na idejama liberalne demokratije i

istančanog rada međunarodnih, vojnih, ekonomskih, i regionalnih organizacija u promociji zapadnjačkih vizija svijeta. Ovo poglavlje fokusirat će se na sistem Ujedinjenih nacija, Sjevernoatlantskog saveza i Europske Unije u njihovoј korelaciji sa temeljnim idejama i principima mirovnog funkcionisanja Ruske Federacije. Ove tri nadnacionalne strukture principijelno surađuju sa Ruskom Federacijom uprkos činjenici da se njihove vizije svjetskog poretka drastično razlikuju. Baš kao što je slučaj u mirovnim operacijama prema kojima Ruska Federacija ima duple i dvosmislene standarde, odnosi sa glavnim agentima zapadnog svjetskog poretka mogu biti definisani u skoro istom svjetlu.

4.3.1. Sistem UN-a

Ujedinjene nacije su međunarodne organizacija osnovana 1945. godine nakon Drugog svjetskog rata sa osnovnim ciljevima „očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, razvoja prijateljskih odnosa među narodima i promicanja društvenog napretka, boljeg životnog standarda i ljudskih prava“ (Ujedinjene nacije). Stalna misija SSSR-a pri Ujedinjenim nacijama otpočela je nakon potpisivanja Povelje UN-a prema kojoj se Sovjetski Savez obavezao promicati ideje i postulate koje su njome donesene. 1991. godine Ruska Federacija kao nasljednica SSSR-a, preuzeila je članstvo u UN-u kao i kao stalna članica Vijeća sigurnosti. Remler (2020) objašnjava da je platforma UN-a poslužila kao benefit nastojanjima Vladimira Putina da povrati status velike sile Ruskoj Federaciji. Primarno djelujući kroz Vijeće sigurnosti UN-a, Rusija je dakako regulisala i u pojedinim slučajevima dominantno diktirala kurs svjetske politike vođena primarno svojim nacionalnim, regionalnim i globalnim političkim težnjama. Vijeće sigurnosti UN-a danas ostaje najvažniji svjetski forum za koordinaciju interesa moći u svijetu i regulisanje važnih globalno - političkih pitanja i izazova. U neku ruku, potezi Ruske Federacije u UN-u oslikavaju standardnu veliku igru kroz koju je Rusija idalje pokazivala Zapadu da iako su na istim stranama, njihovi politički i strateški potezi ne mogu biti svrstani u iste strategije. Rusija je svojim položajem u UN sistemu privilegovana i u primjerima mnogih mirovnih operacija neminovno je da su i ruski i zapadni tabor djelovali zajedno u očuvanju i unaprijeđenju mira na politički nestabilnim područjima.

Međutim, to nije bilo slučaj u paralelnim operacijama koje je Rusija otpočinjala bez poklapanja sa interesima Zapada. Ono što je bitno naglasiti kada je riječ o Rusiji u UN, jeste drugačiji pogled na sami koncept međunarodnog prava koji je u ruskom slučaju dosta uže definisan. Remler se osvrće na to da su „ruske diplomate poznate po svojim sposobnostima u izradi visokotehnoloških

dokumenata UN-a na engleskom jeziku“ (2020). Nikitin (2012) objašnjava da Rusija svojim glasovima u UN-u gradi paralelne koalicije sadrugim državama poput Kine ali da i „promoviše nove regionalne aranžmane i organizacije (ODKB, ŠOS, potencijalno Evroazijska unija) kao važne dopune sigurnosnih mehanizama zasnovanih na UN-u“. U istom tonu definiše se i ruski doprinos mirovnim operacijama koji je očitiji kroz djelovanje unutar Vijeća sigurnosti nego kroz direktno finansiranje ili slanje osoblja na mirovne misije. Najdominantiji i prisutniji je kritički stav Moskve u UN kada je riječ o prekomjernoj upotrebi sankcija i sile. „Moskva posjeduje i promovira „korpu“ prijedloga o reformi metoda rada Vijeća sigurnosti, čiji je cilj povećanje efikasnosti UN-a i njegovih struktura“ (Nikitin, 2020). Pored toga Remler (2020) navodi da je jedan od ključnih načina demonstracije moći Rusije u UN-u upravo njen vlastiti koncept međunarodnog prava, nasuprot poretku zasnovanom na pravilima kojim dominiraju zapadne sile.

Rusija se temeljno protivila intervencijama koje je Zapad nazivao humanitarnim koje su ujedno zasnovane na „odgovornosti za zaštitu“, smatruјуći da one predstavljaju puki odraz zapadne težnje za dominacijom u politikama drugih država. Ruski pristupi međunarodnom pravu zasnivaju se na tvrdnji da ono svoje izvore treba primarno tražiti u civilizacijskim i kulturnim a ne univerzalnim normama, budući da se univerzalne norme ne mogu primijeniti na dijametralno suprotnim društvenim situacijama ili državnim i političkim sistemima. Postulati mirovnog djelovanja zapadnih sila u sistemu UN-a poprimaju karakteristike uspostave poretku zasnovanog na pravilima koja su artikulisale zapadne sile. Zato nije začuđujuće što je u mnogim slučajevima produženja mandata mirovnih operacija Rusija bila ljutiti protivnik skupa uz Kinu. Ono što intrigira i dovodi u pitanje budućnost odlučivanja u UN-u jeste moć i uticaj ruskog ponašanja na one države koje se nalaze na razmeđu prelaska na demokratski ili ostanku na autokratski konstruiranoj državnoj strukturi. Ipak, Rusija je glavni zagovornik kompromisne uloge UN-a u svjetskom očuvanju mira. „Rusija vidi svijet bez središnje uloge UN-a opasnim, nepredvidivim, sklonim sukobima i nepravednim“ (Bratersky, 2018).

4.3.2. NATO

Odnosi Ruske Federacije i Sjevernoatlantskog vojnog saveza (NATO-a) zvanično su uspostavljeni 1991. godine, neposredno poslije raspada Sovjetskog Saveza i formiranja nove države. Bipolarni svijet prestao je sa svojim postojanjem raspadom Sovjetskog Saveza i utemeljenjem SAD-a kao neprikosnovene globalne sile. Tada se postavilo determinirajuće pitanje – pitanje svrhe i cilja NATO-a. NATO je redefinirao svoju ulogu opisujući je kao „misiju

osiguravanja demokratizacije novih postkomunističkih republika, što je ključno za garantovanje stabilne Evrope“ (Roache, 2019). 1994. Rusija se priključila NATO „Partnerstvu za mir“, programu praktične bilateralne saradnje između NATO-a i partnerskih zemalja. Danas posmatrani kao dva suprostavljeni fronta koja zastupaju različite ideje i vizije svjetske politike, NATO i Rusija okvir svoje suradnje zasnivaju na određenim zajedničkim kooperacijskim projektima. „Do 1999. godine, kada je postalo jasno da NATO i Rusija imaju nepomirljive poglede na budućnost post - sovjetskih republika, savez se pretvorio u sigurnosni izazov za Kremlj“ (Roache, 2019). U par navrata postojala su razmatranja o mogućem članstvu Rusije u NATO-u, što je odmah bivalo odbačeno od strane zapadnih sila koje su Rusiju smatrale nedostojnom za promociju demokratizacije. U idućem periodu Rusija je svojevrsno testirala NATO, a dva najznačajnija događaja podrazumijevaju rusko - gruzijski rat i aneksiju Krima. Jedan značajan događaj oslikava potencijalnu opasnost većeg neslaganja NATO-a i Rusije kada je riječ o mirovnim operacijama. Rat na Kosovu doveo je do direktnog suočavanja snaga NATO-a i Rusije na prištinskom aerodromu. Ipak do oružanog sukoba nije došlo ali se Rusija nekoliko godina kasnije povukla iz IFOR-a, čime je okončana suradnja sa NATO-m u slučaju Kosova.

Na zvaničnoj stranici NATO-a navodi se da se radi na „izgradnji partnerstva s Rusijom, razvijanju dijaloga i praktične saradnje u područjima od zajedničkog interesa“. Praktična suradnja prekinuta je nakon aneksije Krima 2014. godine, ali su trzavice u njihovom odnosu bile evidentnije prisutne od rusko - gruzijskog rata 2008. U slučaju rusko - gruzijskog rata, NATO i Rusija su bili na korak od otvorenog sukoba. Uprkos svim političkim i vojnim nestabilnostima i nesuglasicama, njihovi kanali komunikacije su ostali otvoreni. Neslaganje NATO-a i Rusije povodom pokretanja mirovnih/vojnih operacija jedan je od ključnih nivoa neslaganja. Konkretan primjer sukoba oko vojne operacije na Kosovu očituje različit, ali i dvosmislen pristup Rusije kada je riječ o mirovnim djelovanjima. Za Rusiju, NATO je očita personifikacija zapadnih imperijalnih težnji, i najveća prijetnja ruskoj stabilnosti ukoliko se približi njenim vanjskim granicama. Širenje NATO-a prema istočnoj Evropi za Rusiju je značilo približavanje zapadnih ideja funkcionisanja društva i samim tim redefinisanim interpretacijama očuvanja i uspostave mira, ali i vojne opasnosti.

4.3.3. EU

Ideja kreacije post - ratne Europe između ostalog bila je zasnovana na ideji mirovnog projekta koji je „zasnovan na zajedničkim vrijednostima i odbacivanju geopolitike“ (Paikin, 2021).

Međutim Europa je u predstojećem periodu djelovala i djeluje kao de facto geopolitički igrač. Geopolitika nastavila je biti neizostavni dio akcije Europske unije, pogotovo nakon raspada Sovjetskog Saveza i mogućeg pristupanja bivših sovjetskih zemalja. Takva „negeopolitička“ i iskonski mirovna projekcija EU ostala je neispunjena. Direktne granice sa Ruskom Federacijom činile su idejne i ideoološke različitosti nekadašnjih frontovskih neprijatelja još vidljivijim. „Rusija i Europa imaju povijesne i civilizacijske veze koje su od vitalnog značaja za održavanje regionalnog mira, dugoročnu sigurnost i stabilnost, posebno nakon sloma Ugovora o nuklearnim snagama srednjeg dometa“ (Zagorsky, 2016).

Na zvaničnoj stranici Stalne misije Ruske Federacije pri Evropskoj uniji navodi se da je odnos Rusije i EU zasnovan na „intezivnim trgovinskim i ekonomskim odnosima, jačanju suradnje u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalnih migracija, ilegalne trgovine ljudima i drogom, kao i dijalogu o glavnim globalnim političkim pitanjima“.

Strateško partnerstvo EU i Rusije krizu doživljava ruskom aneksijom Krima 2014. godine. Od tada EU uvodi dvostruki pristup kombinirajući upotrebu sankcija sa pronalaskom diplomatskog rješenja u kriznim situacijama. Predmet animoziteta i političkog neslaganja EU prema Rusiji je također nezadovoljavajući nivo demokratizacije, velika stopa korupcije, i regionalni vojni potezi Rusije. „Od marta 2014. EU je, poput SAD-a, Kanade, Australije i drugih zapadnih zemalja, progresivno uvela restriktivne mjere protiv Rusije kao odgovor na nezakonitu aneksiju Krima i destabilizaciju Ukrajine“ (Garcés de los Fayos, 2021). Ruski odgovor sastojao se od niza kontrasankcija EU. Ruske namjere kontrole unutrašnje politike satelitskih zemalja podrivale su izgovore mirovnih djelovanja. Za Rusiju je europsko približavanje Ukrajini shvaćeno kao imperijalno protezanje Zapada nauštrb ruskih interesa. S druge strane, ruske vojne akcije u Ukrajini i Gruziji nastojale su biti označene kao mirovne i potpuno opravdane, ako se uzme u obzir činjenica da je velik udio ruske populacije naseljen na tim područjima. Za Europu su takve akcije bile daleko od uspostave mira, posmatrane kroz puku uspostavu ruskog interesa pod krinkom mirovnog djelovanja. Za Europu bi izolacija Rusije mogla predstavljati dodatnu opasnost, tako da su razmatrana uključenja Rusije u projekt „europske civilizacije“ i postepenog pomirenja sa Rusijom. Neke države poput Francuske načinile su prve korake ka ostvarenju tih namjera. Doista, mirovne vizije Europe nikada se u potpunosti nisu preklapale sa ruskim. Rusija je izgradnju mira gledala kroz rapidne vojne odgovore ali uz saglasnost države domaćina. Za Europu, izgradnja i očuvanje mira definira se kroz širi spektar djelovanja a ne samo kroz

zaustavljanje direktnog oružanog sukoba. To bi obuhvatalo poslijeratnu obnovu države, odnosa, vlasti i uspostavu liberalne demokratije.

4.4. Ruske privatne vojne kompanije

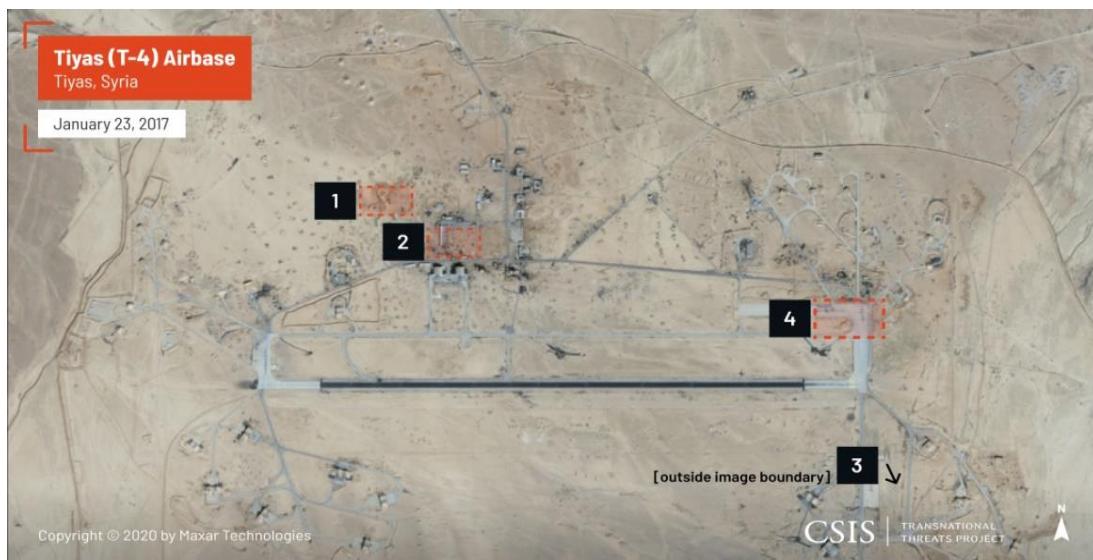
Upotreba ruskih privatnih vojnih kompanija postala je učestala u ratom pogođenim područjima. Privatne vojne kompanije Rusije prisutne su većim dijelom u Africi, a definiraju se kao „profitne organizacije koje pružaju borbene, sigurnosne i logističke usluge za iznajmljivanje“ (Cragin i MacKenzie, 2020). Kompanije ovog tipa počele su se razvijati 2010. godine prvenstveno nudeći tradicionalnu obuku i zaštitu za privatne firme, dok su svoj opseg djelovanja postepeno širile. Sukhankin (2020) ih definira kao de jure nepostojeće, s obzirom na to da nisu priznate ruskim zakonom, a de facto postojeće. Najpoznatija organizacija ovog tipa koja djeluje u Rusiji, Wagner, u vlasništvu je ruskog oligarha Jevgenija Prigožina. Upotreba usluga Wagner korporacije zabilježena je u Siriji u vidu davanja podrške Asadovom režimu u borbi protiv opozicionih snaga. Također prilikom ukrajinskih sukoba, kompanija Wagner pružala je svoju logističku podršku separatističkim snagama iz regije Donbas. Najzastupljenije djelovanje privatnih vojnih kompanija dakako je u Africi, uključujući čak i one države u kojima Rusija učestvuje putem UN-ovih mirovnih operacija. Takvi primjeri zabilježeni su u Centralnoafričkoj Republici i Libiji. Stronski (2020) navodi da su glavne prednosti upotrebe PMC-a njihova niska i povoljna cijena uz istovremeni niz ponuda poput političkog savjetovanja. One su naime privatni subjekti koji kao takvi imaju slobodu u finansiranju svojih aktivnosti. Katz, Jones, et al. (2020) opisuju nastanak i upotrebu PMC-a kao rusko oruđe ekspanzionizma i kao produkt želje za vojnim, ekonomskim i geopolitičkim dohicima. Neke druge dobiti Rusije od upotrebe privatnih vojnih kompacija podrazumijevaju: (1) širenje ruskog uticaja u zonama interesa poput rudama bogatim afričkim zemljama, (2) unaprijeđenje ruskog vanjskopolitičkog interesa, (3) ojačavanje partnerstava, (4) unaprijeđenje ruskih obaveštajnih mreža kroz suradnju sa PMC, (5) širenje trgovinskog i ekonomskog uticaja, i (6) širenje ruske meke moći putem promovisanja ruskog patriotizma i slavenskog identiteta.

Glavne usluge koje pružaju PMC su: obuka lokalnih snaga, zaštita ruskih interesa u spornoj regiji, podržavanje ruskih kampanja, i uticaj na izbore. Pojedini izvori upućuju na upotrebu Wagnerovih snaga pri uticaju i uplitanju u internu politiku kritičnih zemalja, kao što je slučaj u Sudanu. „U CAR-u, snage PMC-a za koje se vjeruje da su povezane s Wagner grupom- koja je stigla u januaru 2018.- obučavaju lokalne oružane snage da koriste malokalibarsko oružje koje

isporučuje Rusija, štite rudnike dijamanata pod ruskom kontrolom i služe kao tjelohranitelji i savjetnici predsjednika CAR-a“ (Cragin i MacKenzie, 2020). Na području Libije, ove su snage u potpunosti uključene u borbe. Rusko učešće u građanskom ratu u Libiji krije duboke geopolitičke i finansijske težnje, pogotovo ukoliko se uzme u obzir duboka historijska, finansijska, i politička povezanost ruskog i libijskog režima. Libijsko bogatstvo naftnim izvorima kao i strateški položaj na južnom krilu NATO-a, dodatni su motivi za uspostavu prijateljskog libijskog režima. Snage ruskih vojnih korporacija u Libiji aktivne su od 2017. godine, a njihove aktivnosti su: naoružavanje, borba na prvim linijama protiv protivnika režima, i obuka libijskih vojnih snaga. Katz, Jones, et al. (2020) navode dodatne usluge koje nude privatne vojne kompanije poput: „pružanja ključne taktičke sposobnosti za specijalizirane zadatke, poput snajperskog djelovanja, vatrene podrške, protuzračne i direktne akcije, regrutiranja ljudskih obavještajnih izvora, usmjeravanja obavještajnih podataka, vođenje političkih ratova, osiguravanje ključne energetske infrastrukture, rudnika i lokacija za vađenje minerala po nalogu zemalja domaćina, kao i za pridružene ruske kompanije koje upravljaju tim lokacijama“. Pored toga usluge koje nude ove kompanije znatno su jeftinije u poređenju sa onima koje pruža Zapad.

Cragin i MacKenzie (2020) navode da upotreba PMC-a odražava želju Rusije ka unapređenju svojih nacionalnih i regionalnih interesa ali i suprostavljanju Zapadu otvorenim neslaganjem PMC politika sa rezolucijama UN-a i međunarodnim pravom. PMC polako postaju trajni instrumenti politike Moskve. Prema Stronskom (2020), korporacije ovog tipa su idalje ilegalne prema ruskom ustavu, iako je bilo par pokušaja da se njihovo postojanje legalizuje. Međutim, upravo takav nelegalni karaker nudi im mnogobrojne prednosti kada je riječ o ratovanju u „sivoj zoni“. Suštinski, to bi predstavljalo udaljavanje Rusije od pojedinih pothvata ovih korporacija koje bi mogle izazvati oštru osudu Zapada. Stronski navodi da je upravo ova prednost privatnih vojnih kompanija demonstrirana u istočnoj Ukrajini, gdje su se ove korporacije ogradiile od zvanične Moskve, dok su istovremeno pružale svoje usluge separatističkim snagama. Pored toga, PMC šire svoj krug djelovanja nudeći mogućnosti sajber operacija i političkog savjetovanja uz određenu finansijsku naknadu. Sa svojim djelovanjem u Ukrajini, grupa Wagner otpočela je 2014. godine pružajući Rusiji oruđe za ostvarivanje svojih političkih ciljeva. Katz, Jones, et al. (2020) objašnjavaju da se upotreba PMC uklopila u doktrinu „hibridnog ratovanja“. PMC su odigrale ključnu ulogu u asistiranju separatistima u oblasti Donjecka i Luhanska. U Siriji, ove korporacije imale su važan doprinos u „u preuzimanju kontrole od pobunjenika nad naftnim

poljima, rafinerijama, plinskim postrojenjima i drugim energetskim infrastrukturama“ (Katz, Jones, et al., 2020). Također je nestabilno sirijsko područje poslužilo kao svojevrsno vježbalište ruskim vojnicima. Upotreba ruskih privatnih vojnih kompanija veliki je izazov za Zapad, prvenstveno ako se uzme u obzir njihov relativni uspjeh. Na području Sirije i Ukrajine, Ruska Federacija okarakterisala je svoje vojne akcije kao mirovne, a znatan element ruskog vojnog uspjeha upravo počiva na brzoj i sposobnoj akciji privatnih vojnih korporacija. Uzevši ovu tvrdnju u obzir, u ruskim tumačenjima bi se ove korporacije mogle razumjeti kao jedno od sredstava postizanja i uspostave mira iako su njihove akcije čisto vojne i politički obojene. S tim u vezi takva „izgradnja mira“ bolje bi se uklapala u negativna definiranja mira ili tačnije očuvanja statusa quo, budući da iste ne pružaju nikakve okvire za uspostavu društvenog mira i kolektivnog demokratskog progrusa. Upotreba privatnih vojnih kompanija danas se može razumjeti kao alternativni način „uspostave“ mira. To nadalje pruža perspektivu Rusiji za proširenje svog djelovanja putem ovih kompanija. Pored toga, ne smije se zanemariti i dvostruki pristup zapadnih sila kada je riječ o upotrebi alternativnih načina očuvanja mira koje su u par navrata pristajale na prisustvo ruskih privatnih vojnih kompanija u zonama konflikta.

Slika 2. Mogući položaji privatnih vojnih kompanija u zračnoj bazi T-4 u centralnoj Siriji (Izvor: Center for Strategic and International Studies)

4.5. Budućnost mirovnih operacija

Predviđa se da će sile u razvoju dominantno uticati na smjer odvijanja i glavne postulate korištene pri mirovnim djelovanjima diljem svijeta. S tim u vezi, De Carvalho i De Coning

(2013) upozoravaju na rastuću moć i uticaj Rusije, Kine, Indije, Brazila i Turske, definirajući Kinu i Rusiju kao unaprijed etablirane regionalne sile. Neprikosnovena je moć Ruske Federacije u UN-u, a ujedno u načinu i smjernicama odvijanja međunarodnih operacija. Veliki doprinos pri mirovnim operacijama međunarodne zajednice Rusija je dala u oblasti unaprijeđenja zrakoplovnog sektora. Pored toga, Rusija je danas aktivna kao medijator u mnogim postkonfliktnim društvima. Van der Lijn (2013) je upozoravao da će se uključnost zapadnih zemalja u mirovne operacije i izgradnju mira smanjiti dok će se prisustvo i uticaj BRICS zemalja povećati. Sherman (2021) u izvještaju Međunarodnog mirovnog instituta nagovještava da bi se potražnja za mirovnim uslugama mogla drastično okrenuti ka onim subjektima koji nude manje institucionalizirana partnerstva, primarno misleći na Kinu i Rusiju.

Slika 3. Ruski mirotvorac u Nagorno-Karabahu (Izvor: Foreign Policy)

5. RUSKA FEDERACIJA U MIROVNIM OPERACIJAMA UJEDINJENIH NACIJA

(MINURSO, MINURCAT, MINUSTAH, UNOCI, MONUC- MONUSCO, UNMIL, UNMIT, UNMISS)

Mirovne operacije UN-a postale su sinonim za skoro svaki mirovni napor. Svoju superiornost u izgradnji i očuvanju mira bilježe još od devedesetih, a takav status čuvaju i dan danas. Ruska Federacija nedvojbeno predstavlja krucijalnu kariku u UN-u a samim time utiče i na dinamiku mirovnih operacija. Ova država aktivno pomaže mirovne operacije u vidu izdvajanja finansijske

podrške, slanja vlastitih vojnih posmatrača, policijskog osoblja i trupa pri misijama UN-a. Iako je ovaj trend u opadanju i sve više aktivnih posmatrača dolazi iz drugih zemalja, a ne samo europskih, takav slučaj nije karakterističan samo za Rusku Federaciju, nego i ostale europske države poput Francuske i Velike Britanije. Na zvaničnoj stranici Ministarstva odbrane Ruske Federacije navodi se da je održavanje mira od strane UN-a namjenjeno za „sprečavanje ili uklanjanje prijetnji miru i sigurnosti zajedničkim radnjama izvršenja kada su ekonomski i politički mjeri neadekvatne i neefikasne“. Nadalje, dostupne informacije ukazuju na reformirane ruske oružane snage koje djeluju u mirovnim operacijama međunarodne zajednice diljem svijeta.

Prema dokumentima UN-a, mirovne misije UN-a u kojima je Ruska Federacija imala/ima svoje aktivno učešće su: Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari (MINURSO), Misija Ujedinjenih nacija u Srednjoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT), Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH), Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC-MONUSCO), Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK), Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL), UN integrirana misija na Istočnom Timoru (UNMIT), Operacija Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače (UNOCI), i Misija Ujedinjenih nacija u Južnom Sudanu (UNMISS). U nastavku ovog poglavlja, poseban fokus bit će na upravo ovim primjerima mirovnih operacija. Na koji način Rusija doprinosi mirovnim procesima? Da li su ruske vizije održavanja mira podudarne sa zapadnim? Koliko uticaja Rusija ima u UN-u pri očuvanju mira na datim područjima? Sve ovo su izazovna pitanja koja bi mogla rasvijetliti ulogu Rusije u mirovnim operacijama UN-a i međunarodne zajednice.

Slika 4. Ruski vojnici na granici s Južnom Osetijom (Izvor: Spiegel Politik)

5.1. Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari (MINURSO)

Misija Ujedinjenih nacija za referendum u Zapadnoj Sahari otpočela je 1991. kao dio mirovnog sporazuma kojim je uspostavljen prekid vatre u sukobu između Maroka i Polisario fronta oko sporne teritorije Zapadne Sahare. Status ove mirovne misije je još uvijek aktivan. 2018. godine pružena je prilika za asertivniju ulogu Rusije na ovom području nakon određenih prijava o kršenju odredbi mirovnog sporazuma o prekidu vatre između sukobljenih strana. Roussellier (2018) historijski definiše ulogu Ruske Federacije u ovoj mirovnoj misiji kao neutralnu, naglašavajući relativno skore promjene u ruskim stavovima. Preokret Rusije u korist Maroka indirektno je dokazan kroz akcije Ruske Federacije u MINURSO-u. Međutim, kroz promjenu medijatorskog smjera Rusije na ovom primjeru, može se pronaći razlog koji primarno leži u nacionalnoj sigurnosti i interesu Rusije. Naime, prouzrokovano tenzijama sa SAD i Francuskom kada je riječ o sukobu u Siriji kao i podršci Alžиру, Rusija je na primjeru Zapadne Sahare promijenila kurs svoje mirovne politike u okviru ove mirovne misije. Tokom mandata američkog predsjednika Donalda Trumpa, Rusija je oštro kritikovala odluku predsjednika da prizna suverenitet Maroka nad Zapadnom Saharom smatrajući da bi takva odluka izašla izvan okvira međunarodnog prava. Neosporno je pomenuti i važnu ulogu Alžira u ovom sukobu koji podržava Polisario front, ali u isto vrijeme čini tradicionalnog ruskog saveznika. Odnos Alžira i Rusije uveliko je zasnovan na ruskoj prodaji oružja Alžiru. Međutim, očigledni su i napori približavanja Rusije ka priznaju marokanskog suvereniteta nad spornom regijom. Jedan od recentnijih primjera jeste sastanak zamjenika ruskog ministra vanjskih poslova Sergeja Vershinina i marokanskog ambasadora u Rusiji Lotfija Bouchaare u aprilu 2021. godine. Na tom sastanku pokrenuti su inicijalni koraci ka tom procesu, a bitno je pomenuti da je Maroko sada treći najveći trgovinski partner s Rusijom u Africi. Maroko je u Rusiju 2019. izvezao oko 455 miliona dolara (Sauers, 2021). Tokom 2021. godine, u sedam mjeseci ostvarene su tri uzajamne diplomatske posjete između Maroka i Rusije. S druge strane Rusija je održavala i diplomatske sastanke sa predstavnicima Polisario fronta gdje se naglašavao „ruski nepromjenjiv stav o potrebi međusobno prihvatljivog političkog rješenja ovog dugotrajnog problema, temeljenog na relevantnim rezolucijama UN-a“ (Lamin, 2017). U određenoj mjeri, Polisario front je uvidio poklapanje interesa sa Rusijom kada je riječ o uspostavi alternativnog plinovoda koji bi snabdijevao Europu plinom, a prolazio bi kroz teritoriju Zapadne Sahare. Rusija ima tradicionalno bliske odnose sa Alžirim, koji je jedan od najvećih klijenata Rusije u kupovini oružja.

Na primjeru ove mirovne operacije jasno se vidi da Rusija postupa u skladu sa svojim nacionalnim interesima koji još uvijek nisu tačno definisani u ovom slučaju. Jasno je da se Rusija nastoji istaći kao bitna regionalna sila u Africi, ali i dalje se nalazi u nedoumici oko izbora saveznika. Postavlja se pitanje da li Rusija treba žrtvovati savezništvo sa Alžirom zbog unapređenja ekonomskih odnosa sa Marokom, i da li Rusija promjenom svog mirovnog kursa može postati najveći posrednik moći u ovoj regiji?

5.2. Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH)

Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju na Haitiju trajala je od 2004. do 2017. godine s ciljem „osiguranja prijelazne vlade, osiguranja mira i organizacije prijevremenih izbora nakon političkih nestabilnosti nakon što je predsjednik Bertrand Aristide napustio Haiti nakon oružanog sukoba koji se proširio na nekoliko gradova širom zemlje“ (United Nations, 2021). Mandat misije produžen je nakon razornih zemljotresa 2010. godine, koji su već fragilnu državu dodatno oslabili i stvorili pogodnu klimu za političku nestabilnost. MINUSTAH je mirovna misija koja je mnogo kritikovana zbog neadekvatnog sprovođenja. 2012. godine na sastanku Vijeća sigurnosti UN, zamjenik predstavnika Ruske Federacije pri UN, Nikita Zhukov, osvrnuo se na i dalje tešku političku, ali i humanitarnu situaciju na Haitiju naglašavajući da će MINUSTAH i dalje imati važnu stabilizirajuću ulogu, ali i UN, kroz proces izgradnje mira i obnovu zemlje. „Bez sumnje, treba nastaviti napore na pružanju sveobuhvatne pomoći, uključujući jačanje državnih institucija, kako bi se osiguralo da narod Haitija može samostalno rješavati pitanja koja se odnose na sigurnost, obnovu i održivi razvoj“. (Zhukov, 2012). Ujedno su pojedini postupci Plavih kaciga kritikovani od strane Rusije koja ih je optuživala da njihov krajnji cilj nije bila zaštita ljudskih prava (Ilichev, 2017). Ono što je evidentno u ruskom stavu kada je riječ o mirovnim operacijama UN-a jeste protivljenje produžavanja mandata operacije ukoliko izostaje podrška države domaćina. Samim tim i u slučaju Haitija, podrška vlade za sprovođenje misije je izostala. Kritikovana je i sama misija gdje se postavljalo pitanje da li su UN graditelji mira ili okupatori zbog prekomjerne upotrebe nasilja.

5.3. Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji (UNMIL)

Misija Ujedinjenih nacija u Liberiji otpočela je 2003. u svrhu nadgledanja sporazuma o prekidu vatre u Liberiji nakon Drugog liberijskog građanskog rata. Zvanično je trajala do 2018. godine. U sklopu ove mirovne misije UN-a, Rusija je učestvovala kako u slanju mirovnog osoblja, tako i u finansijskoj pomoći samoj operaciji. Prema informacijama dostupnim na Trajnoj misiji Ruske

Federacije pri UN (2012), Rusija je uplatila iznos od 8.140.308 američkih dolara na račune UN-a kao uplatu ruskih doprinosa mirovnim operacijama među kojima je i UNMIL. Također je svoj udio imala u vojnem i policijskom osoblju i, vojnim posmatračima pri UN. U ovom slučaju pothvati ruskih snaga u sproveđenju mirovne operacije nisu izlazili iz okvira ustaljenih pravila međunarodne zajednice kada je riječ o izgradnji mira. Ministarstvo vanjskih poslova Ruske Federacije je 2003. izdalo saopštenje za javnost u kojem se jasno naglašava podrška izgradnji mira, nacionalnog pomirenja, i političkoj stabilizaciji unutar Liberije. Nadalje se javnost obavještavala o održavanju konsultacija s ciljem pripreme za raspravu u Vijeću sigurnosti o pitanju raspoređivanja Snage Ujedinjenih nacija za zaštitu slobode u Liberiji (Ministarstvo vanjskih poslova Ruske Federacije, 2003). Ukupno četiri vojna posmatrača i sedam službenika Ministarstva unutrašnjih poslova Ruske Federacije dalo je svoj doprinos pri UNMIL-u (Ambasada Ruske Federacije u Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske, 2012). Rusija je skupa sa Francuskom i Ujedinjenim Kraljevstvom 2017. godine odbila dati glas podrške Vijeću sigurnosti UN-a u produžavanju ove mirovne misije, smatrajući da bi se Liberija sada trebala usredotočiti na aktivnosti na izgradnji mira, dok su resursi misije UN-a potrebni drugdje, poput Malija (Lucey i Kumalo, 2017). Na sastanku Vijeća sigurnosti UN 19. aprila 2018., predstavnik Ruske Federacije Dmitry A. Polyanskiy pohvalio je UNMIL i njegove napore da uspješno provede mirne izbore. Zahvalio je onima koji su doprinijeli uspjehu Misije i prisustvu Ujedinjenih nacija koji su dali opipljiv i konkretan doprinos smirenju u zemlji u postizbornom periodu (Ujedinjene nacije 2018).

5.4. Misija Ujedinjenih nacija u Srednjoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT)

Misija Ujedinjenih nacija u Srednjoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT) mirovna je misija UN-a koja je započela 2007. godine kako bi se „doprinijelo zaštiti civila, promociji ljudskih prava i vladavini zakona, i promociji regionalnog mira“ (Peacekeeping UN, 2021). Međunarodna zajednica odgovorila je na nasilje u Čadu odobrivši raspoređivanje civilne i policijske misije UN-a, MINURCAT-a, i evropskih vojnih snaga, EUFOR-a, za zaštitu izbjeglica, IRL i humanitarnih radnika i proširenje humanitarnog prostora (Karlsrud i Da Costa, 2012). Misija je okončana 2010. na zahtjev vlade Čada uz preuzimanje pune odgovornosti za zaštitu civila na toj teritoriji. Prema dostupnim informacijama na zvaničnim stranicama UN-a, Ruska Federacija dala je svoj doprinos u vojnem osoblju. MINURCAT se fokusirao na savjetodavne i humanitarne ciljeve. U slučaju CAR-a sukobi su se nastavili što je dodatno zahtijevalo rapidnu reakciju međunarodne zajednice,

posebno nakon vojnog puča 2014. godine. Država nije uspjela da se stabilizuje uprkos prisustvu velikog broja međunarodnih mirovnih snaga. Kroz aktivnu suradnju s Afričkom unijom i UN-om na nacionalnom pomirenju u CAR-u, Rusija je izgradila svoju reputaciju diplomatskog arbitra u subsaharskoj Africi (Ramani, 2021).

2020. godine Rusija je poslala 300 vojnih instruktora u Centralnoafričku Republiku na njen zahtjev (Teslova, 2020). Velika zabrinutost ruskih predstavnika opravdanost pronalazi u pojavi destabilizirajućih snaga u vidu paravojnih formacija u CAR-u koje narušavaju izglede za izgradnju mira u regionu. Pored slanja vojnih instruktora, Rusija je u skladu sa načelima UN-a pozvala strane u CAR-u da pronađu rješenje za sukob mirnim putem. Ono što je bitno naglasiti jeste da akcije Rusije u CAR-u pri izgradnji mira podrazumijevaju angažovanje privatnih vojnih kompanija (PMC). Samim tim, može se zaključiti da je istinska ruska vizija mira u suprotnosti sa onim akcijama koje poduzimaju UN. Govoreći o ruskim interesima u CAR-u, Ramani (2021) navodi tri vodeća: proširenje diplomatskog uticaja na račun Francuske, osporavanje režima sankcija UN-a radi vlastitih komercijalnih interesa, i širenje ruskog uticaja u Centralnoj Africi. Mnogi analitičari predviđaju da će Rusija uspjeti u svojim partikularnim mirovnim djelovanjem u CAR-u pogotovo sada kada su Europa i SAD fokusirani na druge regionalne sukobe.

5.5. Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC-MONUSCO)

Misija Ujedinjenih nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo ili MONUSCO otpočela je 1999. godine u svrhu praćenja mirovnog procesa nakon ratnih dešavanja u Kongu. Status ove mirovne operacije još uvijek je aktivan. Rusija je jedan od kontributora, pružajući podršku u vidu vojnog i policijskog osoblja. 2009. godine ruska posada helikoptera je nakon jednog od okršaja pobunjenika i vlade omogućila evakuaciju 25 ljudi (MONUC, 2009). Evidentno je neslaganje Rusije i Kine sa SAD-om i Velikom Britanijom kada je 2013. predloženo raspoređivanje novih bespilotnih letjelica na teritoriji istočne DR Kongo. Time su ove države izrazile nelagodu da UN postanu aktivni sakupljači obavještajnih podataka koji bi eventualno mogli biti djelimično netransparentni.

Slično kao u Centralnoafričkoj Republici, na području Konga sve više su prisutne ruske privatne vojne kompanije, međutim Pelz (2018) objašnjava da je „Vijeće sigurnosti UN-a odobrilo njihovu vojnu suradnju sa Rusijom, isporuku oružja i municije i prisustvo ruskih vojnih stručnjaka u toj zemlji“. Dosta sličnosti se može pronaći kada je riječ o ruskoj ulozi u Kongu i

Centralnoafričkoj Republici. Rusija uz mnoštvo interesa na tim područjima preuzima primat nad zapadom koji je zaokupljen drugim, sa sebe značajnijim sukobima. I same afričke države takvo savezništvo sa Rusijom smatraju neophodnim i prosperitetnim. U tom smislu Rusija se više okreće ka bilateralnim mirovnim dejstvima. Bayo (2012) smatra da se učešće supersile u sukobljenim regijama ili državi ocjenjuje sukladno sa nacionalnim interesom. Drugim riječima, ukoliko je država strateški bitna za supersilu, to je veća šansa da će ista biti uključena u „mirovno djelovanje“. Kongo i Rusija svoj odnos temelje najprije na bilateralnoj suradnji, tako da se posmatranje njihovog odnosa kroz prizmu mirovnih operacija čini manje vidljivim. Iako je Rusija dio mirovne operacije UN-a u Kongu, očito je da se njihov odnos temelji na prodaji ruskog oružja i obuci vojnika. S druge strane DR Kongo je država bogata prirodnim resursima poput kobalta, zlata, dijamantata. Ovaj odnos je daleko više taktički i u jednom razmjeru se oštro sukobljava sa principima održavanja i izgradnje mira sukladno UN-ovim standardima.

5.6. UN integrirana misija na Istočnom Timoru (UNMIT)

UN integrirana misija na Istočnom Timoru (UNMIT) započela je 2006. u svrhu „davanja podrške Vladi Istočnog Timora u konsolidaciji stabilnosti, jačanju kulture demokratskog upravljanja i omogućavanju političkog dijaloga među timorskim stranama, u njihovim naporima da uspostavi proces nacionalnog pomirenja i podstakne socijalna kohezija“ (UNMIT, 2009). Misija je trajala do 2012. godine i ocjenjena je kao uspješna uz veliki doprinos UN-a u izgradnji mira. Rusija je doprinosila ovoj misiji u određenom broju policijskog osoblja (UNPOL). Bila je jedna od prvih država koja je priznala nezavisnost Istočnog Timora i učestvovala u skoro svim UN programima pomoći namjenjenim pružanju osoblja za pružanje pomoći i hrane, uključujući pilote, civilne, i transportne avijacije (Redchenko, 2008).

5.7. Operacija Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače (UNOCI)

Operacija Ujedinjenih nacija na Obali Slonovače (UNOCI) mirovna je operacija UN-a, koja je započela 2004. godine s ciljem fasilitiranja implementacije mirovnog sporazuma između vlade i pobunjenika. Doprinos Ruske Federacije u sklopu UNOCI ogleda se u broju vojnog osoblja, eksperata na terenu, kao i finansijskoj podršci za implementaciju mirovne operacije. Na primjeru ove mirovne operacije u kojoj je Rusija imala aktivno učešće jasno se može vidjeti suprostavljanje Rusije zapadnim državama. Glavni razlog neslaganja nastupio je nakon objave rezultata parlamentarnih izbora 2010. godine na Obali Slonovače. Stoga, akcije UNOCI-a su bivale kritikovane od strane Ruske Federacije, pogotovo kada je riječ o uplitanju medijatora u

internu politiku Obale Slonovače, a naročito u slučaju rezultata izbora. Novosseloff (2018) opisuje takvo neslaganje kao sukob legalista (Francuska, Njemačka, Velika Britanija, i SAD) i suverenista (Brazil, Kina, Rusija i Južna Afrika). Kao odgovor na oružane napade na UN, iste godine vojne snage UNOCI-a su odgovorile zračnim napadima. Još jednom, Ruska Federacija je snažno izražavala neslaganje kada je riječ o takvim akcijama, smatrajući da bi svako strano uplitanje na Obali Slonovače dovelo samo do povećanja sukoba. Ruski ministar vanjskih poslova Sergej Lavrov rekao je da Rusija namjerava ispitati legitimitet upotrebe sile od strane mirovnih snaga UN-a (Isakova, 2011). UNOCI nudi jedinstven primjer mirovne operacije u kojoj je došlo do kršenja norme pristanka za koji je data puna podrška međunarodne zajednice. Rusija se, pak, oštro protivila i protivi takvim postupcima međunarodne zajednice pri izgradnji i uspostavi mira i mirovnih operacija.

5.8. Misija Ujedinjenih nacija u Južnom Sudanu (UNMISS)

Misija Ujedinjenih nacija u Južnom Sudanu (UNMISS) multidimenzionalna je mirovna operacija UN-a koja je započela 2011. godine u svrhu podrške vlasti Republike Južnog Sudana u oblasti izgradnje mira, ekonomskog razvoja, rješavanja sukoba, uspostavljanja vladavine zakona, jačanja sigurnosnog i pravosudnog sektora kao i normalizaciju odnosa sa susjednim Sjevernim Sudanom. Ova misija je idalje aktivna.

Ruska Federacija jedan od kontributera kada je riječ o vojnim trupama (3), policijskom osoblju (22), ekspertima (3) te isporukama teških transportnih helikoptera. 2012. godine poginula su četiri ruska pilota u sklopu UNMISS-a kada je sudanska vojska izvršila zračni napad (RNA, 2012).

I ova mirovna misija poslužila je kao predmet neslaganja Zapada i Rusije kada je riječ o produžavanju mandata misije. Jedan izuzetni primjer odnosi se na 2016. godinu kada je Rusija bila suzdržana od glasanja o rezolucijama Vijeća sigurnosti koje predviđaju mirovne mandate ukoliko oni krše potrebu za pristankom zemlje domaćina (IPI, 2016). Rusija je bila suzdržana od glasanja za produžavanje mandata UNMISS-a u Južnom Sudanu, smatrajući da bi se bez pristanka zemlje domaćina situacija samo pogoršala i da bi došlo do eskalacije nasilja. Slična situacija desila se i 2019. godine kada je Rusija ponovno bila suzdržana na Vijeću sigurnosti o produžavanju mandata misije smatrajući da američki nacrt rezolucije ne daje prioritet miru. Prvi zamjenik stavnog predstavnika Rusije pri Ujedinjenim nacijama Dmitrij Poljanski tom prilikom je

rekao: „Zabrinuti smo da je dokument, koji bi trebao jasno naznačiti mandat mirovnih snaga, preopterećen formulacijama i formulacijama o rodnim pitanjima i ljudskim pravima“. Rusija je naglašavala da je određeni napredak u promociji mira već postignut između sukobljenih strana od potpisivanja mirovnog sporazuma u glavnom gradu Sudana, Kartumu. Još jedna kritika bila je upućena na račun Zapada a ogleda se u ne davanju zasluga Kartumskim sporazumima koji su prema riječima Oljanskog „dokazali svoju održivost i bitno uticali na smanjenje nasilja“. Uprkos ruskom protivljenju, mandat UNMISS-a je produžen glasanjem četranest „za“ i jedan „suzdržan“ (Rusija). Rusija je ipak dala punu podršku pri implementaciji misije u Južnom Sudanu. Izjavu otpravnika poslova Petra Iliicheva u Vijeću sigurnosti o Sudanu i Južnom Sudanu 2017. godine potrebno je bliže sagledati uzimajući u obzir rusku ulogu u UNMISS-u. Prvenstveno, Rusija je naglašavala svoj neprekidni doprinos izgradnji mira upozoravajući na pogoršavanje humanitarne situacije poput rastuće gladi. Davala je punu podršku za sve napore pri postizanju mirovnih sporazuma i razvoja dijaloga a i spominjala Generalnog sekretara UN-a u pozitivnom kontekstu kada je riječ o njegovom doprinosu u ovom sukobu. Puna podrška davana je i UNMISS- ovoj radnoj grupi za govor mržnje kao i produžavanju misije uz napomenu da Rusija idalje ostaje pri svojim starim stavovima.

U martu 2021. mandat UNMISS-a ponovo je produžen do marta 2022. godine. Time je ova misija još uvijek aktivna. Rusija je tom prilikom insistirala da se drugi stup nacrtu o produženju mandata koji se tiče humanitarne pomoći poziva na UN-ove vodeće principe. Ti principi podrazumijevaju poštivanje „suvereniteta, teritorijalnog integriteta i nacionalnog jedinstva država“. Pored toga Rusija se usprotivila usvajanju paragrafa koji se tiču klimatskih promjena i pokazala neslaganje sa zapadom u slučaju embarga na oružje (Security Council Report, 2021).

5.9. Studija slučaja Kosova (UNMIK)

Misija privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) mirovna je misija koja je započela 1999. godine i njen status je do današnjeg dana aktivan. Na službenoj stranici UNMIK-a misija je opisana kao „pomaganje Vijeću sigurnosti UN-a u postizanju opšteg cilja, odnosno osiguranje uvjeta za miran i normalan život svih stanovnika Kosova i unaprijediti regionalnu stabilnost u regiji Zapadnog Balkana“. U pozadini uspostave UNMIK-a nalazio se sukob između Republike Srbije i Republike Albanije koji seže godinama unazad, čak i prije raspada SFRJ. Nestabilno područje Jugoistočne Europe 90-tih godina bilo je predmet mnogih sukoba, odnosno žarište novih ratova koji su poprimili nekonvencionalne karakteristike. U slučaju Kosova, s jedne

strane nalazila se želja za samostalnošću a sa druge strane nalazila su se srpska nastojanja zadržavanja Kosova kao autonomne jedinice u sklopu teritorije Republike Srbije. Napetosti između Zapada i Rusije otpočele su već 1999. godine sa NATO zračnom kampanjom na Kosovu za koju nije postojalo odobrenje Vijeća sigurnosti UN-a. To su u ruskoj interpretaciji bili prvi nagovještaji Zapada o uspostavi kontrole nad balkanskim sukobima a ujedno i području u blizini ruske sfere interesa. Ovaj primjer mirovne operacije mnogo je značajan u kontekstu mjerena ruske moći u Vijeću sigurnosti putem kojeg je ova država u potpunosti oblikovala smjer održanja mira ali i iskazivanja svoje krajnje aspiracije za dominaciju u regiji. „Najveći vojni contingent koji je Rusija ikada poslala u misiju UN-a, poslan je u bivšu Jugoslaviju. 6. marta 1992. Vrhovni sovjet Ruske Federacije donio je rezoluciju kojom je 900 ruskih mirovnih snaga poslano u Bosnu i Hercegovinu, od kojih je 400 prebačeno na Kosovo 1999. U junu 1999. dodatnih 3600 ruskih vojnika poslano je na Kosovo, gdje su i boravili do jula 2003. godine“ (Bratersky, 2018).

Potrebno je razumjeti dva prisutna trenda prema Bratersky (2018) koja su utičala na očuvanje mira, a koja su postala dominantna devedesetih. Prvo, regionalne organizacije ili moćne države postajale su uključene u sukob prije nego što su dobine zvanično odobrenje, odnosno mandat od UN-a. Drugi trend odnosi se na izmjene mirovnih mandata UN-a u slučajevima religijskih, etničkih, i nacionalnih sukoba. Rusija je u tome uvidjela veliku prijetnju i mogućnost zapadne dominacije cjelokupnom svjetskom politikom upozoravajući Zapad da se pridržava međunarodnih normi i poštovanja teritorijanog integriteta drugih zemalja. Sukob na Kosovu uklopio se u taj vremenski obrazac, a činilo se da su postupci Zapada na Kosovu poslužili Rusiji kao opravdanje za vlastite vojne pothvate (poput onih u regijama Ukrajine i Gruzije).

Ruska jedinica koja je bila pozicionirana u Bosni i Hercegovini prebačena je na Prištinu na ljeto 1999. godine. Na primjeru kosovskog sukoba može se razumjeti realna slika opasnosti koja proizilazi iz suparništva SAD-a i Ruske Federacije. Jedan događaj poslužio je kao eklatantan primjer mogućeg izbijanja trećeg svjetskog rata čiji se povod upravo nalazio u neslaganjima oko Kosova. Yesson (2016) definiše da su rusku diplomaciju karakterisali neprincipijelni lični interesi u vidu podsjećanja na teritorijalni integritet Srbije, a u isto vrijeme su se ignorisali srpski zločini na Kosovu.

Uloga Ruske Federacije u ovoj misiji je izazovna i predstavlja jedno od najvećih neslaganja sa zapadom. Ruska pristrasnost u konfliktu bila je evidentna od samog početka mirovne misije.

Tako je 2008. godine ruski ministar vanjskih poslova Sergej Lavrov izjavio da Rusija neće dopustiti članstvo Kosova u UN-u opisujući da „nasilno otkidanje Kosova izgleda prije kao kaznena mjera od strane država koje pokušavaju da prisvoje sebi pravo da govore u ime cjelokupne međunarodne zajednice“. Iste godine, ruske vlasti su na zahtjev srpske vlade poslali humanitarnu pomoć srpskim enklavama na Kosovu. Stav Ruske Federacije po ovom pitanju nije u skladu sa principima ravnopravnosti država kako je opisano u Povelji UN-a. 2009. godine povukli su se i zadnji kontingenti ruskih mirotvoraca iz UNMIK-a. U više navrata je bilo izraženo protivljenje mijenjanju mandata UNMIK-a, prvenstveno 2012. kada je ruska delegacija upućivala na nasilje nad srpskim stanovništvom na Kosovu, a potom i 2017. godine. Predstavnik Rusije u Vijeću sigurnosti je tada strogo bio protiv formiranja oružanih snaga Kosova upozoravajući na potencijalni rast islamskog ekstremizma na tom prostoru. S druge strane, zapadne sile bile su zadovoljne postignutim napretkom, pogotovo u slučaju uspostave pregovora između Beograda i Prištine.

U više navrata Rusija je pozivala UNMIK da zaštitи imovinу Srpske pravoslavne crkve. Jedan događaj iz 2018. godine dodatno je uzburkao već prisutne tradicionalne stavove Rusije kada je kosovska policija uhapsila djelatnika misije UN na Kosovu, ruskog državljanina. Taj incident poslužio je Lavrovu da naglasi da je za takvo ponašanje kosovskih struktura odgovoran jedino Zapad koji im je i dozvolio samostalno djelovanje. Vašington je pozivao na zatvaranje UNMIK-a, navodeći da je misija ostvarena. 2019. godine Stalni predstavnik Rusije, Dmitrij Polyanskiy, na sjednici Vijeća sigurnosti ukazivao je na probleme sa kojima se susreće srpska populacija na Kosovu, uz upozorenje da se kosovske vlasti ponašaju diskriminatorski prema ruskom osoblju UNMIK-a. U ovom slučaju kritika je bila upućena na ophođenje prema Mikhail Krasnoshchekovu, ruskom državljaninu, koji je pretrpio nehuman tretman od strane kosovske policije. Izražena je briga o postupanju prema zvaničnicima UN-a, optužujući Kosovo da ne poštuje međunarodno pravne norme. Ovaj događaj poslužio je Moskvi da ukaže na krajnjу odgovornost Zapada u slučaju davanja prevelikih sloboda kosovskim vlastima. Polyanskiy je u svom obraćanju izjavio: „Održivo rješenje za kosovski problem ne može se naći ukoliko ga ne podrže i pogodene strane i Vijeće sigurnosti, jer je ovdje riječ o osiguranju globalnog mira i sigurnosti“.

Remler (2020) objašnjava da se Rusija dosljedno protivila bilo kakvим potezima koji podrazumijevaju nezavisnost Kosova u UN-u. 2021. godine Rusija je protestovala prilikom

sjednice Vijeća sigurnosti UN-a gdje je predstavnik Rusije Dimitrij Poljanski tražio da predstavnica Prištine skloni zastavu Kosova, nakon čega je prijenos sjednice i prekinut. Ruski predstavnik ukazao je na to da Kosovo kao nezavisnu državu ne priznaje osam članica Vijeća sigurnosti, dok su se ostali zapadni predstavnici usprotivili uklanjanju kosovske zastave.

Slika 5. UNMIK-ov plan raspoređivanja mirovnog osoblja u aprilu 2020. (Izvor: UNMIK)

5.10. Uloga i stavovi Ruske Federacije u Ujedinjenim nacijama

Ruska Federacija jedna je od pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a, a njena uloga unutar ove organizacije seže od samog osnivanja 1945. kada je kao Sovjetski Savez imala važnu funkciju pri osnivanju UN-a. Nakon raspada Sovjetskog Saveza, država nasljednica, odnosno Ruska Federacija preuzeila je članstvo 1991. godine. Ruske vizije OUN-a predstavljene su u dokumentu "Smjernice o statusu međunarodne organizacije za zaštitu sigurnosti i mira" sačinjenom 1943. od strane Narodnog komesarijata za vanjske poslove u kojem bi se djelokrug organizacije ograničio samo na pitanja kolektivne sigurnosti, dok bi ekonomска i humanitarna pitanja bila van njene

nadležnosti. Boyd (1970) pominje da je Rusija bila najneprijateljski raspoložena od svih glavnih sila ka bilo kakvom proširenju djelokruga generalnog sekretara, te su čak dva puta tražili bojkot Generalnog sekretara - 1951. i 1960. godine. On karakterizira ruske stavove u UN-u prvih decenija njenog formiranja kao odbrambene i da Staljin i Molotov „nisu pokazivali veliko interesovanje za bilo koji dio sistema Ujedinjenih nacija koji se nije uklapao u njihovu viziju dominantnog koncerta velikih sila“. Tada kao Sovjetski Savez, pokušali su progurati više veta nego ijedna druga država a držali su se dalje od ekonomskih i socijalnih agencija. Taj period ruskog učešća u UN odavao je sliku države koja je u neprijateljskom duhu posmatrala ostale države, ne davajući „malima“ poticaj da se smatraju važnima.

Zvanični predstavnici Rusije smatrali su da u UN-u dominira Zapad, stav koji se u predstojećem periodu pa čak i do danas nije puno promijenio. Zapravo je Rusija u prvim decenijama osnivanja UN-a ostala suzdržana od pružanja osoblja i finansijske podrške za bilo kakav vid mirovnih operacija što se naposljetku promijenilo mirnjim tonom Ruske Federacije pod vodstvom Nikite Hruščova. Sofisticiranost u stavu prema UN počela se mijenjati početkom šezdesetih godina priznanjem da je uloga Glavnog sekretara ipak krucijalna u uspostavi mira. Prve finansijske iskorake poduzela je u slučaju mirovne operacije u Kongu i operacijama na Bliskom istoku. Napredak u doprinisu mirovnim operacijama desio se pred sami kraj postojanja Sovjetskog Saveza osnosno devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Međutim idalje je post- Sovjetska Rusija bila suzdržanja u pružanju pomoći mirovnim operacijama osim u slučaju Jugoslavije 1992. godine. Nadalje su ruski doprinosi izgradnji miru bili prisutni, ali u znatno manjoj mjeri poput misija u Demokratskoj Republici Kongo (DR Kongo), Sudanu, Zapadnoj Sahari, Liberiji, Obali Slonovače, Haitiju, Istočnom Timoru, Kosovu i na Bliskom Istoku. Nikitin (2012) navodi da je Rusija osigurala samo 320 mirovnjaka u 2010. a 250 u 2011. godini za mirovne misije UN-a. Međutim činjenica je da i ostale zapadne sile smanjuju broj aktivnog osoblja te da primat u toj ulozi preuzimaju druge zemlje poput Indije, Pakistana i Bangladeša.

Ono što je primjetno kada se govori o mirovnim operacijama jeste činjenica da Zapad i Rusija nemaju iste vizije mira kao ni podudarnu zamisao operacije koje bi doprinjеле mirovnom procesu. Tako da se u mnogim sukobima gdje Rusija djeluje kao medijator van međunarodne zajednice, Zapad a ujedno i UN protivi. Takvi primjeri se odnose na Ukrajinu, Gruziju, Moldaviju, ...

U multipolarnom svijetu Rusija je uvidjela svoju mogućnost za ponovnim profiliranjem kao svjetska sila. Ona aktivno zauzima stav o svim pitanjima kolektivne sigurnosti koji se nađu pred Vijećem sigurnosti bilo negativno ili pozitivno. Vladimir Putin je 2020. godine prilikom 75. godišnjice UN-a izjavio da „Rusija aktivno podržava aktivnosti UN-a i brani potrebu za strogim poštivanjem normi i principa svoje Povelje“. Zapravo, Putinov cilj jeste bio vratiti Rusiji nekadašnji status dominantne sile, uzimajući u obzir da je Rusija jedna od pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a koja između ostalog ima pravo veta. Prema mišljenjima ruskih analitičara poput Nikitina (2012), Moskva smatra Vijeće sigurnosti UN-a kao jednim od vodećih mehanizama za kolektivno globalno upravljanje i koordinaciju interesa između glavnih sila. Ruska službena strategija nacionalne sigurnosti do 2020. prepostavlja da „Ujedinjene nacije i Vijeće sigurnosti Rusija smatra središnjim elementom stabilnog sistema međunarodnih odnosa, zasnovan na poštovanju, jednakim pravima i uzajamno korisnoj saradnji između država, na temeljima civiliziranih političkih instrumenata za rješavanje globalnih i regionalnih kriza“ (Nikitin, 2012). Ono što je primjetno iz studija slučaja u ovom radu jeste to da Rusija značajniji uticaj ima u odlučivanju pred Vijećem sigurnosti, nego u direktnoj uključenosti u određene mirovne operacije na terenu. Tom prilikom se njen stav sukobljava sa zapadnim u slučajima sankcija, produžavanja mandata mirovnih operacija i prekomjerne upotrebe sile koja bi prema ruskom mišljenju izazvala produbljavanje sukoba u državi domaćinu. Samim tim bi se povećavala vjerovatnoća za produbljavanjem interne nestabilnosti u post - konfliktnoj državi gdje se mirovna operacija realizuje.

Rusija s druge strane vidi svoju poziciju u UN-u kao pozitivnu za ispunjenje svoje hegemonске aspiracije. Svakako je pravo veta jedan od najvećih ruskih aduta u upravljanju svjetskom politikom. Abilova (2016) navodi razloge zbog kojih Rusija doprinosi UN-ovim mirovnim operacijama: (1) politički razlozi, odnosno projekcija uloge velike sile izražavanjem svog mišljenja o onim pitanjima važnim za uspostavu mira, (2) ekonomski razlozi (drugi najveći dobavljač usluga mirovnih operacija UN-a i glavni dobavljač usluga vazdušnog transporta), (3) sigurnosni askpekti, (4) institucionalni aspekti i (5) normativni aspekti. Uprkos značajnoj ulozi Rusija se idalje protivi zapadnim načinima odvijanja mirovnih operacija koje su ujedno u suprotnosti sa njenim primarnim nacionalnim interesima. Trenutna vlast kontinuirano izražava interes za povećanje uloge Rusije u mirovnim operacijama UN-a, kako bi osigurala svoj imidž velike sile i stekla veću kontrolu nad donošenjem odluka u misijama i UN-u (Abilova 2016).

Danas bi se ipak moglo zaključiti da je ruska regionalna moć daleko realnija od one globalne kojoj teži. Rusija se u multipolarnom svijetu osjeća spremno da zaigra veću ulogu unutar UN-a vodeći se vlastitim shvatanjima međunarodnog prava koji se protive dominaciji Zapada. Remler (2020) spominje da se „koncept međunarodnog prava ističe kao najvažnija ruska borbena linija“. Velike kritike bile su upućene zapadnoj promociji odgovornosti za zaštitu (responsibility to protect - Rtp). Postoji određeni nivo neslaganja u interpretaciji međunarodnog prava između Rusije i Zapada koji se ogleda u tome da se ruski principi smatraju uže definisanim od zapadnih. „Ova sužavajuća definicija međunarodnog prava dolazi u pozadini kontinuiranih napora Rusije da prekine vezu između tvrde sigurnosti i ljudske dimenzije demokratske uprave i ljudskih prava“ (Remler, 2019).

6. KRIZNI MENADŽMENT NA RUSKI NAČIN

6.1. *Studija slučaja Gruzija (Abhazija i Južna Osetija)*

Raspadom Sovjetskog Saveza 1991. mnoge države koje su bile dio Saveza proglašile su nezavisnost. Jedna od njih je i Gruzija koja je u svom geografskom sastavu obuhvatala većinski rusko naseljene teritorije Abhazije i Južne Osetije. Historijski posmatrano, obje teritorije su bile dijelovi Gruzije, ali nastojanja za formiranjem vlastite države su bila prisutna i prije raspada SSSR nazivajući se autonomnim oblastima u sklopu gruzijske teritorije. Lynch (2003) definira rusko očuvanje mira na post - sovjetskom prostoru kroz svoju posebnu prirodu operacija raspoređenih u samoproglašenoj sferi vitalnih interesa i bez značajnog nadzora međunarodne zajednice. Ove regije ubrzo su postale poznate po onome što se u literaturi naziva „zamrznuti konflikt“.

Konflikti u Južnoj Osetiji i Abhaziji započeli su sredinom devedesetih, u periodu koji je značajan po redefiniranju sukoba i uvođenju pojma novi ratovi. Stanovništvo spornih oblasti nastojalo je zadobiti svoju političku samostalnost (a u slučaju Južne Osetije na spajanje sa Sjevernom Osetijom koja je u sastavu Ruske Federacije), pozivajući se na ruski nacionalni i etnički identitet. „Povezanost etničke pripadnosti s teritorijom učinila je ciljeve ovih separatističkih područja državnim“ (Lynch, 2003).

Rusija, kao zemlja utočište svojih državljana aktivno je sponzorisala proruske separatističke snage, i od samog početka primorala Gruziju da pristane na rusku mirovnu misiju. Kreacija post

- sovjetskog prostora dovela je Rusiju do preispitivanja svojih sigurnosnih dilema i prezervacije uloge sigurnosnog garanta u novonastalim državama. Na primjeru ruskog mirovnog angažmana, kako se popularno naziva u ruskoj literaturi, očitava se klasični primjer dispariteta Zapada i Rusije u ophođenju prema mirovnim operacijama. Shashenkov (1994) navodi da je Rusija zahtjevala od Zapada posebnu ulogu u mirovnim operacijama u Zajednici nezavisnih država ali i da je kao novonastala država nastojala utvrditi se kao hegemon u području „bliskog inostranstva“. Problem u kojem se Rusija našla u tom periodu bio je kako uspostaviti kontrolu nad onim što se može nazvati „vanjskim carstvom“, a odgovor na tu dilemu pronašla je u karakterističnoj „izgradnji i održavanju mira“ u bivšim sovjetskim državama. Razvojem asertivnije uloge u Gruziji, ubrzo je vanjskim posmatračima postalo jasno da Rusija „gradi mir“ kroz neoimperijalizam. Glavni nacionalni interes prevladao je u ophođenju prema bliskom inostranstvu a on se ogledao u osiguranju vlastitog geopolitičkog prostora. Politička filozofija ruskog mirotvorstva u Gruziji zasnivala se na obezbjeđivanju sigurnosti regije, spriječavanju destabilizacije duž ruske granice, te zaštiti ruskog stvanovništva van njenih granica. 1992. godine ruske mirovne trupe bile su uključene u održavanje mira u otetpljenoj regiji Južne Osetije a potom i 1994. u Abhaziji. Ove trupe idalje su pozicionirane. „Vlade Sjedinjenih Država i zapadnoevropskih država praktično su ustupile monopol „očuvanja mira“ Moskvi na „prostoru ZND-a“ - Transnistriji, Južnoj Osetiji, Abhaziji i Tadžikistanu - od 1992. godine do sada“ (Socor, 2008). Allison (2008) smatra da je Rusija svoju mirovnu kampanju predstavila kao „operaciju podrške miru s prinudnim provođenjem: ‘prisiljavanje Gruzije na mir’“. Pored toga navodi se da je ruska mirovna misija u Gruziji ubrzo pretvorila u „osiguravanje kvazi neovisnosti pobunjene provincije“.

U Abhaziji je prvenstveno bio raspoređen kontigent ruskih mirovnih snaga pod okriljem Zajednice nezavisnih država dva mjeseca nakon potpisivanja sporazuma o prekidu vatre. Moskovskim sporazumom ugovoren je prisustvo mirovnih snaga kojim se zahtjeva prisustvo mirovnih snaga ZND-a u Abhaziji. Oko 2.000 ruskih mirovnih snaga raspoređeno je na tom području prema sporazumu o prekidu vatre iz 1994. godine. Mandat UN započeo je 1993. osnivanjem UNOMIG-a, međutim konačno mirovno rješenje bilo je nedostižno. Načelno je suradnja između UNOMIG-a i Ruske Federacije ocijenjena pozitivno, što se promijenilo kasnijim dešavanjima u rusko - gruzijskom ratu. „Dana 15. juna 2009. godine, Vijeće sigurnosti nije produžilo mandat UNOMIG-a nakon što je Rusija stavila veto na tehničko uvođenje misije“

(UNOMIG, 2021). Karakteristično za Abhaziju, veliki broj gruzijskih gerilskih formacija su napadale ruske punktove a prema nekim izvorima i UN sponzorisana mirovna operacija UNOMIG bila je meta napada. UN izvori pominju da je suradnja između ZND i UN-a načelno bila uspješna. Suprotno tome, službena gruzijska vlast optuživala je ruske mirovnjake za kršenje ljudskih prava i ilegalnu trgovinu oružjem. Mirovno djelovanje Ruske Federacije pod okriljem ZND u Abhaziji okončano je 2008. godine a kulminiralo je vojnim zauzimanjem Abhazije. Te godine proces održavanja mira nastavile su daleko brojnije ruske vojne snage sporazumom sa vlastima Abhazije. Ujedno je rusko - gruzijski rat 2008. doveo do snažnog redefiniranja i utvrđivanja neprikosnovene ruske snage. Iako je prvenstveno rat započeo napadom Gruzije na Južnu Osetiju, ubrzo se ruski odgovor odnosio i na Abhaziju. Time su Abhazija i Južna Osetija dobile zvanično priznanje kao nezavisne države od strane Rusije a zauzvrat je Gruzija prekinula diplomatske odnose sa Ruskom Federacijom. „Sukob se brzo proširio izvan Južne Osetije i okolne regije, jer su se ruske snage potisnule na sjeverozapad Gruzije od Abhazije, a abhaške snage su se brzo preselile da povrate kontrolu nad gornjom dolinom Kodori“ (Center on International Cooperation, 2009).

Da bi se pobliže razumio karakter ruskog očuvanja mira u Gruziji, potrebno se osvrnuti na glavne pothvate mirovnjaka koji se ne poklapaju sa opšteprihvaćenim i standardiziranim pristupima pri započinjanju mirovnih operacija. Prije svega ruske mirovne snage su: (1) onemogućavale povratak Gružjaca na područje Abhazije, (2) pomagale abhaške snage u naoružavanju, (3) nisu uspjele osigurati siguran povratak izbjeglica i interno raseljenih osoba, (4) u glavnom interesu nije bilo sveobuhvatno političko rješenje nego samo zaustavljanje oružanog sukoba. Murusidze (2020) navodi da je Rusija u više navrata kršila svoje nepristrasne mirovne obaveze. To je očigledno u naoružavanju snaga Abhazije i Južne Osetije, politikom „pasportizacije“, i najznačajnije okupacija Južne Osetije 2008. godine. Lynch (2003) opisuje prirodu ruskih operacija u bivšim sovjetskim državama kao ad hoc operacije koje nisu ograničene jasnim rokovima povlačenja, pravilima angažmana ili operativno definiranim mandatima. Rusko mirotvorstvo ojačalo je status quo, dok su vanjski - međunarodni mehanizmi za održavanje mira sputani i nisu imali šanse uticati na „mirovne interese“ Rusije u borbi za svoje nacionalne interese. Rusija se svojevrsno pod krinkom mirovnog djelovanja uspjela uključiti u političke procese satelitskih zemalja u slučaju usvajanja proruskih politika. Ruski izgovor za takvu mirovnu operaciju zasnivao se na tvrdnji da gruzijska teritorija nije okupirana nego da je

privremeno pod nadzorom ruskih trupa. Ta tvrdnja se u samom početku pokazala diskutabilnom budući da je pokrenuta ne samo zračna kampanja nego i blokada gruzijske obale uz slanje kopnenih vojnih jedinica.

Gruzijske vlasti su u više navrata uputile apel Moskvi da prestane sa „mirovnim“ operacijama nakon demonstracije sile nad gruzijskim policijskim snagama 2007. godine. Mnogobrojne optužbe odnosile su se i na to da su mirovnjaci prekršili svoj mandat sprovedbom nasilja nad lokalnim stanovništvom.

Vrhunac eskalacije sukoba između Rusije i Gruzije dogodio se u augustu 2008. napadima Gruzije na Južnu Osetiju. „Kao odgovor na akcije Gruzije i izražavajući potrebu da zaštiti svoje mirovne snage i građane u Južnoj Osetiji, Rusija je uzvratila snažnom odmazdom, raspoređujući kopnene trupe, borbene avione i tenkove na separatističku teritoriju, odbijajući Gružice i na kraju proširujući vojne operacije duboko u Gruziju i duž teritorijalnih voda“ (Center on International Cooperation, 2009).

Kada je riječ o raspoređivanju ruskih snaga u Južnu Osetiju njihov primarni cilj bilo je zauzimanje tampon zone duž granice Gruzije i Južne Osetije. Nedvojbeno se može zaključiti da su ruske vojne snage bile uspješne u zaustavljanju oružanog konflikta ali ne i u osiguranju mira i ponudi dugotrajnih mirovnih rješenja. Lynch (2003) navodi da su posebno operacije u Abhaziji i Južnoj Osetiji imale dosta dodirnih tačaka sa klasičnim UN operacijama međutim one su postajale nevidljive zbog prirode ruskog mirovorstva. Sredinom devedestih čak i u samoj Rusiji odvijala se debata o tome kako trebaju izgledati mirovne operacije i šta to zapravo predstavlja mirovno djelovanje. Manje ruske čeone strukture smatrali su da je mirovno djelovanje puki oblik borbene aktivnosti, dok su oni brojniji i umjereniji smatrali da ono treba predstavljati kombinaciju jednostrane prisile i istinske intervencije, odnosno, kombinirati čvstinu sa suzdržanošću.

Slika 8. Kartografski prikaz spornih gruzijskih regija Abhazije i Južne Osetije (Izvor: Eurasinet)

Slika 9. Ruski mirovnjak čuva kontrolni punkt na rijeci Inguri u Abhaziji 14. avgusta 2008. (Izvor: Radio Free Europe Radio Liberty)

6.2. Studija slučaja Ukrajina (Donbas regija-Donjeck i Luhansk)

Ukrajina predstavlja jednu od najznačajnijih država za Rusiju u kontekstu ostvarivanja njihovih regionalnih i globalnih težnji. Potpadanje Ukrajine kroz zapadnu sferu uticaja bilo bi poražavajuće za ruske interese budući da bi se NATO približio ruskoj granici. Samim time Rusija bi izgubila tampon-državu koja joj štiti vanjske granice. Regija Donbas sastavljena je od većinski

ruskog stanovništva prema kojem Rusija osjeća odgovornost da zaštitи njihove nacionalne interese. Ovim stavom pronalazi se opravdanost za involviranost u interne poslove jedne države. Dvosmislenost u ruskom pristupu pri uspostavi mirovne misije je dakle očigledna. U slučaju mnogih mirovnih operacija međunarodne zajednice i UN-a Rusija se odlučno protivila svim nastojanjima da se produže mandati mirovnih operacija u onim državama gdje ne postoji izričita saglasnost države domaćina. Za istu ovakvu operaciju nije postojala saglasnost države domaćina, u ovom slučaju Ukrajine, ali Rusija je ipak pokrenula vojnu ofanzivu definirajući je kao mirovni angažman. Ruska invazija na Ukrajinu započela je 2014. godine i izazvala veliku reakciju Zapada i sankcije Ukrajini. Sukob je svoju eskalaciju doživio 2014., potom je uslijedilo relativno zatišje, sve do ponovne eskalacije 2018. godine ali i skorih napetosti uz istočnu ukrajinsku granicu. Pozadina ukrajinskog sukoba svoju početnu tačku pronalazi u postupcima predsjednika Viktora Yanukovycha koji je 2013. odbio dogovore o većoj integraciji sa EU tržistem. Nakon oružane eskalacije, Rusija je preuzeila kontrolu nad Krimom a ubrzo se u regiji Donbas održao referendum za nezavisnost. Separatističke snage su u predstojećem periodu dobijale svesrdnu podršku Rusije, pogotovo nakon što je Rusija anektirala Krim 2014. godine.

„U aprilu 2014., neposredno nakon ruske aneksije Krima, proruski separatisti zauzeli su velik dio istočne Ukrajine, Donecke i Luganske regije“ (Peter, 2021). Slično kao u slučaju Gruzije i regija Južna Osetija i Abhazija, regija Donbas naseljena je većinski ruskim stanovništvom koji su svoje aspiracije za otcjepljenje temeljili na svojim nacionalnim/etničkim pravima. Hedenskog (2018) objašnjava da je rat u Donbas regiji moguće posmatrati sa tri nivoa: (1) geopolitički sukob - Rusija protiv Zapada, (2) bilateralni konflikt - Rusija protiv Ukrajine, i (3) interni konflikt - Kijev protiv samoproglašenih republika Doneck i Luhansk.

2015. godine usvojen je sporazum u Minsku koji predviđa trinaest tačaka za rješavanje konflikta u Donbas regiji: prekid vatre, povlačenje teškog naoružanja sa obje strane, monitoring prekida vatre od strane OEBS-a, specijalni status za Doneck i Luhansk, amnestija, oslobođanje svih nepravedno zatvorenih, obezbjeđivanje nesmetanog protoka humanitarne pomoći, obnova socijalnih i ekonomskih veza, uspostava kontrole granica, oružane grupe i plaćenici treba da napuste Ukrajinu, ustavne reforme, sprovođenje izbora u Donbasu, i intenziviranje djelatnosti Kontakt grupe. Ovakvi planovi su najčešće kritikovani zbog nepostojanja treće strane, odnosno medijatora, koji bi omogućio prijelaz sa ruske na ukrajinsku kontrolu nad Donbasom. Samim time proces uspostave i osiguranja je zamrznut. Prisustvo međunarodnih medijatora moglo bi

pokrenuti proces rješavanja sukoba i uspostave mira. „U septembru 2017. razgovaralo se o nagodbi koja je započeta nakon što je Rusija distribuirala nacrt rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a kojom se predlaže raspoređivanje snaga UN-a duž linije fronta razdvajajući snage Kijeva, s jedne strane, od separatista koje podržava Kremlj, s druge“ (International Crisis Group, 2018). Time su postignuti prvi koraci Moskve koji su omogućavali uspostavu mirovnog rješenja ali uz prisustvo zapadnog skepticizma. „Putin predviđa ograničeno raspoređivanje mirovnih snaga na postojećoj liniji kontakta u Donbasu radi zaštite osoblja OEBS-SMM. Takav plan mogao bi biti učinkovit u okončanju sukoba i ublažavanju neposredne patnje, ali mogao bi dovesti i do otvorenih Ujedinjenih nacija (UN) posvećenost i čine dugoročno rješavanje izazovnjim“ (Wagner, 2017).

2018. godine SAD-a su intenzivnije pojačale svoj angažman u Ukrajini prvenstveno kroz prodaju oružja, donaciju odbrambene pomoći te kroz organizaciju zajedničkih vojnih zračnih vježbi u zapadnoj Ukrajini. Na zvaničnim online kanalima Ministarstva odbrane Ruske Federacije, mnoge informacije koje se tiču Ukrajine odnose se na vojne vježbe koje Ukrajina sprovodi sa zapadnim silama a održavaju se u neposrednoj blizini ruskog zračnog prostora.

2021. nastavila se ruska vojna eskalacija oko ukrajinskog Donbasa koju danas nazivaju jednom od najvećih sigurnosnih kriza u Europi od ruske agresije na Krim. „Obrasci ruskog vojnog raspoređivanja, struktura snaga, a tipovi promatrane vojne opreme snažno sugeriraju rizik ofanzivne operacije, a ne vježbe“ (Minzarari, 2021). Uznemiravajući je broj ruskih vojnih grupacija oko ukrajinskih granica koji je izazvao oštре reakcije zapadnih sila pozivajući Rusiju da zaustavi svoje vojne akcije i dozvoli neometanu uspostavu mirovnog procesa u Ukrajini. U martovskim okršajima život su izgubila četiri ukrajinska vojnika uz evidentne primjere kršenja primirja. U ovakvoj situaciji bitno je preispitati istinski karakter operacije koju Rusija naziva mirovnom, budući da su kao i u slučaju Gruzije, prekršene mnoge norme mirnog rješavanja sukoba.

Andrey Zagorsky, šef Odjela za razoružanje i rješavanje sukoba, smatra da je rješavanje sukoba u Donbas regiji umnogome ovisno o odnosima Rusije i Zapada (SAD-a) te da mirovna operacija treba biti konceptualizirana tako da vodi ka rješavanju a ne zamrzavanju konflikta. On smatra da „misija mora imati pravo i mogućnost da zaustavi kršenje prekida vatre s bilo koje strane, sprijeći povratak teških oružja u sigurnosnu zonu, osigurati, ako je potrebno, sigurnost civila i objekata kritične infrastrukture, suzbiti pokušaje da se spriječi da ispunji svoj mandat“ (Konrad Adenauer-

Stiftung, 2018). Veliki naglasak se u ovom kontekstu daje na nepristrasnost UN-ovih mirovnih snaga potencirajući moguće prisustvo neutralnih zemalja. Sergey Utkin, šef odsjeka za stratešku procjenu na Nacionalnom institutu za svjetsku ekonomiju i međunarodne odnose Primakov, smatra da je „Rusija zabrinuta da bi zamjena oružanih grupa u Donjecku i Luhansku međunarodnim snagama mogla stvoriti uvjete za jednostrano rješavanje sukoba silom od strane Kijeva“. Kroz tu prizmu može se uvidjeti skepticizam Moskve prema bilo kakvim mirovnim operacijama međunarodne zajednice koje se ne bi uklapale u ruske vizije ukrajinskog scenarija.

Danas, regija Donbas idalje je nestabilna, uz česte prekide primirja i aktivnu napetost Moskve i Kijeva. Gomilanje ruskih trupa uz istočne oblasti Ukrajine izaziva zabrinutost zapadnih sila, dok Rusija negira bilo kakva vojna djelovanja, naglašavajući da Ukrajina krši obaveze iz sporazuma u Minsku iz 2015. godine. Obje strane uzajamno se optužuju za vojnu eskalaciju. Međunarodna krizna grupa je 2018. godine navela tri potrebna elementa da bi mandat mirovne misije u Ukrajini bio uspješan: (1) mirovnjaci bi trebali uspostaviti kontrolu nad linijom fronta, zaštititi civile, osigurati sigurnost u zoni konflikta, razoružavanje i povlačenje snaga, (2) mirovnjaci bi trebali imati mandat da nadgledaju ukrajinsku stranu granice s Rusijom s konačnim ciljem ponovne uspostave kontrole Kijeva nad svojom stranom, i (3) postavljanje temelja za provedbu političkih odredbi iz Minska uključujući održavanje izbora.

Slika 10. Kartografski prikaz ukrajinskih regija Donjeck i Luhansk pod kontrolom ruskih separatista
(Izvor: BBC News)

Sukob se nastavio i u 2021., što bi se moglo protumačiti kao novo uznemiravanje zapadnih zemalja. Doista, napetost oko istočne granice može biti posmatrana kao ruski odgovor na zapadni politički ekspanzionizam. U isto vrijeme dok se Rusija afirmira kao novi medijator u Siriji i NK, njen prisustvo u bivšim državama Sovjetskog Saveza, danas je više nego ikada prisutno i čvrsto utemeljeno. Sve se više razmatra mogućnost postavljanja ruskih „mirovnjaka“ duž istočne ukrajinske granice, a sudeći prema prethodnim iskustvima, takve snage bi se mogle zadržati duže od predviđenog. Bond (2021) upozorava da je moć ruske propagande u Ukrajini dvojaka, te da omogućava kako domaću podršku za involviranost u Ukrajini, tako i na vanjskom planu „dopušta stranim vladama koje traže razlog da se ne spore s Moskvom pretvarajući se da je Ukrajina sama kriva za svoje nedaće“. Kao u slučaju mnogih zemalja gdje su zapadni akteri povukli mirovne i vojne angažmane fokusirajući se na druga krizna područja, sasvim je jasno da Zapad nije spremna ratovati za Ukrajinu. S druge strane, Europa ovisna o ruskom plinu, kalkuliše svoje poteze vezano za „ukrajinski zapadni put“.

7. MIROVNI POTHVATI RUSKE FEDERACIJE U 21. STOLJEĆU

7.1. *Izgradnja mira kroz veliko licitiranje Rusije i međunarodne zajednice u Siriji*

Jedan od politički i strateški najzamršenijih prostora na svijetu nalazi se u Siriji. Rat u Siriji nastao je kao neposredni i neželjeni proizvod Arapskog proljeća 2011. godine, kada su mnoge države Bliskog Istoka prosvjedovale protiv autoritarnih i korumpiranih vlada koje su stoljećima onemogućavale svojevrstan demokratski progres u tim državama. Primarni cilj masovnih pobuna u arapskim zemljama bilo je svrgavanje vlasti i uspostava režima dostojnog postizanju osnovnih ljudskih sloboda. Ono što je uslijedilo poznato je kao val demokratizacije popraćen valom demokratizacije na Bliskom istoku. Jedna od država u kojima je Arapsko proljeće stvorilo vakuum moći i ujedno slobodan prostor za dominaciju nedržavnih aktera je Sirijska Arapska Republika. Ukrzo su se u dugogodišnjoj ofanzivi za vlast pronašle vladajuće Asadove (vladine) strukture, prodemokratske struje, i mnogobrojne terorističke formacije i njihove frakcije. Sukob nije ostao isključivo internog i regionalnog karaktera, nego je uključio mnoštvo svjetskih sila koje su pronalazile razloge za djelovanje na ovom prostoru shodno svojim posebnim interesima. Neke od osnovnih karakteristika sirijskog sukoba uklapaju se u glavna definiranja asimetričnog i posredničkog ratovanja i proxy rata. Sirija je rapidno postala svjetska pozornica na kojoj je svojevrsno oživljen nekadašnji rivalitet SAD-a i Rusije uključujući interes regionalnih saveznika

i sila. Pored toga ovaj rat dao je jasnu poruku da svijet više nije isključivo unipolaran, što se prvenstveno očituje u moći Rusije i Kine da diktiraju smjer odvijanja konflikta. Ne samo u slučaju sirijskog sukoba, nego i u sukobu u regiji Nagorno - Karabah, Ruska Federacija predstavila je svoju novu strategiju vanjske politike poznatu kao novi intervencionizam. Zovko (2020) daje opis zapadnog dijela Rusije nazivajući ga „mekim trbuhom“ - prostor odakle je Rusija historijski bila najranjivija i najfragilnija zbog mogućnosti zapadnog prodora, ali i povezanosti sa Bliskim istokom.

Nagovještaji potencijalne ruske uloge u uspostavi mira započeli su 2012. kada je Rusija najavila razmatranje učešća u mirovnoj operaciji UN-a. Allison (2013) se osvrće na riječi Sergeja Lavrova koji je precizirao da bilo koju takvu operaciju ne smije odobriti samo Vijeće sigurnosti, nego je potreban i pristanak Sirijske Arapske Republike. Zvanična inkorporacija Rusije u sukob postaje jasna 2015. godine nakon apela sirijskog predsjednika Bašara al- Asada Vladimиру Putinu za slanje vojne pomoći. Ubrzo, Rusija je uputila veći kontigent vojnih snaga, ali i logističke podrške, ne obazirući se na stav međunarodne zajednice povodom ovog sukoba. Svoju vojnu operaciju- „mirovni angažman“, službena Moskva naziva „antiterorističkom operacijom“ (Bratersky, 2018). Na diplomatskom planu, Rusija je bila iznimno angažovana u Siriji, čemu u prilog govore i mnogobrojne posjete visokih zvaničnika. Razlozi ruske uključenosti u izgradnju mira (sukob) u Siriji svoje osnove temelji na dubokom nacionalnom i geopolitičkom interesu. Historijski gledano, Sovjetski Savez njegovao je dubinske veze sa sirijskim režimom, podržavajući vladajuće strukture. Odnos Rusije i Sirije značajan je i zbog činjenice da Rusija ima svoju pomorsku bazu lociranu u Latakiji koja ujedno predstavlja njen jedini pomorski izlazak u toplim vodama Sredozemlja. Međutim, rivalitet sa zapadom evidentno se ogleda u činjenici da su pored terorističkih grupacija glavni neprijatelji ruskim operacijama na Bliskom Istoku upravo zapadno sponzorisane demokratske političke struje. Rusija nije podržala plan slanja zapadnih mirovnih snaga UN-a u Siriju. Takva akcija bila je ukorijenjena u zvaničnom stavu Rusije koja vladajući režim nije percipirala kao prepreku miru, već kao jedini način da se mir izgradi i očuva. „Rusija i Sirija imaju velik niz mehanizama suradnje, od koordinacije diplomatskih izjava i vojnih zaliha do zajedničkih vojnih operacija“ (Silayev i Sushentsov, 2017). Moskva ima poseban pristup mirovnim operacijama, pogotovo onim pod okriljem međunarodne zajednice. Neke osnovne karakteristike podrazumijevaju izričito odbijanje Rusije za sudjelovanje u

operacijama u kojima zemlja domaćin ili vladajući režim ne daju podršku za implementaciju ili nastavak implemetacije mirovnih rješenja.

Kada je riječ o ruskom kontigentu u Siriji, on uključuje kombinaciju različitih elemenata snaga. Bartles i Grau (2020) to opisuju kao angažman ruskih vojnih savjetnika, integrirane vojne akcije, operacije mobilnosti i protupokretljivosti, istaknuto ulogu vojne policije, i upotrebu privatnih vojnih korporacija. Kada je riječ o ruskim kopnenim snagama u Siriji, njihove osnovne funkcije prema Bartles i Grau (2020) su: savjetodavni napor; topnička podrška, izviđanje, integracija i obuka; podrška i osposobljavanje za inženjersku mobilnost i protupokretljivost; nacionalna i međunarodna podrška vojne policije i praktične akcije; obalne snage obrane potpora obalnog topništva i mornaričkog pješaštva; kontroverzno zapošljavanje privatnih vojnih kompanija; i snage za specijalne operacije. Pored toga, u vojnim operacijama angažovani su vojni stručnjaci za eksplozive i naoružanje. Velika privatna ruska vojno –s igurnosna kompanija Wagner imala je ključan ofanzivni zadatak, kao i obuku sirijskih vojnih jedinica. Glavna značajka ruskih snaga ogleda se kroz prisustvo vojne policije. Upotreba vojne policije u Siriji, za Moskvu je predstavljala dodatnu korist, budući da su na taj način unaprijedili svoje vojno i operativno iskustvo. Vojna policija je preuzela i neke zadatke koje tradicionalno sprovode jedinice za održavanje i sprovedbu mira kao što je nadgledanje sporazuma o prekidu vatre. Jedan ekstremno kontoverzan trend u russkim mirovnim operacijama jeste upotreba privatnih vojnih korporacija poput već pomenute Wagner.

Bratersky (2018) na primjeru sukoba u Siriji otkriva „neslaganje između Rusije, Kine, Turske, Irana i službene Sirije s jedne strane i glavnih zapadnih sila s druge u pogledu glavnih načela i politika modernog održavanja mira“. Ruski stav prilikom angažmana u operacijama međunarodne zajednice, uvjek je potencirao manjak uključenosti u upravljanje internom politikom sporne teritorije objašnjavajući da takav pothvat može samo pogoršati situaciju na terenu i usporiti mirovni proces. Takve kritike su umnogome bile upućene brojnim zapadnim djelovanjima i mirovnim planovima nakon okončanja oružanog sukoba. Remler (2020) na primjeru sirijskog konflikta objašnjava ruski stav koji definiše legitimitet priznatih vlada apsolutnim bez obzira na njihovo porijeklo, upravljanje, stanje ljudskih prava ili bilo koju drugu vanjsku normu. Svoju punu podršku sirijskom režimu iskazivala je i u UN kroz svoja nastojanja da blokira bilo koji nacrt rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a koji teži osuđivanju Sirije za ratne zločine uključujući korištenje hemijskog oružja. Lucas i Doucouliagos (2018) navode da je

Rusija blokirala dvanaest rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a koje se odnose na ovaj sukob koje su obuhvatale „kršenja ljudskih prava, neselektivno zračno bombardiranje, upotrebu sile protiv civila, otrovno hemijsko oružje i pozive na značajan prekid vatre“. Slično kao i u NK, gdje su ruski mirotvorci onemogućavali pristup stranim medijskim kućama i time ugrozili jedno od temeljnih ljudskih prava, Asadov režim istu taktiku primjenjuje u Siriji. Čini se da su takve taktike posuđene od ruskih mirovnjaka. Ruska nadmoć nad neprijateljima i brza akcija poslužile su kao dokaz da se ova sila ne smije potcjenvivati. Najznačajniji proizvod brzih ruskih akcija ogledao se u borbi protiv Islamske države i pobjedi u jednom od strateški najbitnijih gradova, Alepu. 2017. godine započeli su mirovni pregovori između sirijske vlade i oružane oporbe pod pokroviteljstvom Rusije, Turske i Irana.

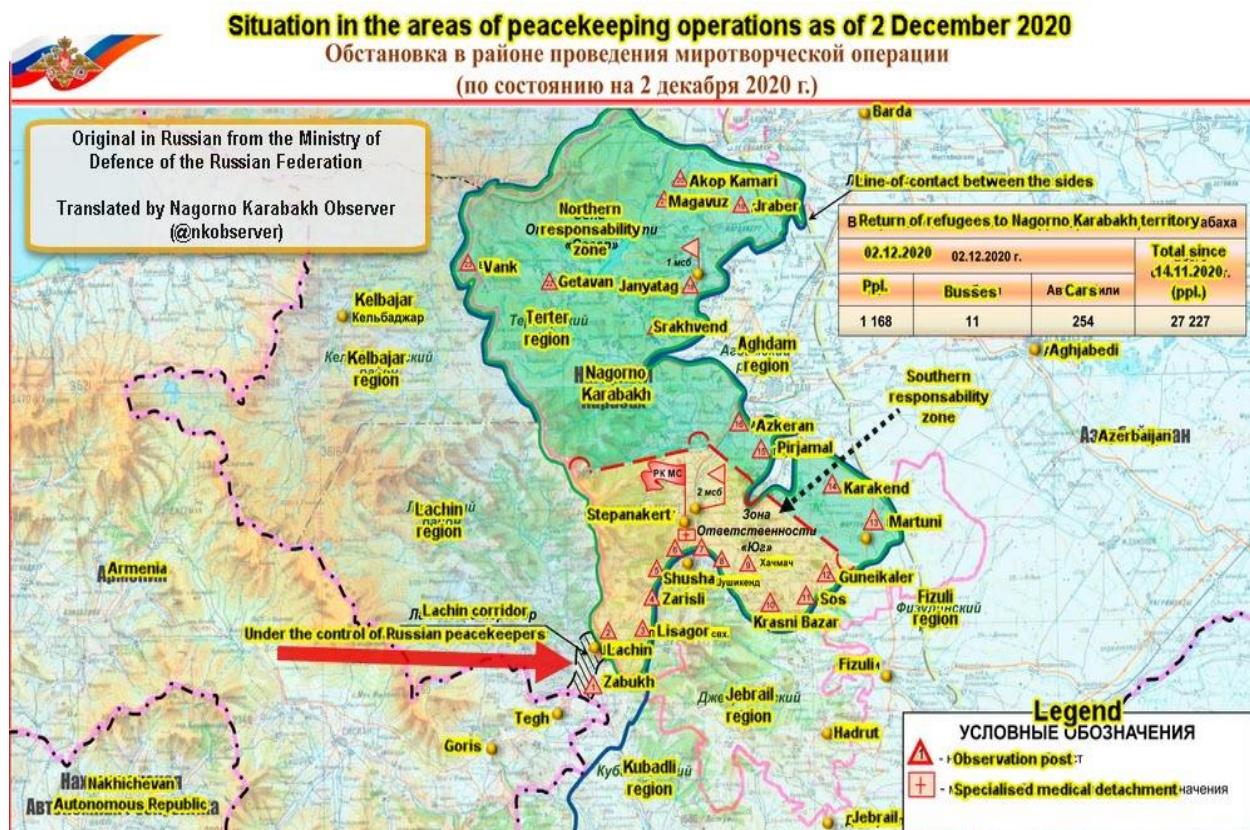
Zahlađenje odnosa Moskve i Vašingtona postalo je realnost nakon američkih napada na sirijske državne zrakoplovne baze u regiji Homs. „Ruski odgovor na američki napad bilo je zaustavljanje sudjelovanja u sporazumu o sprječavanju incidentnih situacija pri letovima zrakoplova nad Sirijom“ (Zovko, 2020). Od početka 2018. sirijske snage potpomognute ruskim vojnim kontingentima, napredovale su osvajajući područja oko glavnog grada Damaska, potom je uslijedilo osiguravanje granice sa Jordanom, osvajanje grada Dare, osvajanje regije Idilib i, kontrola nad drevnim gradom Palmirom. Nasuprot dominantno zastupljenom mišljenju zapadnih aktera, Rusija je uspjela dokazati svoju punu vojnu nadmoć pogotovo u slučaju borbe sa Islamskom državom. Američki vojni potezi nisu bili ni blizu uspjeha ruske vojske što je dijelom uzrokovano suzdržanjom politikom prema Siriji. Ako se uzme u obzir činjenica da je sirijska vlada početkom sukoba kontrolisala samo 10% svoje teritorije, a danas taj procenat iznosi 65%, onda je jasno da je rusko - sirijski vojni plan bio najučinkovitiji od svih ponuđenih od početka sukoba do danas. Pored toga, ruska vlada bivala je uključena u proces obnove svetih mjesta, kako pravoslavnih tako i islamskih, što nije bio slučaj samo u Siriji nego i u NK. Takvi postupci odavali su sliku istinskih mirovnjaka koji na pomirenju rade obnavljajući ono što je ratom uništeno, ali i prikupljajući poene kod širih narodnih masa. U isto vrijeme, nastavljale su se obuke i naoružavanje sirijskih vojnih trupa.

Mirovni angažman Rusije u Siriji ispravnije bi se trebao nazivati vojnim. Bērziņš (2020) definiše Siriju kao “veliko rusko vježbalište na kojem su ruske oružane snage mogle testirati novo oružje razvijeno u okviru Državnog programa naoružanja 2011. – 2020. i samim time utvrditi njihove eventualne nedostatke“. Hilton (2020) navodi da su dokazi o sticanju velikog vojnog iskustva i

modernizacije vojske Ruske Federacije putem učešća u sirijskom konfliktu navedeni u novom strateškom dosjeu Međunarodnog instituta za strateške studije (IISS). Moglo bi se zaključiti da je sirijsko nestabilno područje uglavnom ispunilo nastojanja da se ruska vojska preobrazi u bržu i efektniju vojnu silu, testiranjem novog oružja i vojnih taktika. Ministarstvo odbrane Ruske Federacije na svojim zvaničnim masovnim kanalima informisanja nudi informacije o misiji u Siriji. Dostupne informacije se odnose na: (1) borbu protiv internacionalnog terorizma i (2) obnovu mirnog života. Neke od vijesti koje se odnose na obnovu mirnog života su: humanitarne akcije u Alepu, održavanje treninga za evakuaciju, dostavljanje humanitarne pomoći diljem Sirije, obnove škola, pomoć izbjeglicama, kao i uspostava Ruskog centra za pomirenje suprotstavljenih strana.

Iz svega navedenog može se zaključiti da je interes Ruske Federacije bio mnogo više od puke uspostave mira i stabilizacije interno-političke sirijske slike. Neki od osnovnih razloga uključuju: (1) nastojanje Ruske Federacije da se profilira kao neprikosnovena sila na Bliskom istoku, izazivajući do tada nepokolebljivu moć SAD-a, (2) širenje ruskog uticaja u regiji putem osiguravanja prisustva ruskih vojnih snaga, (3) stvaranje novog ruskog imidža nakon akcija u Ukrajini i narušene svjetske reputacije, (4) ostvarivanje ekonomskih interesa u vidu investiranja u naftni sektor, (5) utemeljenje uloge Ruske pravoslavne crkve putem mirovnog obnavljanja sakralnih objekata. Ruski analitičari poput Silayev i Sushentsov (2017) navode da je vojna operacija u Siriji pomogla Rusiji da postane ključni čimbenik u uspostavi mira i pokaže svoju vojnu i političku sposobnost. Bartles i Grau (2020) navode koji su to benefiti proizašli iz ruske vojno - mirovne operacije u Siriji: (1) ruski vojnici stekli su iskustvo kao savjetnici, inžinjeri na terenu, logističari, komunikatori, treneri i snage za specijalne operacije, (2) ruski vojni profesionalci unaprijedili su svoje obavještajne sposobnosti kao i sposobnosti za rad sa privatnim vojnim korporacijama, (3) osposobljavanje za urbanu borbu i regionalne taktike, i (4) mogućnost testiranja ruske opreme kako zračne tako i kopnene. Ono što je bitno zaključiti jeste presudni uticaj ruskih vojnih snaga u djelimičnom, ali efektivnom zaustavljanju terorističkih grupacija koje su najviše destabilizirale Siriju. Rusija je uspjela učiniti ono što je zapadnim snagama stvaralo dugogodišnje probleme kada je riječ o sirijskom sukobu. Međutim, da li je mir postignut? Ako se uzme u obzir negativna definicija mira prema Galtungu, onda se može sa sigurnošću tvrditi da je progres postignut u tom smislu. Ono što manjka u dalnjem procesu jeste razviti strategije ostvarenja pozitivnog mira, što je u slučaju ruskog mirotvorstva iznimno teško.

Pri tome treba uzeti u obzir da je ruski uspjeh djelimično rezultat toga što je sirijska vlada prijateljska. Da je situacija bila drugačija, i sama mogućnost ruskog uspjeha bila bi upitna.

Slika 6. Raspoređivanje ruskih mirovnih snaga u Nagorno - Karabahu u decembru 2020. (Izvor: Ministarstvo odbrane Ruske Federacije)

7.2. Medijacija u slučaju Nagorno-Karabaha

Regija Kavkaza u svjetskoj politici poznata je kao hot spot, odnosno, regija kroz koju je u historiji prošlo mnogo carstava, civilizacija, i drugih državnih formacija koje su uveliko oblikovale komplikovanu političku sliku ove regije, pa čak i do danas. Ova nestabilna regija postala je dijelom Ruskog carstva već pred sami raspad carstva a obuhvatala je većinski muslimansko stanovništvo. Do skora sukob u regiji Nagorno - Karabah imao je klasične karakteristike zamrznutog sukoba sve do obnove konflikta 2020. godine. Autonomna regija NK međunarodno - pravno dio je Azerbejdžanske teritorije a većinski je naseljena Armenima. Ovaj konflikt počeo je krajem osamdesetih i trajao do 1994., a po svojoj prirodi uklapa se u koncepte novih ratova koji su uveli pojmove etničkog konflikta i čišćenja. Iza uspostave konflikta nalazila se aspiracija armenskog naroda naseljenog na Gorskom Karabahu za otcjepljenje i ujedinjenje sa

Armenijom, odnosno za nezavisnost samoprovzane Republike Artsakh, a prvi koraci ka tome načinjeni su nakon održavanja referenduma. Rusija je tradicionalno njegovala duboke veze sa ovom regijom koje sežu još od perioda Ruskog carstva. U slučaju prvog sukoba, njena uloga u uspostavi mira bila je ključna budući da je i prvi prekid vatre u maju 1994. postignut ruskim posredstvom. Ujedno rat je uveo nezahvalan status quo, čineći ponovnu erupciju sukoba mogućom. Uzevši u obzir historijsko nasljeđe, kulturološku, ali i religijsku raznolikost regije, nije strano što su velike regionalne sile poput Rusije i Turske od početka zauzele svoj stav u sukobu. Europska unija s druge strane, pasivnije je pokazala interesovanje na Kavkazu, dajući retorički podršku pozicijama Azerbejdžana.

2020. godina donosi obnovu sukoba, ali i nastavak igre velikih za novim regionalnim iskazivanjima superiornosti. „Azerbejdžanske trupe zauzele su većinu susjednih područja, kao i južni i dijelove sjeveroistočnog Nagorno-Karabaha“ (International Crisis Group, 2020). Pri samoj obnovi sukoba, Ruska Federacija zauzela je jasnu ulogu. Prema riječima potparola ruskog Ministarstva vanjskih poslova, jedini i krajnji cilj Rusije bit će „aktivna uloga u rješavanju sukoba i pozivanje sukobljenih strana na pregovarački sto“ (Zaharova, 2020). Meister (2020) objašnjava da u ovoj situaciji Moskva sebe vidi kao „poštenog posrednika i smatra se neutralnom“, međutim neosporna je činjenica da je Rusija duboko uključena u proces prodaje oružja objema sukobljenim stranama. Žestoke borbe trajale su sedmicama između azerbejdžanskih i armenских snaga do uspostave mirovnog sporazuma uz posredstvo Rusije. Mirovni sporazum potpisali su ruski predsjednik Vladimir Putin, azerbejdžanski predsjednik Ilham Aliyev i armenski premijer Nikol Pashinyan. Tada počinje profiliranje nove ruske uloge - održavanje mira nakon mirovnog sporazuma koji je suprotno tradicionalnom viđenju, favorizirao Azerbejdžan a ne Armeniju. Prema mirovnom sporazumu koji je potписан 9. novembra 2020., predviđa se ostanak ruskih mirovnih snaga najmanje pet godina. „Oko 2.000 vojnika i nekoliko stotina jedinica vojne opreme raspoređeno je za vođenje mirovne misije i nadzorne granice, kao i međuagencijski centar za humanitarni odgovor“ (IWPR, 2021). Angažman ruskih mirotvoraca obuhvata distribuciju humanitarne pomoći, obnavljanje infrastrukture, patroliranje linijom fronta, te državanje predavanja o građanskoj odbrani u lokalnim školama. Nedvojbeno je prisustvo ruskih mirovnjaka izazvalo nesigurnost u Azerbejdžanu pogotovo upozoravajući da bi ruske snage mogle produžiti petogodišnji mandat a samim tim i kontrolu nad područjem. Taj strah seže od 1992., kada je Azerbejdžan uspio smankuti ruske mirotvorce, međutim sada je situacija

izazovnija. U tom kontekstu svoj oslonac i potencijalnu protutežu u održanju mira Azerbejdžan pronalazi u Turskoj. Azerbejdžan je dobio rješenje koje ima i pozitivne i negativne aspekte. S jedne strane povratio je veliki dio svoje teritorije, ali ne i direktnu kontrolu nad NK. Ecker (2020) ukazuje na činjenicu da Rusija ima značajne odnose sa obje zemlje a Azerbejdžan je glavni kupac ruskog oružja. Rusija se sada pronalazi u izazovnoj ulozi koja se očituje kroz dokazivanje sposobnosti izgradnje mira, a ne samo nadgledanja provedbe mirovnog sporazuma. Dugoročni izazov za Moskvu zasigurno će biti politička kreacija mira u NK.

Kritike na račun ruskih mirotvoraca tiču se kontrole ulaska stranih novinara na NK čime se postavlja pitanje slobode izvještavanja medija. U više navrata su strane novinarske agencije upozoravale UN i Vijeće Europe da se dozvoli slobodno izvještavanje sa ovog područja, pritiskom na Rusiju. Rusija je i prije, u okviru OSCE-a pokušavala zadržati svoj uticaj na Kavkazu, međutim njihovim posredstvom tada nije došlo do uspostave mira. Ecker (2020) definiše rusku ulogu u izgradnji mira na Kavkazu devedestih upravo kroz djelovanje kroz Minsk grupu.

Predsjednik Putin govorio je o regiji Nagorno - Karabah kao o „sastavnom dijelu Azerbejdžana prema međunarodnom pravu“ te da se „status quo u Nagorno - Karabahu treba učvrstiti“ (2020). Legucka (2021) objašnjava da ova mirovna operacija Ruske Federacije dijeli pojedine karakteristike sa klasičnim mirovnim misijama UN-a. To prije svega podrazumijeva uvođenje mirovnih snaga na određeni period nakon potpisivanja prekida vatre, odnosno mirovnog sporazuma. Jedino što ostaje neodređeno jeste pitanje ruske neutralnosti u sukobu. Pristupanju ovoj misiji Rusija je postupila razradivši taktiku kojom bi u određenoj mjeri osigurali manjak protivljenja domaćih subjekata regije, ali i vlastite populacije. Prije svega uspostavljena je suradnja sa osobljem oružanih snaga Armenije i Azerbejdžana a u mirovnu misiju poslani su oficiri sa višegodišnjim iskustvom koje su zadobili u Siriji. Putem online medija Ministarstva odbrane Ruske Federacije, dostupne su informacije o svakodnevnom mirovnom angažmanu ruskih snaga na NK. Neke od vijesti koje su objavljene daju informacije o progresu ruskih mirovnjaka na polju izgradnje mira. Tako je samo u junu 2021. objavljeno niz vijesti poput izgradnje blok - modularnog medicinskog kampa za posebne namjene (21.06.), osiguranja sigurnosti radova na obnovi infrastrukture u NK (25.06.), čišćenja sos sela od eksplozivnih ostataka (24.06.), održavanja humanitarne i medicinske akcije u ruralnim područima NK (04.06.), osiguravanje sigurnosti kretanja civilnog transporta od strane vojne policije ruskog mirovnog

kontigenta (09.06.), održavanje treninga o odbrani osmatračnice u NK (15.06.), ... Ruska Federacija je pri samom početku svoje mirovne misije u NK počela sa procesom deminiranja koje je i sada u toku. Ruske mirovne snage su pri dolasku bile u pratnji oklopnih transportera, tenkova i višecijevnih raketnih bacača (Reuters, 2020). 11. novembra 2020. Rusija i Turska potpisale su memorandum o razumijevanju za stvaranje rusko - turskog zajedničkog nadzornog centra u Azerbejdžanu koji će nadzirati prekid vatre u NK. Ovom prilikom se treba uzeti u obzir da Turska nije potpisnica mirovnog sporazuma što bi se moglo odraziti i na opseg u kojem ona može konkretnije djelovati pri nadzoru mirovnog procesa. Azerbejdžanski izvori nagovještavali su da je ruski mirovni kontigent daleko veći i više naoružan od službeno dostavljenih informacija. „To uključuje nekoliko „savjetnika“, „dobrovoljaca“, drugih „stručnjaka“, osoblja Ministarstva za vanredne situacije, kao i jedinice vojne policije, zaposlenike Glavnog tužilaštva, stručnjake za razminiranje i mnoge druge“ (Racz, 2021). Pored toga u izgrađenim ruskim vojarnama može se smjestiti puno veći kontigent od onog sporazumom propisanog. Kritike su bile upućene i na upotrebu lakog oružja, što također nije bilo propisano sporazumom osim u slučaju upotrebe malokalibarskog oružja. „Iako se u sporazumu ne spominju ni helikopteri ni bespilotne letjelice, ruska misija je primila osam helikoptera prije nego što se tinta osušila na tom sporazumu i nedugo nakon toga, misija je dobila izviđačke bespilotne letjelice Orlan-10. Iako su takvi dodaci razumni u bilo kojoj mirovnoj misiji, oni također ilustriraju ruske načine ignoriranja ili rastezanja sporazuma nakon njihovog potpisivanja“ (Socor, 2021). Losh (2020) nagovještava da je „mirovno raspoređivanje bila očita pobjeda Moskve“. U tom kontekstu, čak i Armenija koja je mnogo izgubila u posljednjem sukobu u NK, pozdravila je dolazak ruskih mirotvoraca, posmatrajući Rusiju kao tradicionalnog saveznika.

Oprečna mišljenja prisutna su kada je riječ o ruskom mirotvorstvu na Južnom Kavkazu. Jedno mišljenje posebno se izdvaja sugerirajući da je rusko prisustvo zapravo samo doprinosi dalnjem zamrzavanju mirovnog progrusa. Rácz (2021) objašnjava da je mirovni sporazum iz 2020. imao nekoliko ključnih slabosti: (1) armenske trupe nisu napustile NK iako je to sporazumom bilo predviđeno, (2) OSCE je u potpunosti bio isključen iz mirovnih pregovora što bi dalje moglo uticati na značaj europskih sila pri medijaciji, (3) dva ključna grada Suši i Stepanakert ostali su na različitim stranama kontakt linije što bi u budućnosti moglo biti izvor napetosti, (4) nepostojanje konačnog političkog rješenja za NK pogotovo onih dijelova koji su idalje pod armenskom kontrolom. Ono što predstavlja dodatnu poteškoću pri izgradnji mira jeste to što se rusko

mirotvorstvo u potpunosti razlikuje od tradicionalnog UN pristupa izgradnji miru u ovom, ali i mnogim drugim slučajevima. Naime ruske snage u principu imaju primarnu ulogu nadgledanja mirovnog procesa, ali ne i uvođenja konkretnijih i održivih političkih rješenja. S druge strane ruski mirovni kontigent nema tačan mirovni mandat djelovanja kada što je bio slučaj u mirovnim operacijama međunarodne zajednice. Kritike i nedostaci ruskih mirovnih operacija fenomen su koji je i ranije bio opisivan u literaturi. Mihalka (2007) se osvrće na riječi Emil Paina, šefa Odjela za predviđanje sukoba ruskog predsjednika, koji je 1994. naveo tri glavna problema ruskog mirotvorstva. Oni se tiču nedostatka zakona o održavanju mira, jasnog sistema civilne kontrole nad mirovnim snagama, i kontinuiranih poteškoća s tim snagama zbog pokazivanja neutralnosti. Već od devedesetih, primjetne su mnoge koncepcije ruskog mirotvorstva kao pokrića za vojnu intervenciju u unutrašnjim poslovima ZND.

Rusija je nedvojbeno preuzela ulogu mirovnjaka na Južnom Kavkazu nakon dugogodišnjeg neuspjeha zapadnih sila. Međutim, mnoga pitanja se otvaraju u slučaju isključivo ruske mirovne uloge na području koje je tradicionalno nestabilno i podložno erupciji novog konflikt. Može li ovakav mir biti održiv? Da li je zaista mir na NK postignut iako tačan status ove autonomne oblasti nije konkretno definisan? Da li je Rusija zaista nepristrasna mirovna snaga? Da li je sukob, ali i održavanje mira na NK jedan od načina mjerjenja moći sa Turskom, koja također teži regionalnoj dominaciji?

Uloga Rusije u NK nije nova, ali za održivi mir potrebno je mnogo više od nadgledanja mirovnog sporazuma. To su zapravo oni elementi koji su praktički nepostojeći pri izgradnji mira na ruski način, kojima nedostaje aktivnog mirotvorstva u smislu stvaranja održivih državnih institucija i poticanja zaraćenih strana na dijalog. Mir u regiji je moguć uz uslov da Rusija ne posmatra ovaj prostor za isključivo ostvarenje svojih geostrateških planova. Održivi mir zahtjeva mnogo više, a primarno utemeljenje treba pronaći u kolektivnom naporu i suradnji regionalnih sila uključujući Tursku i Rusiju, ali i Zapad.

Armenia-Azerbaijan peace deal

Slika 7. Kartografski prikaz plana mirovnog sporazuma Armenije i Azerbejdžana (Izvor: BBC Research)

Giragosian, Lewis i Herd (2021) ukazuju na četiri načina na koja je Rusija utvrdila svoj geostrateški položaj sudjelujući u mirovnoj operaciji u NK. Prvenstveno, svojim mirovnim (vojnim) prisustvom profilirala se kao jedina realna sila koja može rješavati sporne situacije, odnosno bilo kakvu oružanu prijetnju. Drugo, zapadnjačka vizija Kavkaza ruskim prisustvom u potpunosti je onemogućena. Treće, ruska alternativa održavanju mira mogla bi pokazati da autoritarni modeli mogu davati rezultate i biti djelotvorni. To bi nadalje moglo uticati na efektivnost zapadnih mirovnih operacija, pogotovo u državama koje nisu u potpunosti demokratske. Na taj način Rusija bi mogla postati prva stanica na kojoj bi treća država tražila potencijalnog medijatora. Posljednje, Turska nije dobila učešće u izgradnji mira i samim tim njen uticaj u ovoj regiji znatno je smanjen, ostavljajući Rusiji dovoljno prostora da balansira regionalnom politikom. Murusidze (2020) smatra da je ruska involviranost u mirovni proces duboko motivisana željom da se povrati kontrola nad bivšim sovjetskim državama. Nadalje se postavlja pitanje sposobnosti Ruske Federacije da podrži konstruktivan dijalog između Armenije i Azerbejdžana. Ruska perspektiva za izgradnju mira duboko je uzrokovana i uzajamnim odnosima sa Armenijom i Azerbejdžanom, pogotovo ako se uzme u obzir da činjenično održava

dobre odnose sa obje države. To bi u principu moglo stvarati i sigurnosnu dilemu koja je prisutna u oba slučaja. Armenija se nakon drugog rata u NK čini kao najveći gubitnik, barem u teritorijalnom smislu. Međutim prisustvo ruskih mirovnjaka a samim tim i ruske vojne moći daje osjećaj sigurnosne garancije Armeniji. Neizostavno je spomenuti da Rusija jamči sigurnost Armeniji kroz bilateralne i kolektivne ugovore kao u slučaju Organizacije ugovora o kolektivnoj sigurnosti (ODKB) čije su obje države članice (CRS Report, 2021). Azerbejdžan je daleko snažnija država u odnosu na Armeniju u pogledu vojnih kapaciteta. Neosporan fakt je taj da je izvorište svog vojnog naoružanja Azerbejdžan pronašao upravo u ruskim dobavljačima.

8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Neosporna je činjenica da je rastući uticaj Ruske Federacije očigledan kroz ispoljavanje njene tvrde (vojne) moći čak i u svrhe uspostave mira. Takav mir uklapa se u definicije negativnog mira, odnosno post - konflikte situacije u kojoj ne dolazi do demokratske transformacije političke situacije unutar ratom obuhvaćene države. Kroz ovaj rad ispitivala se uloga Ruske Federacije u mirovnim operacijama, njeni pogledi na koncepcije mira, kao i tehnike korištene u svrhu postizanja istog.

Generalna hipoteza koja glasi: "Uloga Ruske Federacije u mirovnim operacijama međunarodne zajednice očituje se kroz njihov vlastiti nacionalni, regionalni, geopolitički, i geostrateški interes koji nije u podudarnosti sa ustaljenim zapadnjačkim vrijednostima i normama koje se primjenjuju pri otpočinjanju mirovnih operacija", u potpunosti je potvrđena kroz provedenu analizu. Ukoliko se uzme u obzir mirovno djelovanje Ruske Federacije od 90-tih do danas, jasno je da je prevlast državno - centričnih političkih struja imala veliki uticaj na oblikovanje vanjske politike. S tim u vezi, ruski mirovni angažmani u mirovnim operacijama UN-a tačno su kalkulisani prema benefitima koje Rusija može ostvariti sklapanjem partnerstava sa nekom od sukobljenih strana. Njen interes u Africi i profiliranje kao nove sile na afričkom kontinentu umnogome je povezan sa mogućnostima suradnje sa lokalnim vlastima na polju iskorištavanja prirodnih resursa. U više navrata prikazane su krajnje suprotnosti sa Zapadom kada je riječ o produžavanju mandata mirovnih operacija ali i masivnijoj upotrebi sile pri sprovedbi mirovnog djelovanja. Ne samo u slučaju mirovnih operacija pod okriljem međunarodne zajednice i UN-a, nego i u slučaju personalnih partikularnih operacija Rusija je akcentirala državno - centrični stav. Čak i kritike koje su bile upućivane na račun zapadnog upravljanja konfliktima pronalazile su opravdanje u pojedinim neuspjelim mirovnim operacijama koje su nanijele više štete nego koristi u konfliktnim zonama. Mirovne norme i strategije sprovedene od strane Ruske Federacije rezultat su više isprepletenih faktora. Prvenstveno je ruska težnja za zauzimanjem nove pozicije u međunarodnim odnosima izrodila mogućnost kreiranja uloge regionalnog i globalnog mirotvorca. S jedne strane ponukana internim pritiscima a sa druge i vlasitim globalnim težnjama, Rusija je postepeno iskorištavala svoju ulogu u Vijeću sigurnosti UN-a i time uticala na odvijanje mirovnih operacija.

U slučaju posebnih hipoteza istraživanja, tri su djelimično a ostale tri u potpunosti potvrđene. Posebna hipoteza istraživanja koja glasi: „Ruska Federacija pristupa mirovnim operacijama u

skladu sa svojim nacionalnim, regionalnim i globalnim interesima“ u potpunosti je potvrđena. Kada je riječ o upotrebi riječi „mировна“ operacija od strane zvanične Moskve, potrebno je tu sintagmu uzeti sa oprezom. Tome u prilog idu posebna tumačenja mira Rusije poput odgovornosti za zaštitu ruskih državljanja koji žive van granica njenog teritorija. U tom smislu je vojni angažman u Gruziji i Ukrajini u potpunosti okarakterisan kao mirovni iako je evidentno duboko nastojanje kontrole unutrašnje politike ovih zemalja i kreiranje svojevrsnog zaštitnog zida koji bi štitio ruske granice od zapadnog neprijatelja. U tom smislu, podržavanje prijateljskih vlada u tim državama primarni je motiv Moskve.

Druga posebna hipoteza koja glasi: „Tumačenja mirotvorstva Ruske Federacije se dominantno razlikuju od zapadnjačkih definicija uspostave i konstrukcije mira u konfliktnim zonama“, djelimično je potvrđena kroz analizu prikazanu u ovom radu. Razlike u mirovnim koncepcijama Istoka i Zapada nisu nepoznanica, ali prepostavka da ove koncepcije nemaju određenih dodirnih tačaka bila bi pogrešna. Ruska Federacija priznaje neospornu ulogu UN-a u uspostavi globalnog mira i predvođenju mirovnih operacija. Temeljna razlika očituje se u uskogrudnom definiranju međunarodnog prava i negiranja poretku zasnovanog na pravilima predvođenim zapadnim mirovnim postulatima. Za Rusiju mir na zapadni način nije savršen, naprotiv dominantno je kritikovan, ali pojedine strategije mirovnih operacija Rusije i Zapada imaju nekoliko dodirnih tačaka. Rusija je tako u slučaju sirijskog sukoba pokrenula vlastite humanitarne operacije i projekte rekonstrukcije sakralnih i drugih objekata. Upotreba tvrde moći u svrhu mirovnog djelovanja nije samo ruska taktika, ona je u prošlosti upotrebljivana i od strane zapadnih sila. U tom smislu temeljna razlika se odnosi na činjenicu da je tvrdom silom praktično nemoguće izvršiti stalnu političku (re)konstrukciju društva nakon ratnih dešavanja.

Treća posebna hipoteza istraživanja koja glasi: „Ruska Federacija bi u budućnosti mogla postati vodeća sila kada je riječ o principima koji se koriste za uspješno rješavanje sukoba i kao takva stvoriti novi položaj u međunarodnoj politici“, djelimično je potvrđena. Ovom prilikom se u pitanje dovodi održivost mira koji nije donio trajna politička rješenja. Evidentno je postepeno povlačenje Zapada u stvaranju mira u pojedinim regijama. Nove sile poput Indije i Pakistana pružaju sve veći broj mirovnjaka koji danas djeluju u višedimenzionalnim mirovnim operacijama. Neosporno je da je uticaj ruske tvrde moći zaustavio ratna previranja i u nekoliko slučajeva izvojevala mirovni dogovor poput onog između Armenije i Azerbejdžana. Međutim,

tvrditi da je takav način rješavanja sukoba dugoročno politički održiv tražilo bi dodatna metodološka ispitivanja.

Četvrta posebna hipoteza istraživanja koja glasi: „U uspostavi mirovnih operacija u Ukrajini i Gruziji, Rusija je nastojala afirmisati svoj predominantni karakter s ciljem ispunjavanja partikularnih ciljeva kroz dominaciju u internoj politici satelitskih zemalja“, u potpunosti je potvrđena. Donbas regija kao i Južna Osetija i Abhazija, prostori su koji su naseljeni većinskim etničkim Rusima. U sklopu svoje mirovne ali i strategije vanjske politike, Moskva se poziva na potrebu zaštite svojih državljanina. Interna involviranost u politike navedenih zemalja uslijedila je kao pokušaj kontrole nad eventualnim partnerstvima Gruzije i Ukrajine sa Zapadom. To bi dovelo suprostavljene vojne jedinice blizu ruske teritorije i ugrozilo njenu nacionalnu sigurnost.

Peta posebna hipoteza istraživanja koja glasi: „Unutar angažmana u mirovnim operacijama UN-a, Rusija je postupala vođena vlastitim, a ne globalnim principima pri provedbi mira“, u potpunosti je potvrđena kroz datu kvalitativnu analizu. Globalni principi pri provedbi mira, kao što je već pomenuto, primarno su oblikovani od strane dominantnih zapadnih vizija izgradnje mira. Kao takvi, oni su na samom početku u suprotnosti sa ruskim mirovnjačkim aranžmanima. Kroz ovaj rad predstavljeni su osnovni elementi koji su uticali na formulisanje rukog mirovstva, a koji predstavljaju kombinaciju internih i eksternih političkih faktora. Vlastiti motivi Rusije pri izgradnji mira inspirisani su nastojanjima za regionalnom i globalnom dominacijom i unapređenjem vlastite političke sigurnosti.

Posljednja posebna hipoteza istraživanja koja glasi: „Ruska Federacija je kroz svoj angažman u mirovnim operacijama UN-a znatno doprinosila izgradnji mira u državama u kojima su misije bile aktivne“, djelimično je potvrđena kroz datu analizu. Pri ovoj tvrdnji treba imati na umu činjenicu da je Rusija bila jedan od glavnih finansijera mirovnih operacija UN-a, kao i vrstan pružatelj logističke podrške u vidu osoblja ili posebnog oružja. Svoj stav koji je zagovarao unaprijeđenje mirovnih aranžmana bio je ključni dio mirovnih operacija sprovedenih pod pokroviteljstvom UN-a. Ipak, ne može se sa sigurnošću kazati da je ruski doprinos izgradnji i uspostavi mira bio do te mjere podudaran sa zapadnim vizijama, budući da se Rusija često protivila produžavanju mandata mirovnih operacija UN-a.

Naposlijetku, bitno je napomenuti da je ruski doprinos uspostavi mirovnih rješenja primjetan. On se očituje kroz tvrdu moć i rastući napedak ruskih vojnih jedinica. Uloga Ruske Federacije u

mirovnim operacijama međunarodne zajednice kompleksna je tema. Razlozi za suprostavljene mirovnjačke vizije mogli bi se pronaći i u različitim historijama i državnim putevima Istoka i Zapada. Svakako, mir je moguć, čak i uz Rusiju kao čvrstog garanta sigurnosti. Ono što je daljnja nedoumica jeste karakter uspostavljenog mira i njegova ultimativna održivost. Takva pitanja mogla bi dalje buditi raspravu o učinovitosti upotrebe tvrde sile u cilju postizanja mirovnog kompromisa, posebno u nepredvidivoj i mijenajućoj klimi međunarodnih odnosa 21. stoljeća.

LITERATURA

1. Allison, R. (2008). Russia resurgent? Moscow's campaign to 'coerce Georgia to peace.' *International Affairs*, 84(6), 1145–1171.
2. Allison, R. (2013). Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis. *International Affairs*, 89(4), 795–823.
3. Bado, A. B. (2011). Understanding the International Community. *Hekima Review*, 44, 101–111.
4. Bayo, I. Jr., "Mutinies / Ivory Coast: Affair of the arms cache, a hidden war of leaders ?, *La Tribune Afrique*, October 10, 2017
5. Bellamy, A. J., & Williams, P. (2004). Introduction: Thinking anew about peace operations. *International Peacekeeping*, 11(1), 1–15.
6. Bērziņš, J. (2020). The Theory and Practice of New Generation Warfare: The Case of Ukraine and Syria. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(3), 355–380.
7. Boyd, A. (1970). The Role of the Great Powers in the United Nations System. *International Journal*, 25(2), 356.
8. Bratersky, M. (2018). Russia and Peacekeeping Operations: Conceptual and Practical Components of Russia's Policy. *International Organisations Research Journal*, 13(1), 157–170.
9. Buzan, B., & Little, R. (2001). International systems in world history: remaking the study of international relations. *Choice Reviews Online*, 38(08), 38–4706.
10. Clausewitz, C. V., & Graham, J. J. (2020). *On War*. Independently published.
11. Cvrtila, V. (1995). Nacionalni interesi i nacionalna sigurnost. *Politička Misao : Časopis Za Politologiju*, 32(2), 62–69.
12. Da Costa, D. F. (2012). Contextualising Liberal Peacebuilding for Local Circumstances: Unmiss and Local Peacebuilding in South Sudan. *Journal of Peacebuilding & Development*, 7(2), 53–66.
13. De Carvalho, B., & De Coning, C. (2013, Novembar). *Rising powers and the future of peacekeeping and peacebuilding*. Norwegian Peacebuilding Resource Center.
14. Defarges, P. M. (2008). *Geopolitički rječnik*. Centar za politološka istraživanja.
15. Diehl, P. F., Druckman, D., & Wall, J. (1998). International Peacekeeping and Conflict Resolution. *Journal of Conflict Resolution*, 42(1), 33–55.
16. Frankel, J. (1970). *National Interest* (1st ed., Vol. 4). Palgrave Macmillan UK.

17. Fukuyama, F., & Diehl, P. F. (1994). International Peacekeeping. *Foreign Affairs*, 73(2), 143.
18. Ikenberry, G. J., Mastanduno, M., & Wohlforth, W. C. (2009). Introduction: Unipolarity, State Behavior, and Systemic Consequences. *World Politics*, 61(1), 1–27.
19. Galtung, J. (1964). A Structural Theory of Aggression. *Journal of Peace Research*, 1(2), 95–119.
20. Giragosian, R., Lewis, D. G., & Herd, G. P. (2021, January). *Russian Crisis Behavior, Nagorno-Karabakh and Turkey?* George C. Marshall European Center For Security Studies. <https://www.marshallcenter.org/de/node/2189>
21. Gray, C. S. (1996) "The Changing Nature of Warfare?," *Naval War College Review*: Vol. 49 : No. 2 , Article 3.
22. Ibler, V. (1971). Međunarodna zajednica. *Politička Misao*, 04, 671–677.
23. Jeffers, K. (2006). Misreading Moscow: Toward a New Interpretation of Russian Peacekeeping in the Early 1990s, Massachusetts, Tufts University, (magistarski rad).
24. Krauthammer, C. (1990). The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, 70(1), 23.
25. Layne, C. (1993). The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise. *International Security*, 17(4), 5.
26. Layne, C. (2012). This Time It's Real: The End of Unipolarity and the Pax Americana. *International Studies Quarterly*, 56(1), 203–213.
27. Lynch, D. & Royal Institute of International Affairs. (2000). *Russian Peacekeeping Strategies in the CIS*. Macmillan Publishers.
28. Lyons, G. M., & Mastanduno, M. (1995). *Beyond Westphalia?: National Sovereignty and International Intervention*. The Johns Hopkins University Press.
29. Macfarlane, N., & Schnabel, A. (1995). Russia's approach to peacekeeping. *International Journal, Peace Keeping's New Look*, 50(2), 294–324.
30. Makarychev, A., & Morozov, V. (2011). Multilateralism, Multipolarity, and Beyond: A Menu of Russia's Policy Strategies. *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 17(3), 353–373.
31. Finnemore, M. (2009). Legitimacy, Hypocrisy, and the Social Structure of Unipolarity: Why Being a Unipole Isn't All It's Cracked Up to Be. *World Politics*, 61(1), 58–85.
32. Mihalka, M. (1996). Nagorno-Karabakh and Russian peacekeeping: Prospects for a second Dayton. *International Peacekeeping*, 3(3), 16–32.

33. Morgenthau, H. J. (1954). The Yardstick of National Interest. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 296(1), 77–84.
34. Murusidze, K. (2020, November 23). *Russia's Peacekeeping in the South Caucasus*. Middle East Institute.
35. Newman, E. (2004). The ‘New Wars’ Debate: A Historical Perspective is Needed. *Security Dialogue*, 35(2), 173–189.
36. Palmer, N. D., & Perkins, H. C. (1954). International Relations: The World Community in Transition. *International Affairs*, 46(1), 312.
37. Peter, B. L. (2021, April 13). *Is Russia going to war with Ukraine and other questions*. BBC News.
38. Posen, B. R. (2009). Emerging Multipolarity: Why Should We Care? *Current History*, 108(721), 347–352.
39. Pugh, M. (2004). Peacekeeping and critical theory. *International Peacekeeping*, 11(1), 39–58.
40. Jervis, R. (2009). Unipolarity: A Structural Perspective. *World Politics*, 61(1), 188–213.
41. Shashenkov, M. (1994). Russian peacekeeping in the ‘near abroad.’ *Survival*, 36(3), 46–69.
42. Wagner, M.P. (2017). Peacekeepers in the Donbas. JFQ, 91. (esej)
43. Hedenskog, J. (2018). *The feasibility of a UN peacekeeping mission in Donbas – Views from Ukraine and Russia*. Swedish Defence Research Agency.
44. Minzarari, D. (2021). *The Russian military escalation around Ukraine's Donbas: risks and scenarios for a revised EU policy*. (SWP Comment, 27/2021). Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik -SWP- Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit.
45. Simma, B., & Paulus, A. L. (1998). The “International Community”: Facing the Challenge of Globalization. *European Journal of International Law*, 9(2), 266–277.
46. Socor, V. (2008, October 14). *Russia discards its “Peacekeeping” Operation in Abkhazia*. Jamestown.
47. Sushentsov, A., & Silaev, N. (2018). Possible scenarios for the Ukrainian crisis. *Vestnik RUDN. International Relations*, 18(1), 107–123.
48. Sokolova, V. (2005) *Russia, EU Should Pool Efforts in UN Reform*, Iraq-Putin, TASS, May 10. Statute of the United Nations System Staff College. (2002) A/55/L.89 (July 12).

49. Suy, E. (1988). Legal Aspects of UN Peace-Keeping Operations. *Netherlands International Law Review*, 35(03), 318.
50. Turčalo, S. (2009): Institucionaliziranje međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, (magistarski rad).
51. Vražalić, E. (1972). Ujedinjene nacije kao sastavni dio međunarodne zajednice i njihova uloga u savremenom svijetu. *Politička Misao : Časopis Za Politologiju*, 9(2–3), 131–143.
52. Wohlforth, C. W. (2009). Unipolarity, Status Competition, and Great Power War. *World Politics*, 61(1), 28–57.
53. Wawrzonek, M. (2014). Ukraine in the “Gray Zone.” *East European Politics and Societies: And Cultures*, 28(4), 758–780.
54. Williams, P. D., & Bellamy, A. J. (2021). *Understanding Peacekeeping* (3rd ed.). Polity.
55. Weiss, G. T., & Kalbacher D. Z. (2008). ‘The United Nations’, u Williams, P. D., *Security studies: an introduction* (Abingdon: Routledge, 2008), p. 525.
56. Zovko, M. (2020): Ruska intervencija u Sirijskom građanskom ratu, Zagreb, Fakultet političkih znanosti, (diplomski rad).

Internet izvori:

1. Cragin, K. R., & MacKenzie, L. (2020, Novembar). *Russia’s Escalating Use of Private Military Companies in Africa*. Institute for National Strategic Studies. <https://inss.ndu.edu/Media/News/Article/2425797/russias-escalating-use-of-private-military-companies-%C5%BEin-africa/>
2. David Lewis, “Russian Diplomacy and Conflict Management,” in *Russia’s Global Reach: A Security and Statecraft Assessment*, ed. Graeme P. Herd (Garmisch-Partenkirchen: George C. Marshall European Center for Security Studies, 2021), https://www.marshallcenter.org/en/publications_marshall-center-books_russias-global-reach/chapter-13-russian-diplomacy-and-conflict-management, 109-117.
3. Findlay, T. (1996). *Challenges for the New Peacekeepers* (No. 12). Stockholm International Peace Research Institute. <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/RR/SIPRIIRR12.pdf>
4. Garcés De Los Fayos, F. (2021, Maj). *Russia / Fact Sheets on the European Union / European Parliament*. European Parliament Fact Sheets on the European Union European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/177/russia>

5. Grau, L., & Bartles, C. (2020, Septembar). *The Russian Ground-Based Contingent in Syria*. The Foreign Policy Research Institute. <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2020/10/report-4-bartles-grau-oct-2020.pdf>
6. Goble, P. (2017, Juni). *Putin's Neo-Imperialism: Russia's Shift to Hard Power*. RealClearDefense. https://www.realcleardefense.com/articles/2017/06/14/putins_neo-imperialism_russias_shift_to_hard_power_111585.html
7. Grashkin, A. (2019, Juni). *Russian Neo-Imperialism in Ukraine and Greece*. Foreign Policy Research Institute. <https://www.fpri.org/article/2019/07/russian-neo-imperialism-in-ukraine-and-greece/>
8. Katz, B., Jones, S. G., Doxsee, C., & Harrington, N. (2020, Septembar). *The Expansion of Russian Private Military Companies*. Center for Strategic and International Studies. <https://russianpmcs.csis.org/>
9. Kumalo, L., & Lucey, A. (2017, Januar). *Going, but not gone: UNMIL stays on in Liberia Global Peace Operations Review*. <Https://Peaceoperationsreview.Org/Commentary/Going-but-Not-Gone-Unmil-Stays-on-in-Liberia/>. <https://peaceoperationsreview.org/commentary/going-but-not-gone-unmil-stays-on-in-liberia/>
10. Kushnir, O. (2016, Septembar). *Democratization of Ukraine as a Way to Anchor Russian Neo-imperialism*. (Doktorski Rad).
11. Lamin, H. M. (2021, Mart). *How Polisario Front hopes to partner with Russia in Western Sahara*. Al-Monitor: The Pulse of the Middle East. <https://www.al-monitor.com/originals/2017/04/western-sahara-polisario-sell-russia-moscow-visit.html>
12. Losh, J. (2020, Decembar). *Russian 'peacekeepers' enforce the fragile cease-fire in Nagorno-Karabakh*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2020/11/25/russian-troops-nagorno-karabakh-peacekeepers-win-moscow-armenia-azerbaijan/>
13. Lucas, S., & Doucouliagos, C. (2018, Oktobar). *How Russia's UN vetoes have enabled mass murder in Syria*. The Conversation. <https://theconversation.com/how-russias-un-vetoes-have-enabled-mass-murder-in-syria-103565>
14. Meister, S. (2020, Oktobar). *The Geopoliticization of Russian Politics*. Internationale Politik Quarterly. <https://ip-quarterly.com/en/geopoliticization-russian-politics>
15. Nikitin, A. (2012, Novembar). *Russia as a Permanent Member of the UN Security Council*. Friedrich Ebert Stiftung. <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09461.pdf>

16. Novosseloff, A. (2018, Decembar). *Lessons Learned from the UN's Transition in Côte d'Ivoire*. International Peace Institute. <https://www.ipinst.org/2018/12/lessons-learned-from-the-uns-transition-in-cote-divoire>
17. Paikin, Z. (2021, Februar 4). *EU-Russia relations and Europeâ€™s global profile*. CEPS. <https://www.ceps.eu/eu-russia-relations-and-europes-global-profile/>
18. Ramani, S. (2021, Juli). *Russia and Iran in Syria: Military Allies or Competitive Partners?* Middle East Centre. <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2021/07/03/russia-and-iran-in-syria-military-allies-or-competitive-partners/>
19. Remler, P. (2020, Januar). *Russia at the United Nations: Law, Sovereignty, and Legitimacy*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2020/01/22/russia-at-united-nations-law-sovereignty-and-legitimacy-pub-80753>
20. Roache, M. (2019, April 4). *Breaking Down the Complicated Relationship between Russia and NATO*. Time. <https://time.com/5564207/russia-nato-relationship/>
21. Roussellier, J. (2018, Juni). *A Role for Russia in the Western Sahara?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/sada/76532>
22. *Russia, Ukraine and the West: How do you solve a problem like Vladimir?* (2021). Centre for European Reform. <https://www.cer.eu/insights/russia-ukraine-and-west-how-do-you-solve-problem-vladimir>
23. Sherman, J. (2021). *The Future of UN Peacekeeping and Parallel Operations*. International Peace Institute. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/the_future_of_peacekeeping_and_parallel_operations.pdf
24. Stronski, P. (2020, Juni). *Implausible Deniability: Russiaâ€™s Private Military Companies*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2020/06/02/implausible-deniability-russia-s-private-military-companies-pub-81954>
25. Sukhankin, S. (2020, Maj). *Russian PMCs and Irregulars: Past Battles and New Endeavors*. Jamestown. <https://jamestown.org/program/russian-pmc-and-irregulars-past-battles-and-new-endevors/>

26. Teslova, E. (2020, Decembar). *Russia sends 300 military instructors to CAR*. Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/africa/russia-sends-300-military-instructors-to-car/2085703>
27. Van der Lijn, J. (2013, Novembar). *Futures / Scenarios Paper: The Future of Peace Operations*. Clingendael. <https://www.clingendael.org/publication/clingendael-futures-scenarios-paper-future-peace-operations>
28. Van Herpen, M. (2017, Novembar). *CIDOB - Confronting Russia's new imperialism: the different fates of Ukraine, Belarus and the Baltic states*. CIDOB. https://www.cidob.org/en/articulos/monografias/war_in_peacetime_russia_s_strategy_on_nato_s_eastern_and_southern_flanks/confronting_russia_s_new_imperialism_the_different_fates_of_ukraine_belarus_and_the_baltic_states
29. Zagorsky, A. (2016, Oktobar 18). *Russia—EU Relations at a Crossroads. Common and Divergent Interests*. Russian International Affairs Council. <https://russiangroup.ru/en/activity/workingpapers/rossiya-i-es-na-perepute-obshchie-i-raskhodyashchiesya-inter/>
30. Ministarstvo odbrane Ruske Federacija, <https://eng.mil.ru/>
31. Odjel za mirovne operacije UN-a (DPKO), <https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations>
32. Štokholmski međunarodni institut za mirovna istraživanja (SIPRI), <https://www.sipri.org/>
33. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, <https://www.un.org/securitycouncil/>
34. Zvanična stranica Sjevernoatlantskog saveza, <https://www.nato.int/>
35. Zvanična stranica Ujedinjenih nacija, <https://www.un.org/>